
Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2022

Maaji 2023

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2022

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Ukioq saqqummiunneqarfia: 2023

Suliarinnittut:

Rikke Dyrberg

Helena Sandgård Poulsen

Birgit Niclasen

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik

Niels Hammekensvej 41

3900 Nuuk

Nittartagaq: <https://allorfik.gl/>

Nalunaarusiamut najoqqutassaq: Dyrberg, R & Poulsen, HS; Niclasen, B. Allorfik, Årsrapport 2022. Nuuk: Allorfik, Videnscenter om Afhængighed, 2023: 1-51

Nalunaarusiaq uannga aaneqarsinnaavoq: <https://allorfik.gl/Emner/Vidensportal>

Imarisai

EQIKKAGAQ	5
Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutillineq	5
2022-mi Innersuussinernit pillugit paasisutissat	6
2022-mi katsorsartittut pillugit paasisutissat	6
Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI)	6
Ukioq manna sammisaq: Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit	7
2023-imi iliuuserisassatut pilersaarutit	7
1. ALLORFIK INNUTTAASUNILLU AANNGAJAARNIUTINIK ANINGAASANOORNERMILLU AJORNARTORSIUTILINNIK	
KATSORSARTINNISSAMIK NEQEROORUT	8
Allorfik, pingitsuisinnaajunnaarnermik paasisimasaqarfik	9
Katsorsartinnissamik neqeroorut	10
2. ALLORFIMMI PINNGITSUISINNAAJUNNAARNERMIK PAASISIMASAQARFIMMI 2022-MI SULIAT	12
Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutillineq	12
Ilinniartsineq	13
2020-imi neqeroorutit	14
Nakorsaatit atorlugit imigassamik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaoneq	14
Aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaoneermi kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqaqatigiinnillu suleqateqarnissamat isumaqatigiissutit	15
3. 2022 -IMI NALILIVIGINEQAREERNERMI INNERSUUNNEQARTUT PILLUGIT PAASISSUTISSAT	16
Innersuunneqarnermini ukiumikkut agguataarsimanagerat	16
Suiaassutsikkut agguataarsimanagerat	17
Kommunit agguataarineq	18
Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiutip annertussusaa	19
Innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa	20
Innersuunneqarnermi aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq	23
Aanngajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq	24
Tarnikkut peqqissuseq nalerisimaarnerlu	25
Nalerisimaarnerup	25
Nalerisimaarnerup suiaassutsimut agguataarneqarnera	26
4. 2022-MI KATSORSAANERMUT TUNNGATILLUGU PAASISSUTISSAT	28
2017-imiit 2022-imut katsorsaanerit	28
2012-imiit 2022-imut katsorsartittut	28
Katsorsaanermit killiffik	29
Katsorsaanermit killiffiup suiaassutsinut agguataarneqarnera	30
Katsorsaanermit killiffiup ukiunut agguataarneqarnera	31
Innersuuseriaaseq	31
5. NUNA TAMAKKERLUGU AANNGAJAARNIUTIT PILLUGIT PAASISSUTISSIIVIK (KN-ASI) 2022	32
Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivissusaaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq	32
Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu	34
<i>*Piffissaq tamakkerlugu/piffissap ilaanna/ilaannikkuinnaq</i>	34
Peqqissutsimut tunngasut	35
Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit	35
Meeraanermit angerlarsimaffimmi pissutsit	36
6. UKIOQ MANNA SAMMISAQ: KATSORSARTEREERNERMI PISUSSANUT PILERSAARUTIT	39
Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuisarnerup ineriartornera	39
2021-mi 2022-milu katsorsartereernermit pisussanut pilersaarutit amerlassusaa	40
Kommunit akornanni katsorsartereernermit pisussanut pilersaarutitik immersuinernik assersuussineq	40
Illoqarfik/nunaqarfik	41
Innersuussineq	42
Nalerisimaarnerup, aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa katsorsartereernermit pisussanut pilersaarummik immersuineq	43

Innutaasup katsorsartilernermini nalerisimaarnera WHO-5 atorlugu naliliivigineqartoq	43
Aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa katsorsartereernermilu pisussanut pilersaarummik immersuineq	44
Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuineranut tunngatillugu inuttut atukkatigut ajornartorsiutit annertussusaa	46
Suliffeqarneq	46
Pisortanut akiitsoqarneq	48
Naleqquttumik ineqarneq	48
Eqikkaaneq	49
7. 2023-IMI ALLORFIMMI ILIUUSSISSATUT PILERSAARUTIT	50

Eqikkagaq

Allorfik aqqissuusaanikkut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ataani immikkoortortaavoq. Nuna tamakkerlugu imigassamik, hashimik aningaasanoormillu pinngitsuuisinnaajunnaarnermut katsorsartinnissamik neqeroorut Allorfimmit isumagineqarpoq. Allorfiup pilersinneqarneranut tunuliaqutaasoq tassaavoq ” *Siunissami atorerluisunik katsorsaanissamut nuna tamakkerlugu pilersaarutissatut siunnersuut*”¹, nuna tamakkerlugu innuttaasut aangajaarniutunik aningasanoormillu ajornartorsiuteqartut akeqanngitsumik katsorsartinnissaanissaannut nassuiaat. Allorfik 2016-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanni pilersinneqarmat, akisussaaffik Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfik qitiusumik pinngitsuuisinnaajunnaarnermik paasisimasaqarfimmik, 2016-imiit 2018-imit kommunini tamani innuttaasunut 18-ileereersimasunut katsorsaavinnik pilersitsisumik, immikkoortortaarpoq. 2019-imi aangajaarniutitut tunngatillugu katsorsaaneq immikkut inatsiseqalerpoq ” *pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq*”²

Ataatsimut isigalugu katsorsaaneq, najukkami Allorfimmit - namminersorlunilu neqeroortumit - Qaanaami Ittoqqortoormiinilu ukiumut ataasiarlutik katsorsaasartumit, illoqarfinni allani tamani ukiumut marloriarluni katsorsaasartumit, Nuummilu inissaqartitsilluni katsorsartinnissamik neqeroorsinnaasumit ingerlanneqartarpoq.

Innuttaasut 62 %-ii illoqarfimmi Allorfilimmi najugaqartut pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu inatsit naapertorlugu tassani katsorsartittarput. Allorfinni katsorsaariaatsit tassaapput oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugit katsorsaariaaseq. Katsorsaaneq maanna angerlarsimaffimmiit sap. ak. ataasiarluni talimariarluniluunniit takkuttarnikkut, minnerpaamik sap. ak. qulini ingerlanneqarajuppoq. Katsorsaariaatsit allat ass. ataatsimoortunik, aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaaneq aamma ingerlanneqarput. Innuttaasut 38 %-ii illoqarfiit Allorfillit avataanni najugaqartut, namminersorluni ingerlataq Katsorsaavik Nuuk suleqatigalugu katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput. Nuummi Katsorsaavimmi katsorsaariaaseq Minnesota/CENAPS tunngavigalugu, sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni, ullormut nal. ak. tallimani katsorsaasoqartarpoq.

Katsorsartereernermi ikorfartorneqarnissaq/ikorfartoqatigiinnissaq, katsorsartinnissamut neqeroorutini tamani atuuttoq, neqeroorutaarpoq. Allorfinni najukkanilu katsorsaanerni qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Allorfinni katsorsartittumik qanigisaqanngikkaluanut, qanigisaasunik katsorsaaneq aamma neqeroorutaavoq.

Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq

Neqeroorut pitsaanerusoq – innersuussutit, katsorsartinneq innuttaasullu ataasiakkaat tunuliaqutaat pillugit paasisutissanik pitsaaneerusunik piumasaqaatitaqarpoq. Nuna tamakkerlugu nakkutilliinerup pitsaanerulersinnissaa, Paasisimasaqarfiup suliaasa pingaarnerit ilagisimavaat. Tamanna pingaarnertut paasisutissiivit pingasut- ataatsimut nuna tamakkerlugu aangajaarniutunik ajornartorsiutilinnik katsorsartinneq pillugu paasisutissiivimmik taaguuteqartut uku aqputigalugit ingerlanneqarpoq:

- Innersuussanut paasisutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugu paasisutissiivik, KN-ASI

¹http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Fremtidens_misbrugsbehandling_2015/DK_PDF_DOK%201_Forslag_til%20_Fremtidens_misbrugsbehandling_DK%20DOK1945242.pdf

² <http://lovgivning.gl/lov?rid={EF1F3690-77F8-4FA9-A585-51A44FB97041}>

2022-mi innersuussinerit pillugit paasissutissat

2022-mi innuttaasut 753-it katsorsartinnissamut Allorfimmit innersuunneqarput. Innersuunneqartuni 25-it 34-illu akornanni ukiullit amerlanerupput, arnallu (56 %) angutinit (44%) amerlanerullutik (takussutissiaq 3.1 aamma 3.3). Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq nalileeriaaseq AUDIT atorlugu naliliivigineqartarpoq. 2022-mi innersuunneqartut 19 %-ii imigassamik ajornartorsiuteqanngillat, sinneruttut 81 %-it annertuumik atuisuunngikkunik (16 %), ajoqusiisinnaasumik atueriaaseqarput (12 %) imal. pinngitsuuisinnaanngivillutik (53 %) (takussutissiaq 3.8). Hashimik ajornartorsiuteqarnermik naliliineq: 2022-mi 54 %-it hashimik pujortartannginnerarput, taakkulu 2021-miit amerlanerupput (takussutissiaq 3.10). Hashimik ajornartorsiuteqarneq, uuttueriaaseq DUDIT atorlugu, ajornartorsiutip annertussusaanut tunngatillugu suaassutsinut agguataaraluni aamma naliliivigineqarpoq (takussutissiat 3.11 - 3.12). Aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneq: 79 %-it aningaasanoortanngillat. Naliliivigineqareerlutik innersuussat aningaasanoortarnerartut akornanni 42 %-it 2021-miit amerlanerulaartut aningaasanoorajuttuupput (takussutissiat 3.16-3.17). Takussutissiami 3.18-imi takuneqarsinnaasutut katsorsartissimasut amerlasuut imigassamut, hashimut aningaasanoormullu tunngatillugu arlalinnik ajornartorsiuteqartut, takussutissiami 3.18-imi takuneqarsinnaavoq:

- Aangajaarniutini imigassaq - aningaasanoormerlu katsorsartinniartuni suli akulikinnerpaajupput.
- Imigassamik ajornartorsiuteqartut 31 %-it hashimik aamma ajornartorsiuteqarput
- Hashimik ajornartorsiuteqartut 76 %-it imigassamik aamma ajornartorsiuteqarput
- Aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut 27 %-it hashimik aamma ajornartorsiuteqarput
- Aningaasanoormik ajornartorsiuteqartut 66 %-it imigassamik aamma ajornartorsiuteqarput.

2022-mi katsorsartittut pillugit paasissutissat

Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnerup katsorsartillunilu naammassinerup akornat pisoqarfiuvoq. 2022-mi innuttaasut 543-t katsorsartinnertik naammassivaat. Katsorsartinnerit naammassineqartut taamaatinneqartullu kisitsimmi ilaapput. Allorfiit siulliit atulerneranniit katsorsartinnerit naammassineqartut 2022-p tungaanut amerliartorput, 2022-milu ikilillutik (takussutissiaq 4.2). Katsorsaanerup sapinngisamik najukkami ingerlanneqarnissaa kommuninit annertuumik kissaataavoq. 2022-mi katillugit 88 %-it najukkaminni katsorsartinnerit naammassivaat (takussutissiaq 4.3). Katillugit 61 %-it katsorsartinnertik naammassivaat, 21 %-it taamaatippaat 18 %-illu katsorsartinnertik suli ingerlallugu (takussutissiaq 4.4). Katsorsartinnerit naammassiat, sivisussusissaat aallaqqaammut allaasussatut eqqarsaataasimangippat, innuttaasup minnerpaamik sap.ak. arfinilinni katsorsartissimaneratut nassuiarneqarput.

Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI)

Imigassamik atuivallaat 49 %-innaat hashimillu ajornartorsiuteqartut 55 %-ii ajornartorsiutip pilerneraniit ukiut tallimat iluanni katsorsartippat, aangajaarniutinilu taakkunani marlunni 11 %-it 15 %-illu akornanniittuni ukiuni 20-imi sivisunermilluunniit ajornartorsiutaasimaluni (takussutissiat 5.1 - 5.2). Ukiulli tallimat qaangiutinnginnerini katsorsartittut suli amerliartorput, tamannalu najukkani katsorsartissinnaanermik neqeroorutit amerlinerannik patsiseqarsinnaavoq. Katsorsartittuni katillugit 46 %-it sionatigut katsorsartereersimasuupput (takussutissiaq 5.3). Katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimappat, amerlanerillu (56 %) meeqqat atuarfianniit anigamik ilinniagaqarsimanatik (takussutissiat 5.4 -5.5). Katillugit 84 %-it sulinermik inuussutissarsiutilittut (79 %), imal. namminersortutut (5 %) suliffeqarput (takussutissiaq 5.6). Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Innuttaasuni 448-imi katsorsartittuni apeqqummut akissuteqartuni 41%-it angerlarsimasunik 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput, 26 %-it ataatsip marlullu akornanni angerlarsimaffimmiittunik 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput, 15 %-it 18-it inorlugit ukiulinnik angerlarsimaffimmiittunik pingasunik amerlanerusunilluunniit meeraqarput, 3%-illu ilisimatissisutaanatik (takussutissiaq 5.9). Katsorsartittut amerlaqisut meeraanermi angerlarsimaffimmi toqqissinanngitsumi peroriartortuupput (takussutissiaq 5.10), taamatuttaaq amerlaneroqisut aangajaarniutinik ajornartorsiuteqartunik angajoqqaarput, qatannguteqarput aamma/imal. aanakkoqarput (takussutissiat 5.11-17).

Ukiog manna sammisaq: Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit

"Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq" katsorsaanerup, kommunip Peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinnissamik annertuunik piumasaqaatitaqarpoq. Kommunit taamaalillutik inuttut atukkanut, suliffeqarnermut iliuusissanullu allanut katsorsaanerup ingerlanneqarnerani suliassanut tunngatillugu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiornissamat pisussaaffeqarput. Katsorsartittut tamakkerlugit kikkuunerisa ilisimannginnera kommunip maalaarutigineqarmat, innuttaasunut meeraqanngitsunut, suliffeqarlutillu ineqartunut, akiitsuminnillu maanna tatineqanngitsunut taarsiullugu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiussinissaq Allorfimmit toqqarneqarpoq. Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutip/taarsiullugu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiussinerup katsorsartinnerup qiteqqunnerani pingasuulluni oqaloqatigiinnermik malitseqartinnissaa isumaavoq.

Kapitalit arfernanni katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immikkut ukkanneqarput. Kapitalimi qitiusut tassaapput innuttaasut suliamik ingerlatsisup imal. katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik Allorfimmit innersuussat imal. innersuunneqanngitsut akornanni assersuussineq. Taakku nalileeriaatsit WHO-5, AUDIT, DUDIT kiisalu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummi apeqqutitut suliffeqarnermut, aningaasaqarnermut ineqarnermullu tunngasunut akissutit aallaavigalugit assersuunneqarput.

Innuttaasut Allofimmit, suliamik ingerlatsisumit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiussat, imal. innersuunneqanngitsut akornanni aangajaarniutiniq atuinerup annertussusaa imal. nalerisimaarneq assigiinngissuteqanngitsut misissuinerit paasinarsippaat. Katsorsaareernermi pisussanut pilersaarutit pillugit apeqqutitut akissuteqartuni suliamik sullissisut aamma Allorfiup akornanni akissuteqartut amerlassutsimikkut nikingassuteqanngillat. Tamatuma saniatigut sulianik ingerlatsisut innuttaasunut suliffeqaratillu naapertuuttumik ineqanngitsunut Allorfimmut sanilliullutik katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutiniq amerlanerusunik immersuipput. Allorfiup paasisutissaatai naapertorlugit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummi pilersaarutaasut piviusunngortinneqarsimanersut paasineqarsinnaanngilaq.

2023-imi iliuuserisassatut pilersaarutit

Taakku kapitalit arfineq-aappaanni takussutissiissutaapput.

1. Allorfik innuttaasunillu aangajaarniutinik aningaasanoormillu ajornartorsiutilinnik katsorsartinnissamik neqeroorut

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap isumaqatigiissutigalugu innersuussutaa naapertorlugu, 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, akeqanngitsumik katsorsartittalernissamik neqerooruteqalernikkut, atornerluinnermut katsorsartinnissamik pisariaqartitsineramik inuiaqatigiinnullu iluaqutitassaanik misissueqqissaartoqarnissaanik Naalakkersuisut peqquneqarnissaat, Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerminni aalajangerpaat (UKA) 2013 (UKA2013/61). 2015-imi upernaakkut ataatsimiinnermi piviusunngortinneqarsinnaanngorlugit 2014-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, siunissami atornerluinnermut katsorsartinnissamat neqerooruteqalernissamat pilersaarusiornissaanik, Naalakkersuisut piumaffigineqarnissaat Inatsisartut aalajangerpaattaq.

Misissueqqissaarneq "Atornerluisunik katsorsaaneq, pisariaqartitsineq inuiaqatigiinnullu iluaqutitariumaagai"³ Naalakkersuisunit 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, atornerlunneqartut pingaernerit, imigassaq, hashi aningaasanoormerlu ukkanneqarput. Kikkut aangajaarniutinik ajornartorsiuteqarnerisut, ajornartorsiutip kingunerisai, katsorsartinnissamik pisariaqartitsineq atornerluinnerullu pinngitsuuisinnaannginnerullu inuiaqatigiinnut kingunerisai nassuiarneqarput.

Misissueqqissaarnerup ataatsimut eqikkarlugu siunnerfeqarluni iliuuseqarnerup, nunatsinni aangajaarniutit ajornartorsiutaanerannik annikillitsitsinnaanikkut, annertuumik angusaqarfiusinnaanera takutippaa. Ukiut inuuffiusinnaasut amerlinerisigut, peqqinnerulernikkut inuunerullu naleqarnerulerneragut, kiisalu inuttut atukkat kingornutakkat pitsaanngitsut unitsinneqarnerisigut peqqissutsikkullu naligiinnginnerup annikillisinneqarneragut, inuiaqatigiinni inunnilu ataasiakkaani annertuunik angusaqartoqarsinnaavoq.

"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamat pilersaarutissatut siunnersuummi" 2015-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, imigassamik, hashimik aningaasanoormermillu ajornartorsiuteqarnermi katsorsartinnissamat neqeroorut ataatsimoortoq ilisimatusarnermillu tunngaveqartoq nassuiarneqarpoq. Ajornartorsiutit sapinngisamik piaartumik suussusersinissaat innuttaasullu qanigisaasullu pilertortumik ikiorserneqarnissaat anguniagaapput. Pilersaarummi aangajaarniutinik aningaasanoormermillu ajornartorsiuteqarnermik pitsaaliuinnermi katsorsaaneramilu maanna iliuuserineqartut nassuiarneqarput. Pilersaarummi pinngitsuuisinnaajunnaarnermut tunngatillugu inatsisiliornissaq kajumissaarutaavortaaq. Pilersaarut naapertorlugu katsorsaanerminni inuiaqatigiinni kissaataavoq:

- Inuttut atukkat pitsaanngitsut kingornunneqartarnerisa unitsinneqarnissaa
- Katsorsartinnerup sunniutaata attanneqaannarnissaa
- Aangajaarniutinik atuisuusimasut inuiaqatigiinni sulinikkut aningaasatigullu inerisaaqataasinnaanngorlutik suliffeqalernissaat aamma/imal. ilinniagaqarnissaat.

2016-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanni aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nunneqarpoq. Allorfik tassaavoq aqqisuussaannikkut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ataani immikkoortutut inissisimasooq, nuna tamakkerlugu aangajaarniutinik pingitsuuisinnaannginnermut aningaasanoorajunneqarullu katsorsartinnissamat neqeroorutinik isumagisalik. Allorfimmi neqeroorut "Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamat pilersaarutissatut siunnersuummik" tunngaveqarpoq. Nuna tamakkerlugu neqeroorummik katsorsaaneramik assigiinngitsunik amerlaneramik pilersitsinissaq, innuttaasullu najugaannut sapinngisamik qaninnerpaami neqeroorutaanissaa pilersaarummi kissaataavoq. Tamatuma saniatigut katsorsaaneq katsorsartitunilu ataasiakkaani isumaginninnermut peqqinnermullu tunngatillugu iliuuserisat iluaqutaasussat pisariaqartinneqarsinnaasut ataqatigiissapput. Tamanna Allorfiup, kommunit Peqqinnissaqarfiullu akornanni, innuttaasunut tunngatillugu iliuuserisat, pisortaqarfinni assigiinngitsuni, attuumassuteqarfinni pingaarutilinni suleqatigiininnermut tunngatillugu isumaqatigiissuteqarnikkut qulakkeerneqassaaq.

³http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Misbrugsbehandling/Redegoerelse_Misbrugsbehandling.PDF

Tamatumunnga atatillugu innuttaasut katsorsartittut tamarmik, katsorsaannermit inuunermut nutaamut aangajaarniutunik atuiffiungit-sumut ikaarsaarfissinnissaat, ass. ilinniartitaanissaq suliffeqarnissarlut qulakkeerniarlugit, katsorsartereerneermi pilersaarusi-uunneqassapput.

" Siunissami nuna tamakkerlugu ajornartorsiuteqartunik katsorsaasarnissamut pilersaarutissatut siunnersuut " Allorfinni katsorsaaneq ilisimatusarnermik tunngaveqarpoq, aangajaarniutinullu aningaasanoornermullu tunngatillugu ineriartorneq nutaanerpaq Pinngitsuuisinnaajunnaarnermut Paasisimasaqarfimmi malittarineqarluni. Tunngaviusumik periutsinik Allorfinni atornerqartunik allannguinsamut tunngavissaqarsimangilaq, kisiannili maanna inuunermut akuersaarneq tamatumunngalu atatillugu utersaarnissamik pitsaaliuineq pilersinneqarput, taamatuttaaq 2018-imi 2022-milu katsorsaasutut ilinniartitaaneq, aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaannermik ingerlariaqqiffissinneqarpoq, 2023-imiillu aangajaarniutunik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut ilinniartitaanermut aalajangersimasumik ilaalissalluni.

Nuna tamakkerlugu pilersaarut naapertorlugu katsorsaaneq, peqqissutsimut tunngatillugu nakorsaanerut allatuulli "stepped care model" (alloriarnerit tulleriaarlugit) katsorsaanerup neqeroorutaasumi akuliunnerup tamatigut sapinngisamik innutaasullu najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami ingerlanneqarsinnaanissaa aallaavigalugit aqqisuussaavoq. Alloriarnermik tulleriaarineq makkunanga tunngaveqarpoq:

1. katsorsartinnissamik neqeroorutit ajornartorsiut, naatsorsuutigisat, nukissat katsorsartinnissamullu periarfissat aallaavigalugit, innunut ataasiakkaanut naleqqussarnissaat kiisalu
2. katsorsartinnissamut neqeroorutip, tamatumunnga tunngatillugu, ilisimatusarnikkut ilisimasanut naapertuuttuunissaa.

2019-imi aangajaarniutunik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq inatsisiliuunneqarpoq *" Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq "*.

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik

Siunissami atornerluisunik katsorsaannermut nuna tamakkerlugu pilersaarummi neqeroorutinut ataatsimoortunut akisussaaffik maanna Allorfinni Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmiilerpoq. Paasisimasaqarfiup Allorfinnut tunngatillugu suliasat aalajangersimasut katsorsaanerlu tamakkiisoq isumagisarai, tamatumalu peqatigisaanik ataqatigiissaarinerit pitsaassutsimillu qulakkeerisut isumagisaralugit. Suliat qiterisaat tassaapput:

- Aangajaarniutunik ajornartorsiuteqarnermut aningaasanoorajunnermullu nuna tamakkerlugu iliuuseqarnermik ataqatigiissaarineq
- Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI) (paasisutissiivinnillu allanik) isumaginnineq
- Iliuserisamik nakkutilliineq naliliinerlu
- Allorfinni katsorsartinnerup paasisamik nutaanerpaanik, periutsitut pitsaanerpaatut nalilikkamik tunngaveqarnissamik qulakkeerineq
- Aangajaarniutinut aningaasanoornermullu tunngatillugu ilinniartitaanermik inerisaaneq pilersaarusiernerlu, tamatumunngalu atatillugu katsorsaannermit ass. oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik inuullu nammineq ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfigninnera qitiutillugit katsorsaariaatsimik piginnaasat, Allorfinni pigineqarnissaanik qulakkeerineq
- Naliliivigeriikkamik katsorsartinnissamut innersuussinermit innersuussinerimullu maleruagassiornermi pingaarnertut akisussaaneq
- Aangajaarniutinut aningaasanoornermullu tunngatillugu ajornartorsiutunik suliaqarnermi paasisutissiinissamut ingerlatitseqqiinissamullu pingaarnertut akisussaaneq
- Namminersortut katsorsaannermik neqeroorutaannik akuersisarneq nakkutilliinerlu (immikkulli inatsisiliuunneqarnissaa pi-umasaqaataalluni)

- Allorfinni aangajaarniutinin ajornartorsiutilinnik katsorsaasunik ajornartorsiutillillu pingaarnertut attaviinik ikorfartuinissamat/supervision pingaarnertut akisussaasuuneq
- Ullumikkut katsorsartinnissamik neqeroorfigineqarsinnaanngitsunut katsorsaanermit neqeroorutinin inerisaanissaq
- Pisortaqarfiit akimorlugit ataqatigiissaarinermit suleqatigiinnermilu pingaarnertut inissisimaneq
- Aangajaarniutinin tunngatillugu pisortani - namminersortuni assigiimmik anguniagaqartuni peqataaneq
- Aangajaarniutinin ajornartorsiutilinnik katsorsaanermit tunngatillugu kommuninut, ilisimatusarfinnut soqutigisaqatigiinnullu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorneq

Ullumikkut kommunini tamani Allorfeqarpoq. 2016-imi 2017-imilu Qaqortumi, Nuummi Sisimiunilu katsorsaaviit pilersinneqarput. 2018-imi Aasiaani Ilulissanilu pilersinneqarput.

Nittartakkani www.sullissivik.gl aamma www.allorfik.gl -imi qanoq ililluni katsorsartittoqarsinnaaneranut paasissutissat pissarsiassaapput. Innersuussinerit tamarmik qarasaasiaq atorlugu ingerlanneqarput. Illoqarfiit Allorfeqartut avataanni nalinginnaasumik sulianik ingerlatsisut katsorsartinnissamat innersuussisarput. Innuttaasut illoqarfinni Allorfilinni toqqaannartumik saaffiginnikkajunnerupput. 2022-mi ukiakkut innuttaasut sumi najugaqarneq apeqquaatinnagu, Allorfimmut mailikkut imal. oqarasuaatikkut katsorsartinniarlutik nammineq saaffiginnissinnaangorput. Suliffeqarfiit annerusut Kofoed skole-lu sulisumik/ilinniartuutimik katsorsartinnissaannut namminneq innersuussisinnaanermit periarfissaqarput.

Katsorsartinnissamik neqeroorut

Nunaseriaatsip neqeroorutillu atituujunissaannik kissaateqarneq, katsorsaanerup maanna periutsit assigiinngitsut arlallit tunngavigalugit ingerlanneqarneranik kinguneqarpoq, ulluuneranilu angerlarsimaffimmiillu katsorsartinnermik neqeroorummik imaqlarluni.

Allorfinni katsorsaaneq, oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isiginninneranik qitiutitsineq aallaavigalugit ingerlanneqarpoq. Katsorsaaneq maanna ulluunerani katsorsartinnermi 20-riarluni oqaloqatigiinnissatut ingerlanneqarpoq. Katsorsaariaatsit allat inerisarneqartuarmata, maanna Allorfinni amerlanerit aappariinnut ilaqutariinnullu - taamatullu angajoqqaanut, aangajaarniutinin ajornartorsiutilinnut angajoqqaajusunut, eqimattani katsorsaanerit neqeroorutaapput.

2024-imi apriliip ulluisa aallaqqaataata tungaanut, innuttaasut najukkami Allorfilimmi najugaqanngitsut, Nuummi Katsorsaavimmit namminersortumit, kingullermik suliarinnittussarsiuussanik 17-iusunik tamanik suliarinnittussanngortumit kiffartuunneqarput. Katsorsaavik Nuummi katsorsaaneq periutsimik Minnesota/CENAPS-imik, ulluunerani nal. ak. tallimani, sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni katsorsartinnermik tunngaveqarpoq.

Allorfiit avataanni katsorsartinneq, Nuummi najukkanilu ukiumut marloriarluni neqeroorutigineqartarpoq, taamaattorli Qaanaami Ittoq-qortoormiinilu ukiumut ataasiarluni innuttaasut aqqanillit tungaannut katsorsaasoqarneratigut pisarluni. Tasiilami katsorsaasoqarnissaanut ukiumut marloriarluni neqeroortoqartarpoq, tassani inuit 22-it katsorsarneqarsinnaasarlutik. Innuttaasut najukkaminni katsorsartinnissinnaanngitsut Nuummi najugaqartinneqarlutik katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput.

Katsorsartereernermit sap. ak. 26-imi ataatsimoorluni ikorfartoqatigiinneq katsorsartinnissamik neqeroorutini tamani atuuttoq, imal. Allorfinni qaammatit arfinillit ingerlaneranni arfineq-marloriarluni kisimiilluni oqaloqateqarneq, neqeroorutaapput. Allorfinni najukkanilu katsorsaanerit qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Qanigisaasunut neqeroorutaareersut saniatigut innuttaasunut aangajaarniutinin ajornartorsiutilinnut katsorsartinnissamik qanigisaasut aamma innersuunneqartarput. Taanna Allorfinni taamaallaat neqeroorutaavoq.

Aningaasanoormermik ajornartorsiuteqarnermit katsorsartinnissamat neqeroorut, aangajaarniutinin pinngitsuuisinnaajunnaarnermit neqeroorummit immikkooruteqalaarpoq. Innuttaasunut aningaasanoormermik ajornartorsiuteqartunut, angerlarsimaffimmiit katsorsar-

tinnissamik neqeroorut immikkut ittoq Allorfimmi neqeroorutaavoq, najukkanili katsorsaanermi imal. Nuummi Katsorsaavimmi, innuttaasut aanngajaarniutunik ajornartorsiutillit peqatigalugit ingerlanneqartarluni. Tamatuma saniatigut Allorfik Odensimi aningaasanoorajutunik qitiusumik sullissivimmik / Center for Ludomani innuttaasunik (qallunaatulli oqaasiliinnarnik) innersuussiviusinnaasumittaaq suleqateqarpoq. Tamanna, internetsikkut imal. Odensimi eqikkakkamik sivikitsumik, ulluni aqqanilinni internetsikkut malitseqartinneqartumik, ingerlanneqarsinnaavoq.

2. Allorfimmi pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi 2022-mi suliati

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik assigiinngitsorpassuarnik suliassaqarpoq, "Nuna tamakkerlugu pilersaarut si-unissami atornerluinnermut katsorsaasarneq pillugu siunnersuut" ataaniittunik siunertanullu aalajangersimasunut tunngasunik suliassaqarpoq. Ataani Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi suliati qiterisaanni suliati pingaarnepaat nassuiarneqarput.

Innersuussinernik katsorsaarnillu nakkutilliineq

Pitsaasumik katsorsaaneq kikkut innersuunneqarnerannut, katsorsarneqarnerannut, katsorsartereerneermi ikorfartorneqarnerannut katsorsartinnermilu angusap attatiinneqarsinnaanerannut pitsaasunik paasisutissaqarneranik piimasaqaatitaqarpoq. Siunissami kikkunnut neqeroorutit suut iluaqutaanerannik, kikkullu immaqa allamik neqeroorfigineqarnissaat pillugu sukumiinerujussuarnik akisuteqarsinnaanissaq, tamakkuninnga nakkutilliinerup siunertaraa.

Taamaalilluni innersuussinernik katsorsaarnillu nuna tamakkerlugu nakkutilliinermik pitsanngorsaanissaq, kiisalu innuttaasut katsorsartittut aannajaarniummik aamma/imall. aningaasanoorajunneermik ajornartorsiutillit unammilligassaannut allanut tunngatillugu, pisortaqaarfii akimorlugit iliuuseqarnissamik qulakkeerinissaq, Paasisimasaqarfiup suliassaasa pingaarnepaat ilagaat.

Nuna tamakkerlugu nakkutilliineq pingaarnertut paasisutissiiviit pingasut aqqutigalugit ingerlanneqarpoq. Paasisutissiiviit taakku pingasut ataatsimut Nuna Tamakkerlugu Aannajaarniutinik Ajornartorsiutillinnik katsorsaasarneq pillugu Paasisutissiivik (Den Nationale Rusmidelbehandlingsdatabase) taaneqartartut tassaapput:

- Innersuussanut paasisutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugu paasisutissiivik, KN-ASI

Innersuussanut paasisutissiivik 2016-imi pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartittussatut innersuussat pillugit paasisutissanik imaqarpoq. Immersugassaq WHO-mit inerisarneqarsimasoq AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test), 2018-imiillu DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) kiisalu aningasanoorajunneq pillugu immersugassaq, 2018-imiillu inuunerup naleqassusaanik naliliineq WHO-5. Taakku sisamat sakkugalugit innuttaasooq katsorsartinniarluni saaffiginninniarpat, aannajaarniutinik aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiutip qanoq annertutiginerata naliliiviginissaa periarfissaavoq, pisariaqarpallu nikallunganermik nappaateqarsinnaanermut imal. ilungersualersinnermut/stress annertunerusumik misissortittoqartariaqarnerooq naliliivigineqarsinnaalluni.

Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik 2016-imi aamma pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartissimasut, katsorsartinnerit naammassi-neqartut sumilu katsorsartissimaneq pillugit paasisutissanik imaqarpoq.

Nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI), innuttaasup aannajaarniummik atuinermut atatillugu ajornartorsiutigisinnaasaasa arfineq-marlunnut ukununnga attuumassuteqarnerannik aqqisussumik qulaajaaneq. Timikkut peqqinneq, suliffik aningaasaqarnerlu, pinnerlunneq, imigassaq, aannajaarniutit allat nakorsaatillu, ilaqtariinnermut inuttullu atukkanut tunngasut tarnikkullu peqqinneq.

Allorfiup paasisutissiiviit paasisutissat ilisimatusarnermissaaq atornerqarnissaat Paasisimasaqarfiup kissaatigaa. 2019-imi ilisimatusarnermi allaaserisaq Allorfiup paasisutissiiviani paasisutissanik tunngaveqartoq siulleq saqqummersinneqarpoq. Allaaserisap qulequtaraa "Does establishing local treatment institutions lead to different populations seeking treatment among Greenlandic Inuit?"

Ilisimatusarnermi paasissutissanik tunngaveqarluni allaaserisaq ataaseq ukioq 2020-mi saqqummiunneqarpoq 2021-milu aamma ataaseq saqqummiunneqarluni. Allaaserisaq siulliup AUDIT atorlugu misissueriaaseq imaraa. Aappaalu angerlarsimaffeqanngitsut katsorsartittarnerat pillugu pissutsinut immikkut ittunut tunngassuteqarluni.

Coronap ajornartoortitsinera Allorfillu

Allorfimmi katsorsaaneq corona ajornartoortitsigaluartoq ingerlanneqarsinnaasimavoq, Allorfiilli piffissap ilaanni, pingaartumik 2022-mi upernaakkut, nappaalanersuarmit namminermit unammilligassinneqarput, innersuussinerit ikilinerannik najukkanilu katsorsaanerit taamaatiinnarneqarnerannik kinguneqarmat. Maanna qarasaasiakkut nakorsiartitsissut aqutigalugu taama kissaateqarsinnaasunut tamanut katsorsartinnissamik qanigisaasunillu katsorsaansamik Allorfiup neqerooruteqarsinnaalernera, internetsikkut oqarasuaatik-kullu katsorsaanerit misillitagaalersut pitsaaqutigaat. Ittoqqortoormiineersut katsorsartillutik Peqqissaavimmiit oqaloqateqarsinnaasimapput, katsorsaanerilli allat innuttaasup angerlarsimaffianiit oqarasuaatikkuunerusoq ingerlanneqarsimapput. Katsorsaanerit sinneri Skype-ikkut katsorsartinneq - angerlareermermi illoqarfigisami nanginneqartussaq pillugu - Allorfik 2021-mi Københavni Kalaallit Peqqisartut Illuannik suleqateqarportaaq.

Ilinniartitsineq

Ilinniartitsineq katsorsaariaatsinut katsorsaanerullu immikkoortuinut tunngatillugu nunarsuaq tamakkerlugu innersuussutaasunik tunngaveqarpoq. Allorfiup ataani tunngaviumik ilinniartitaanerit tassaapput:

1. Aangajaarniutinut aningaasanoorermullu tunngatillugu ajornartorsiuteqartut pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq
2. Aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut ilinniartitaaneq

Ilinniartitsineq Peqqissaanermik Ilinniarfik suleqatigalugu ingerlanneqarpoq. Aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut tunngaviumik ilinniartitaanermi Danmarkimi Sundhedsstyrelsimeersumi, nunatsinni pissutsinut naleqqussakkami, hashimik aningaasanoorermillu ajornartorsiutilinnik, aappariinnik, ilaqutariinnik inuusuttunillu katsorsaanerit tunngatillugit ilinniartitsinermik ilaneqartoq, tunngaveqarpoq.

Ilinniartitaaneq maanna modulunik katillugit arfinilinnik immikkoortortaqqarpoq. Moduli tamarmik ullunik eqikkakkanik tallimat arfinillilu akornannik siviissuseqarput. Aangajaarniutinik ajornartorsiutillit aningaasanoorajuttullu pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq, aangajaarniutinut aningaasanoorermullu tunngatillugu katsorsaaneq pillugu ilisimasamik katsorsaanerimillu ilisimasamik, kiisalu oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik ilinniartitsinermik imaqartunik, modulunik marlunnik immikkoortoqqarpoq. Aangajaarniutinik ajornartorsiutilinnik katsorsaasutut ilinniartitaaneq; ajornartorsiutillit pingaarnertut attaviattut ilinniartitaanermik inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit, katsorsaariaatsimut tunngasut nalingiinnaasut moduli pingajuaniit arfernannut, aangajaarniutinik pingitsuisinnaajunnaarnermut aningaasanoorajunermullu ajornartorsiuteqartup ajornartorsiutini pillugit eqqarsaatai tunngavilugit oqaloqatigiinnikkut katsorsaanermik, aappariinnik ilaqutariinnillu kiisalu inuusuttunik katsorsaanermik immikkoortoqqarpoq.

Aangajaarniutinik ajornartorsiutillit pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq 2016-imiit ukiuni amerlanerni upernaakkut ukiakkullu ingerlanneqartoq 2022-mi ataasiaannarlugu ingerlanneqarpoq, taamatullu ingerlaannarissaq pilersaarutaalluni. Ilinniartitaanermut tamatumunnga qinnuteqartut amerliartuinnaq 2019-imilu kissaataasoq naapertorlugu Qaartumi immikkut ilinniartitsisoqarluni. Katsorsaasutut ilinniartitaaneq 2020-ip tungaanut ukiut tamaasa ingerlanneqarpoq, 2021-mi 2022-milu Covid 19-imit akornarneqarluni.

Ilinniartitaanerit annertusisamik ilinniartitaanermik akunnattumik siviissusilimmik ilinniagalinnut ilinniaqqinnernik nutaamik aqqis-suussineq naapertorlugu, 2024-imi allangortinneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Ilinniartitaaneq nutaaq Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfimmit akuerineqarpoq, pingaarnersiullunili tulleriaarineq apeqqutaalluni aallartinneqarsinnaassalluni.

Paasissutissiineq

Paasissutissiineq suli qituvooq. Inunnik sullissinissamik siunertaqarlutik ilinniagaqarsimasut, inuit pinngitsuuisinnaangitsut qanigisaa-sullu, katsorsartinnissamut periarfissanik katsorsartinnerullu sunik imaqarnera pillugu ilisimasalik pisariitsumik pissarsisinnaassapput. Katsorsaanerup iluaqutitaqarnera ilisimavarput. Ilisimasarlu taanna inuiaqatigiinni ilisimaneqassaaq.

Allorfik, kommuninut susassaqtunullu allanut aannajaarniutitut aningaasanoormullu kiisalu katsorsartinnissamut innersuussiner-mut tunngasunik, ullut tamaasa ilitsersuivoq. Oqarasuaatikku siunnersuisarfik: 52 53 43 ulluinnarni nalunaqutaq ullaakkut qulingiluat ualikkullu pingasut akornanni ammasarpoq. Nittartagaq www.allorfik.gl ilaatigut imigassamik ikiaroorartumillu ajornartorsiuteqarneq paasinarlugu apeqqtunik akisassanik aallerfiusinnaasoq, katsorsartinnissamut neqeroorut pillugu paasissutissanik najukkanilu katsorsaa-viit pillugit paasissutissanik imaqartoq, Allorfimmit pilersinneqarpoq. Nittartakkap saniatigut aamma KNR-imi ussassaarutit ingerlanneqar-put. Allorfiit ataasiakkaat Nuummilu Katsorsaavik Nuuk namminneq Facebookkimi qupperneqarput.

Sulianik ingerlatsisunut inuusuttunik hashimik ajornartorsiutilinnik oqaloqateqarneq pillugu pikkorissaaneq, aannajaarniutillu pillugit pik-korissaaneq ullunik pingasunik sivissusilik, aannajaarniutit pillugit oqaloqatigiinneq aannajaarniummillu ajornartorsiuteqarnerup ilaqtariinnut qanoq sunniuteqarsinnaanera pillugu pikkorissaaneq, Allorfimmit neqeroorutaapput.

Ajornanngitsumik katsorsartinnissamut innersuussisoqarsinnaanissaa Allorfiup sulissutiguarpa. Ullumikkut innuttaasut, kommunemi sullissisumut saaffiginnikkut imaluunniit nammineq Allorfimmut saaffiginnikkut imal. Pinngitsuuisinnaajunnaanermik Paasisima-saqarfimmut sianernikkut allannikkulluunniit innersuunneqarsinnaapput. Pisortat suliffeqarfiutaasa suliffeqarfiillu annerusut, katsorsar-tereerneru ikorfartorneqarnissap pilersaarusiornissaanik - kiisalu nuna tamakkerlugu aannajaarniutit pillugit paasissutissiivimmu nalu-naarutiginninnissamut akisussaaffimmik tigusinikkut, namminneq sulisuminnik katsorsartinnissamut innersuussisinnaanissaat anguniar-lugu suliniuteqarneq, Allorfiup suliaasa 2020-mi nangingeqartut ilagaat.

2020-imi neqeroorutit

Pilersaarut naapertorlugu 2019-imi ukiassakkut, aannajaarniutitik ajornartorsiuteqarnermut ulluunerani katsorsaasarnissaaq suliarinnit-tussarsiuunneqarpoq. Taamaammat isumaqatigiissutaareersoq 2021-mi marsip ulluisa 31-ata tungaanut sivitsorneqarpoq. 2020-mi nu-taamik suliarinnittussarsiuussisoqarpoq. Isumaqatigiissutigineqartorlu taanna immikkoortunut 17-nut aggulugaavoq, taakkulu tamarmik Katsorsaavik Nuumminngaanniit suliarineqartussat akuerineqarlutik. Sullissinissamik isumaqatigiissutigineqartoq 2020-meersoq, 2024-mi marsip ulluisa 31-ata tungaanut atuuttussat isumaqatigiissutaammat, 2023-imi maaji qaammat suliarinnittussarsiuussisoqarpoq.

Nakorsaatit atorlugit imigassamik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq

Allorfinni tamani nakorsaatit atorlugit imigassamik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq Allorfimmit neqeroorutaavoq. Taama nakorsaa-nerup pinngitsuuisinnaangitsutut misigineq annikillissittarmagu, imigassamik atuineruut utersaartoorsinnaanermullu annertuumik pingaaruteqarpoq.

Meeqqanik inuusuttunillu katsorsaanssamik neqeroorut

2018-imi Allorfik meeqqanut inuusuttunullu katsorsaanssamut immikkut neqeroorummik pilersaarusoqqullugu, Peqqissutsumut Naalak-kersuisoqarfimmit qinnuigineqarpoq. Pilersaarut 2019-imi upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartuni ilaasortanut agguanneqarpoq. Inatsisartuni ilaasortat 2017-imi upernaakkut ataatsimiinnerminni imm. 185 oqaluuserisaat: *"Kingsinnerpaamik 2018-imi ukiakkut ata-atsimiinnermi meeqqanik inuusuttunillu 18-it inorlugit ukiulinnik hashimik atuisunik immikkut katsorsaanssamut neqeroorutitik pilersaarusiornissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaasa, Inatsisartunit aalajangiivigineqarnissaanut siunnersuut"*, tamatumani tunuli-aqutaavoq. Pilersaarummi 15-iniit 24-nut ukiullit immikkut pineqarput, maannalu atuutilersinneqarluni, atuutilersinneqarnissaali 2020-imiit 2022-imut Covid 19-imik nappaalasoqarneranik kinguarsarneqarluni, taamatuttaaq Allorfiup pingaartumik meeqqanik inuusuttunillu katsorsaasut ilinniartaanerannut tunngatillugu suliniutaa kinguarsarneqarluni.

Katsorsaasut angalaqatigiit 2022-mi Allorfimmit aallartinneqartut Tasiilami inuusuttunik angerlarsimaffimmi imigassamik atuiffiusumi peroriartortunik katsorsaapput; Qaanaamilu aappariinnik ilaqutariinnillu katsorsaapput, meeqqallu atuarianni aangajaarniutinut tunngatillugu pitsaaliuineramik ingerlatsillutik.

Aangajaarniutininik ajornartorsiuteqartuninik katsorsaanerminik kommuninik, ilisimatusarfinninik soqutigisaqatigiinnillu suleqateqarnissamut isumaqatigiissutit

linniakkat akimorlugit suleqatigiinneq qulakkeerniarlugu kommunita ataasiakkaat Allorfiullu akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqarpoq. 2022-mi Kommune Kujalleq kisiat pinnagu kommuninut tamanut isumaqatigiissusiortoqarpoq. 2020-mi innuttaasut tariikkut nappaateqartut aangajaarniummillu ajornartorsiuteqartut immikkut ukkallugit Peqqinnissaqarfimmu isumaqatigiissusiortoqarpoq. Taanna aangajaarniummik ajornartorsiuteqarnermut katsorsartinnissamut toqqaannarnerusumik innersuussisinaanissaq qulakkeerniarlugu, 2021-mi ukiakkulli nutarterneqarpoq, maannalu naamassingajalerluni.

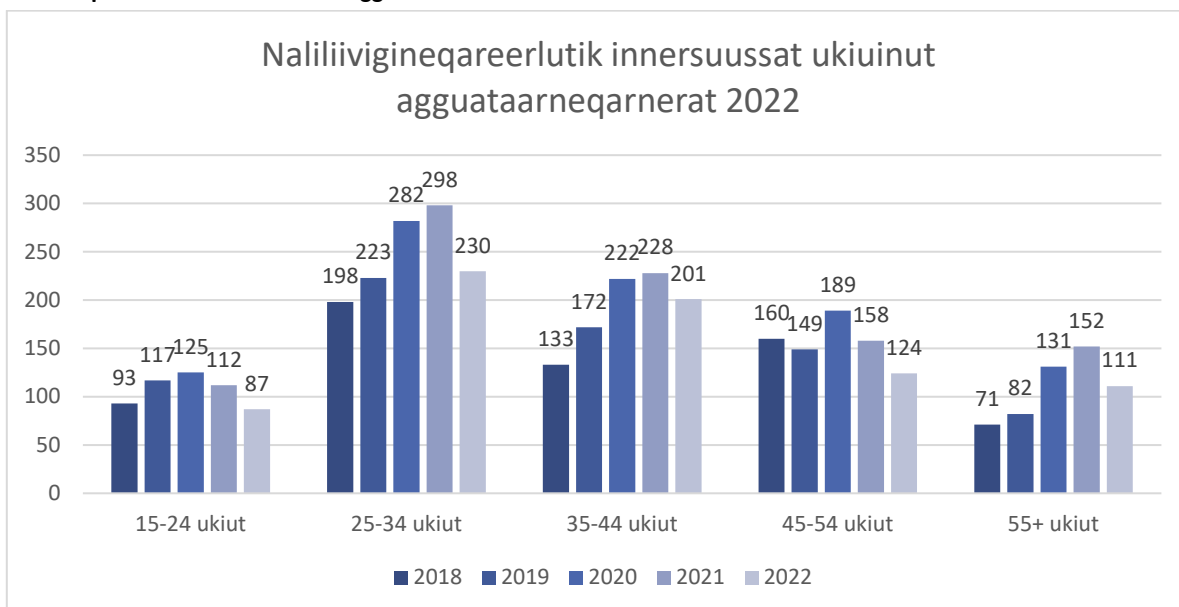
Allorfik, aningaasanoorajuttunut qitiusumik sullissivimmik/Center for Ludomani Odense-miittumik, inunnik aningaasanoornermik ajornartorsiutilinnik katsorsaanermit tunngatillugu, qanimut suleqateqarpoq. Allorfik Københavnip Kommuniani meeqqanut inuusuttunullu aangajaarniutininik ajornartorsiutilinnut katsorsartinnissamut neqeroorummik U-turnimik qanimut suleqateqarportaaq. Tamatuma sanitigit Allorfik Syddansk Universitetimi imigassaq pillugu ilisimatusarnermut immikkoortortamik, Danmarkimi Syddansk Universitetip ataani inissisimasumik naalagaaffiup innuttaasut peqqissusaannut ilisimatusarfianik, Ilisimatusarfimmik NOVAVI-millu maanna inuunermit akuersaarnermik ilinniartitaanermit tunngatillugu suleqateqarpoq.

3. 2022 -imi nalilivigineqareermermi innersuunneqartut pillugit paasisutissat

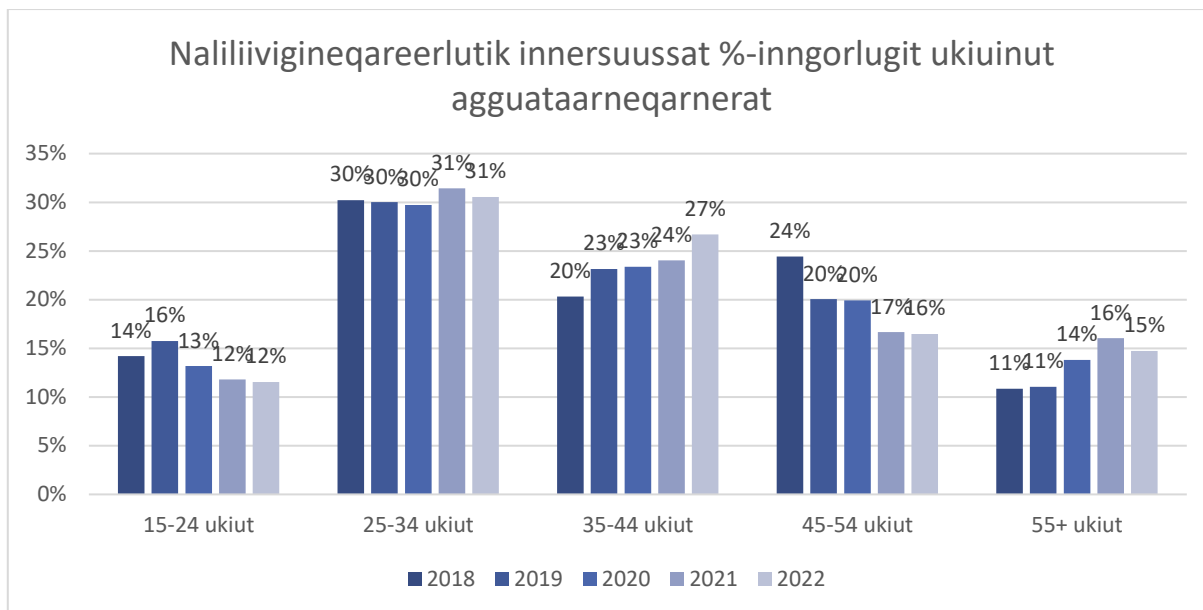
Katsorsakkat ukiuni arlertuni amerliartuinnarsinnarlutik, nalilivigineqareerlutik katsorsartinnissamat innersuussat 2022-mi ikileriarput. 2022-mi ukiup sisamaraterutaani siullermi Covid-19-ip nappaalassutaanera, nalilivigineqareerlutik katsorsartittussatut innersuussat 2021-imut sanilliullugit ikileriarujussuarnerannut tunuliaqutaasut ilagaat. 2022-mi upernaakkut innersuussinermi qarasaasiakkut sullississut Namminersorlutik Oqartussat qarasaasiakkut sullississutaat saassunneqarmata atorsinnaajunnaarpoq, allannittaarlupatsiseqartumik ukiog taanna kingusinnerusukkat aamma atorsinnaajunnaarluni. Tamatumani saniatigut Allorfik Sermersuumi katsorsaavimmi ajutoornik-ut erngup kuuttup ajoqusiinera pissutaalluni piffissami sivisuumi init katsorsaaviit pingasuinnaammata, nalilivigineersunik katsorsartinnissamat innersuussinissamat katsorsaansamullu periarfissaq pisarnermiit annikinneruvoq.

Katsorsartilersunut sanilliullugit katsorsartinnissamat innersuussat ukiut tamaasa amerlaneruserput. Tamatumunnga patsisaasut arlaqarput - ilaatigut innersuussut naammassineqartanngimmat, innuttaasup taamaatiinnarmagu, innuttaasoq aanngajaarniummik ajornartorsiuteqanngitsaq paasineqarmat imal. innuttaasoq arlaleriarluni innersuunneqarsimamat. 2022-mi innersuussinermi paasisutissanut ilaapputaaq qanigisaasunut katsorsartinnissamik kissaateqartunut innersuussutit. Taakku misissueqqissaarnerni aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqarnerup aningaasanoorajunnerullu annertussusaannut tunngassuteqanngitsuni ilaangillat.

Innersuunneqarnerminni ukiumikkut agguataarsimanerat

Takussutissiaq 3.1 Nalilivigineqareerlutik innersuussat ukiuinut agguataarneqarnerat 2018 (N = 655), 2019 (N = 743), 2020 (N = 949), 2021 (N = 948) 2022-milu (N=753)

Takussutissiaq 3.2 Naliliivigineqareerlutik innersuussat ukiuinut agguataarneqarnerat 2018 (N = 655), 2019 (N = 743), 2020 (N = 949), 2021 (N = 948) 2022-milu (N=753)

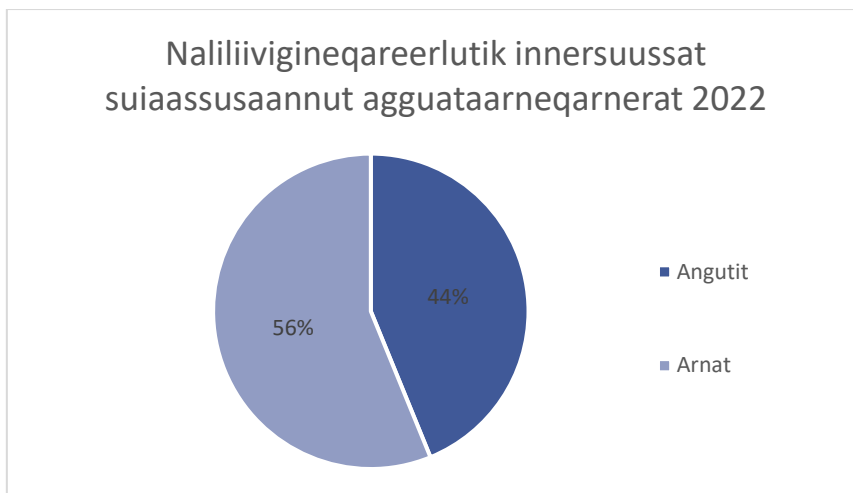
Takussutissiami 3.1-imi takuneqarsinnaasut katsorsartinnerminnik naammassinnissimasut 2018-imiit 2020-mut amerliartorput, 2020-imiilli 2021-imut uniimeriarlutik 2022-mi ikilisimallutik. Ukioqatigiiaanut agguataarnermi 2022-mi naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat ukioqatigiiaani tamani nalinginnaasumik ikileriarput. 25-niit 34-nut ukiulinni naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat amerlanersaapput (230), 15-illi 24-llu akornanni ukiulinni ikinnerpaallutik (87).

Piffissap ingerlanerani naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat procentinngorlugit allannguutaat takussutissiami 3.2-mi takutinneqarpoq. 2021-mut sanilliullugit 35-imiit 44-nut ukiulinni procentpointinik pingasunik qaffariaateqarnikkut, procentinngorlugu allannguat annertunerpaaq takuneqarsinnaavoq. 2018-imiit 2022-mut ukiut akimorlugit assersuussinermi nalinginnaasumik 35-imiit - 44-nik ukiulinni 55-ileereersimasunilu amerlisimapput. 2022-mili 55-issileereersimasut procentpointinik ataatsimik ikileriarsimanagerat takuneqarsinnaavoq.

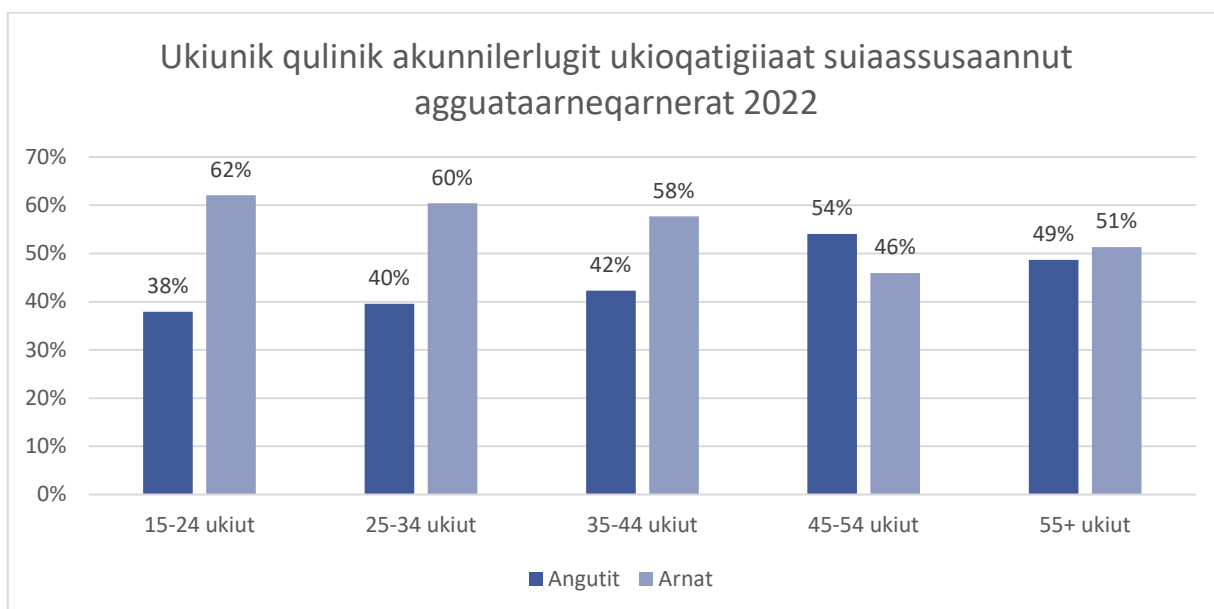
Naliliivigiteerlutik katsorsartinnissamut innersuussat 15-imiit 24-nut ukiulinni 45-imiilli 54-inut ukiulinni piffissaq akimorlugu ikileriarsimapput. Piffissami pineqartumi 25-niit 34-inut ukiulinni katsorsartinnissamasut amerlassutsimikkut aalaakkaanerukannersimapput.

Suiaassutsikkut agguataarsimanagerat

Suiaassutsinut agguataarneqarnerat takussutissiami 3.3-mi takutinneqartumi angutinit (44 %) arnat (56 %) amerlanerusut 2022-mi katsorsartinnissamut innersuunneqarsimapput. Ukiuni tamani arnat angutinit amerlanerusut innersuunneqartarnerat nalinginnaasuvoq. Nunani amerlanerani katsorsartittuni angutit marlunnik pingajorarterutaasa missigisarmatigik, arnat katsorsartittut amerlanerunerat, nunat tamalaat akornannit isigalugu qaqtigoorpoq. Suiaassutsikkut assigiinngissut annerpaq 15-24-illu akornanni ukiulinniippoq, naliliivigineqareerlutik innersuunneqartunit 62 %-it arnaallutik, 38%-illu angutaallutik. Ukioqatigiiaani tulluittuni suiaassutsikkut assigiinngissut annikinnerulerpoq, 45-54-illu akornanni ukiulinni naliliivigineqareerlutik katsorsartittussatut innersuussani angutit (54 %) arnanit (46 %) amerlanerupput. 55-ileereersuni angutit arnallu amerlassusaat procentpointinik marlunnik nikingassuteqalaarpoq.

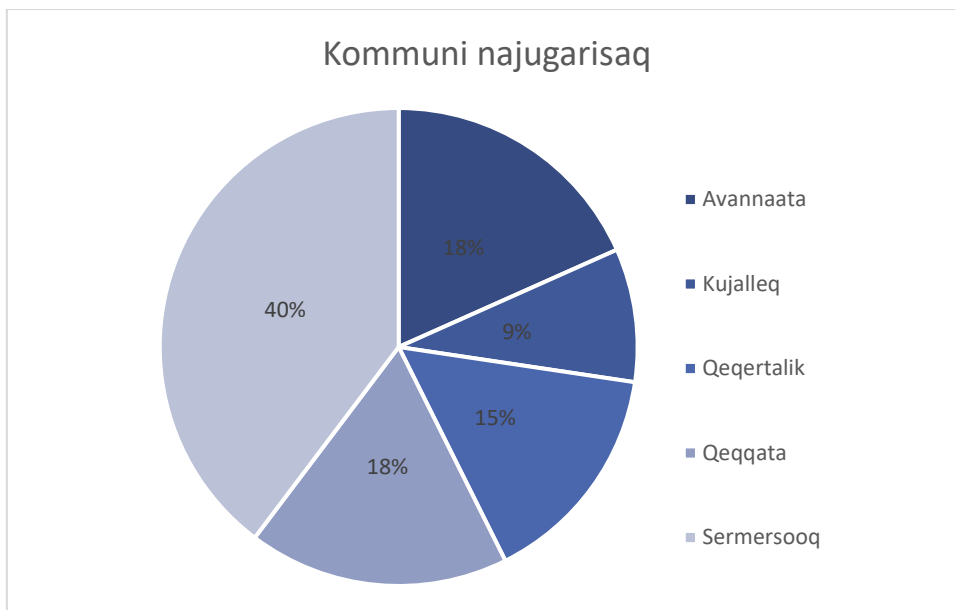
Takussutissiaq 3.3 Naliliivigineqareerlutik innersuussat suaassusaannut agguataarneqarnerat (N = 753)

Takussutissiaq 3.4 Suaassusaasa ukioqatigiaanut qulikkaanut agguataarneqarnerat (N = 753)

Kommunit agguataarinq

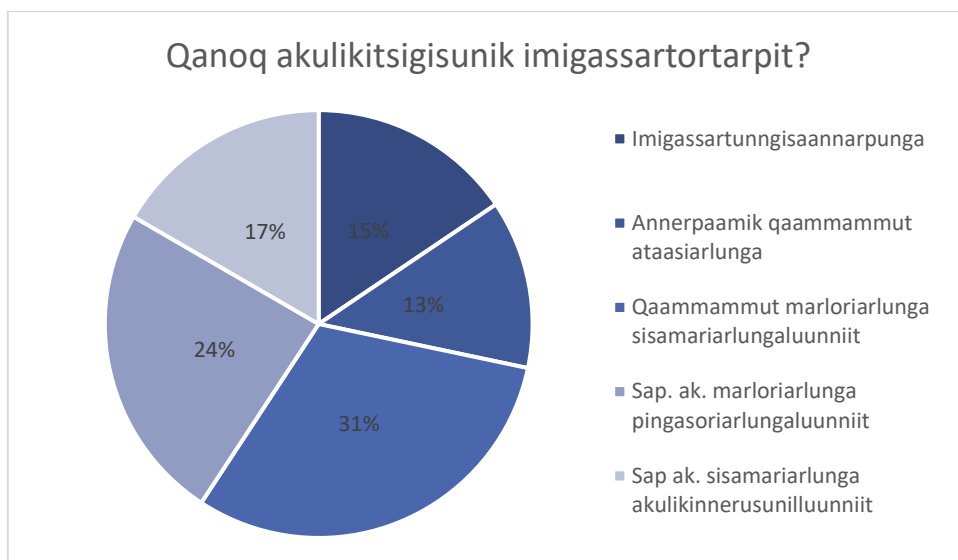
Innuttaasut amerlanersaasa (40%) Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarnerat ikinnerpaallu (9%) Kommune Kujallermi najugaqarnerat, takussutissiami 3.5-imi takuneqarsinnaavoq. Kommunit angissusaat inuttussusaallu eqqarsaatigineqanngillat. Kommunimi innuttaasunut inersimasunut sanilliullugit 15-ileereersimasut aannngajaarniutinik ajornartorsiuteqarnermut katsorsartinnissamut innersuunneqartartut procentinngorlugit amerlassusaat nalinginnaasumik isigissagaanni, nalogiinnangajapput. Kommunimi innuttaasut - ukiut ingerlanerini assigiinngissuteqalaartarlutik 1,4 % - 2,4 % -illu missingisa akornanniittut katsorsartinnissamut innersuunneqartarput. Taama agguataarsimanerat kommunit innersuussisarnerannut nassuiaataasinnaavoq, innuttaasullu aannngajaarniutinik ajornartorsiuteqartut amerlassusaannut attuumassuteqartariaqarani.

Takussutissiaq 3.5 Naliliivigineqareerlutik innersuussat kommunitut najukkaminut agguataarneqarnerat (N = 753)

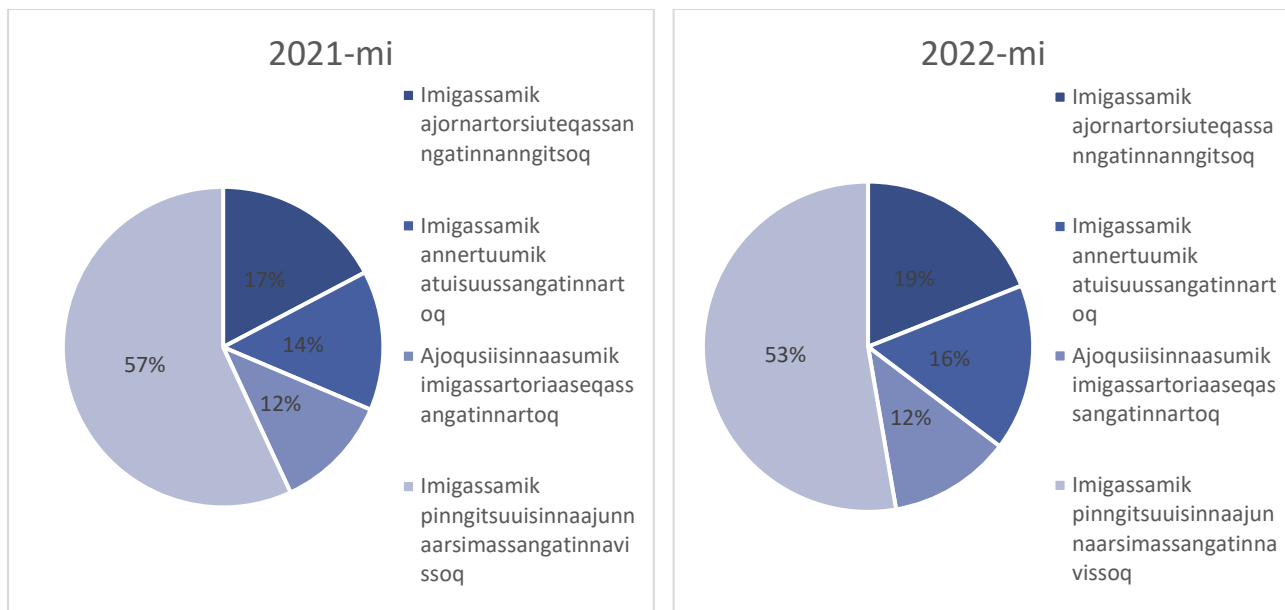
Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiutip annertussusaa

Innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq, misissueriaaseq AUDIT tunngavigalugu naliliivigineqartarpoq. AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test) misissueriaasaavoq qulinik apeqqutitalik. Misissueriaaseq nunarsuaq tamakkerlugu peqqinnissaq pillugu kattiffissuarmit WHO-mit imigassamik atuinermik, aalakoorniutigalugu imigassartortarnermik imigassamullu attuumassuteqartunik ajornartorsiuteqarnermik naliliineri atugassatut inerisagaavoq. Misissuerissaseq tamakkiisoq, "Imigassartorpallaarpit?" qulequtsiullugu iminut misiliutissaq Allorfiup nittartagaani, www.allorfik.gl-imi pissarsiassaavoq.

Takussutissiaq 3.6 Innersuussinermi imigassamik ajornartorsiutillit amerlassusaat (N= 643)

AUDIT-imi apeqqutini quliusuni siulleq tassaavoq *Qanoq akulikitsigisunik imigassartortarpit?* 17 %-it sap.ak. sisamariarlutik akulikinnerusunilluunniit imigassartortarnerat 24 %-illu sap.ak. marloriannngikkunik pingasoriarlutik imigassartortarnerat, takussutissiami 3.6-imi takutinneqarpoq. Innuttaasut affangajaat (41 %) 2022-mi sap.ak. minnerpaamik marloriarlutik imigassartortarput. Katsorsartittut tamarmik apersorneqarmata imigassartunngisaannartunik 15%-inik ilaqarput. Innuttaasut tamarmik apeqqut akivaat.

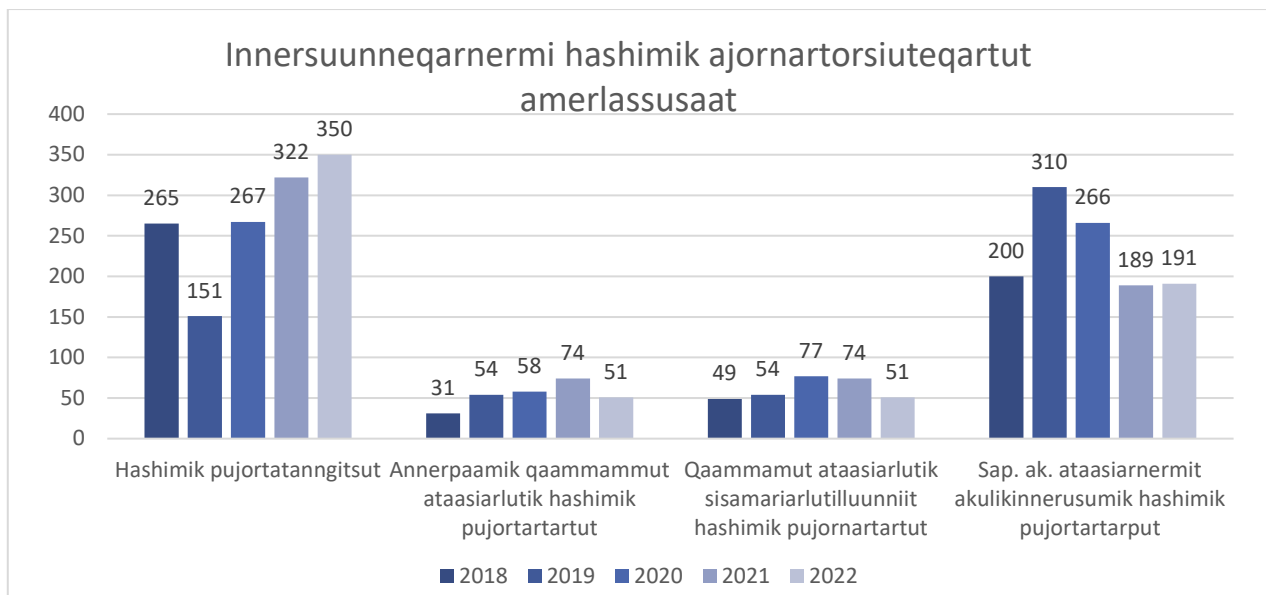
Takussutissiaq 3.7 2021-mi innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq (N = 752)

Takussutissiaq 3.8 2022-mi innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq (N = 643)

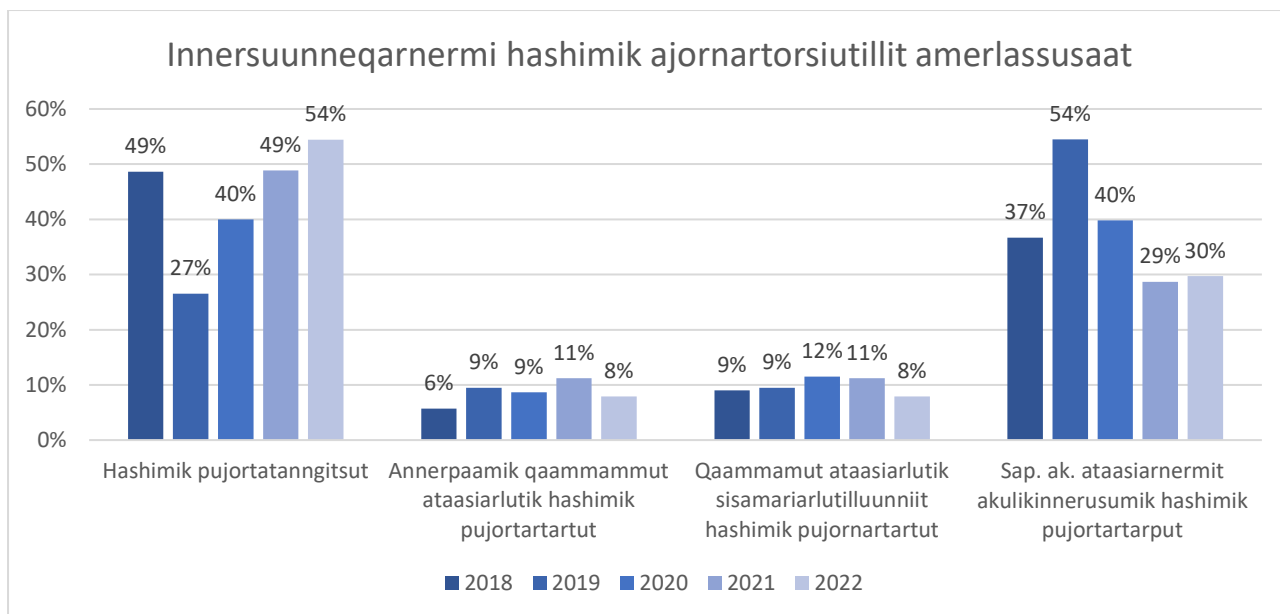
Innuttaasut affaasa missaat (53 %) 2022-mi sakkortuumik pinngitsuuisinnaannginnerannik ilimanarsitsusumik imigassamik atuisuunerat, 19 %-it imigassamik ajornartorsiuteqannginnerat, katillugit 16 %-it annertuumik atuisuunerat 12 %-illu ajoquusiinnaasumik atuisuunerat takussutissiami 3.8-mi takutinneqarpoq. 2021-mi 2022-milu paasissutissat assigiinngitsumik nassuiarneqarput. 2021-mut sanilliullugu 2022-mi imigassamik ajornartorsiuteqartut ikilisimarpasinnerisigut, ajornartorsiut annertuallaarunnaarpoq. 2022-mi apeqquut "Qanoq akulikitsigisunik imigassartortarpit?", tamanit akineqarpoq, *Imigassartunngisaannarpungamilli* akisut, apeqquutit allat akisimangilaat. Taakku takussutissiami 3.8-mi *Imigassamik ajornartorsiuteqarnissaannik ilimanaateqanngitsutut*, 2021-mili ilisimatitsissutaanngitsutut 130-itut nassuiarneqarlutik.

Innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa

2017-imi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa "Qanoq akulikitsigisunik hashimik pujortartarpit?" tunngavigalugu naliliivigineqarpoq. 2018-imiilli hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa apeqquut "siorna qanoq akulikitsigisunik hashimik pujortartarpit?" tunngavigalugu naliliivigineqartarpoq. Akissutaasinnaasut ukiut ataasiakkaat akimorlugit assersuunneqarsinnaanngorlugit nalimmasagaapput. 2017-ip naalernerani DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) atorneqalerpoq. DUDIT tassaavoq immersugassa qqqanilinnik apeqquutitalik AUDIT-itulli hashimik ikiaroonartunillu allanik ajornartorsiuteqarnerup imal. pinngitsuuisinnaannginnerup nammineq annertussusaanik naliliisoq. DUDIT imminut misiliutit www.allorfik.gl -imi pissarsiassaavoq.

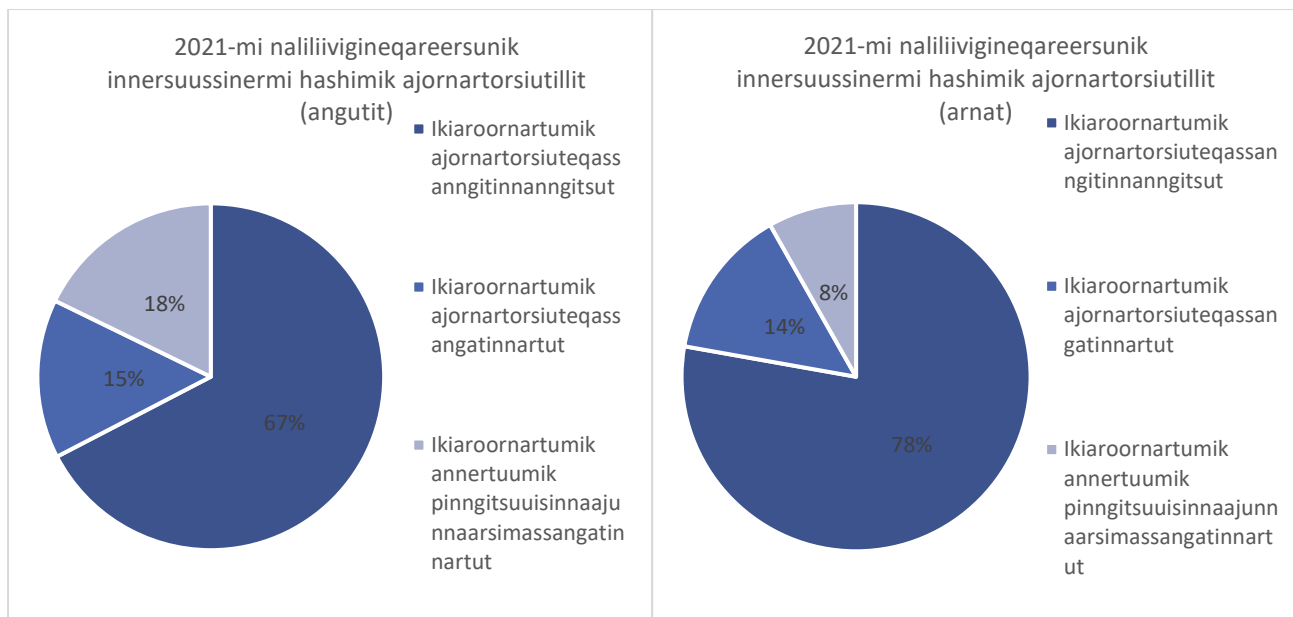

Takussutissiaq 3.9 Innersuussinermi hashimik ajornartorsiutillit amerlassusaat 2018-imi (N = 545), 2019-imi (N = 569), 2020-imi (N = 668) 2021-mi (N = 659) 2022-milu (N=643)

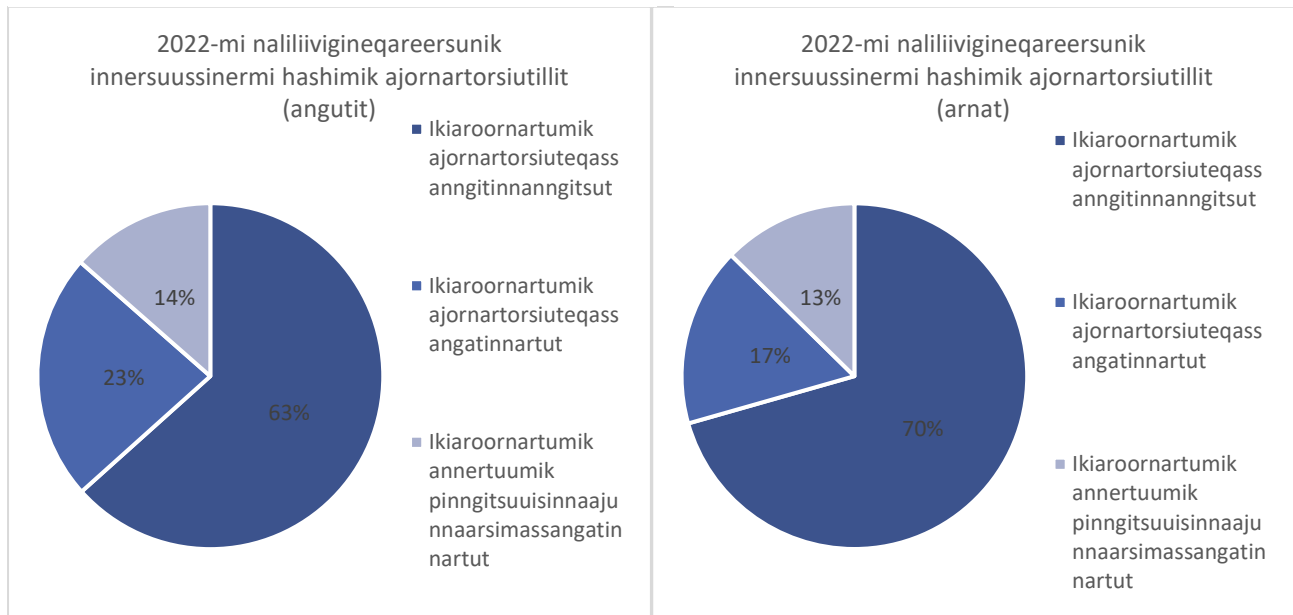
Takussutissiaq 3.10 Innersuussinermi hashimik ajornartorsiutillit amerlassusaat 2018-imi (N = 545), 2019-imi (N = 569), 2020-imi (N = 668) 2021-mi N = 659) 2022-milu (N= 643)

Ukiuni kingullerni sisamani hashimik atuinerup tamakkiisumik procentingorlugulu agguataarnera, takussutissiani 3.9-mi 3.10-milu takutinneqarpoq. 2019-ip 2021-llu akornanni sap.ak. ataasiarnermiit akulikinnerusunik hashimik pujortartartut ikileriarsimapput. Taama ineriartorneq 2022-mi unikaallappoq, taamatuma peqatigisaanik hashimik pujortatannngitsut amerleriarsimapput. Tamanna takussutissiami 3.10-mi takuneqarsinnaavortaaq. Innuttaasut tamarmik hashimik atuneq pillugu apeqquummut akissuteqarput. Katsorsartittut akornanni hashimik atuneq nalinginnaasumik allannguuteqalernersoq imal. piffissap ingerlanerani allannguutip coronap ajornartoortitsinerata hashimik pissarsisinaanermut sunniuteqarnerlussimaneranut attuumassuteqarsinnaanera atuinerullu hashimullu tunngatilugu ajornartorsiutillit katsorsartittartut taamaalillutik amerliartoqqilissanersut ilisimassallugu maanna ajornakusoorpoq.

Takussutissiaq 3.11 2021-imi angutit hashimik ajornartorsiutillit naliliivigereerlugit katsorsartinnissamat innersuussat (N=377)

Takussutissiaq 3.12 2021-imi arnat hashimik ajornartorsiutillit naliliivigereerlugit katsorsartinnissamat innersuussat (N=500)

Takussutissiaq 3.13 2022-imi angutit hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlugit katsorsartinnissamat innersuussat amerlassusaat (N=303)

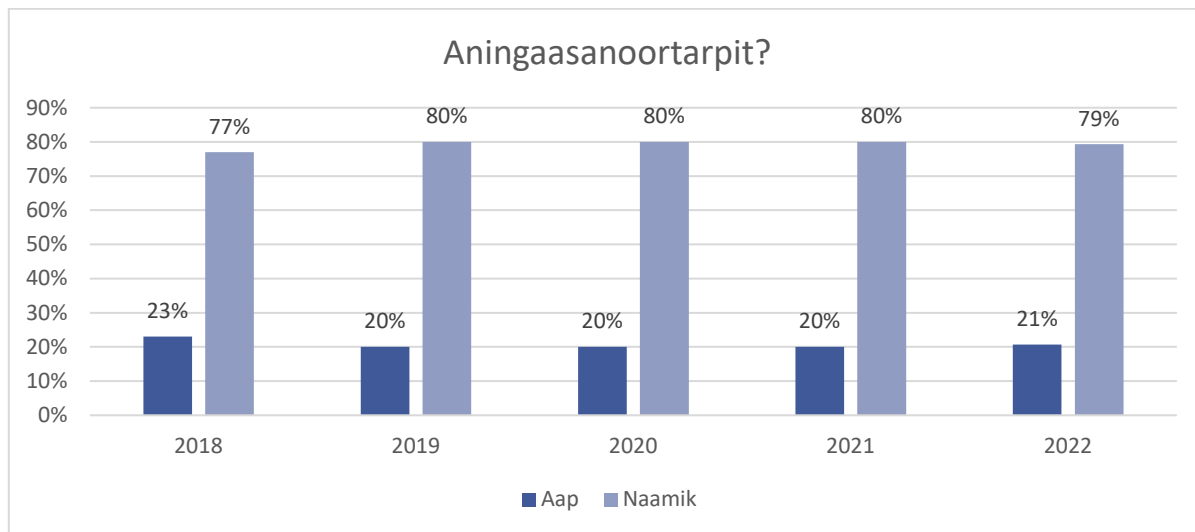
Takussutissiaq 3.14 2022-imi arnat hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlugit katsorsartinnissamat innersuussat amerlassusaat (N=340)

2021-mi 2022-milu DUDIT atorlugu naliliinerimi suaassusaannut agguataarneqarnerat, takussutissiani 3.11-imiit 3.14-imut takuneqarsinnaavoq. DUDIT atorlugu naliliineq suaassutsinut assigiinngitsumik immikkoortitigaavoq. 2021-mi 2022-milu angutit arnanit amerlanerusut hashimik ajornartorsiuteqarput. 2022-mi katillugit angutini 63 %-it arnanilu 70 %-it ikiaroorartumik ajornartorsiuteqannginnerarput. Taakku imigassamik aningaasanoormilluunniit ajornartorsiuteqarsimasinnaapput imal. misissuinerimi apeqqut ataaseq arlallilluunniit akinngitssorsimasinnaallugit.

Eqikkaanikkut takussutissiani immikkoortuni taakkunani marlunni innersuussinerimi imigassamik ajornartorsiutip annertussusaa innersuussinermilu hashimik ajornartorsiutip annertussusaa, 2022-mi hashimik ajornartorsiuteqarneq pissutigalugu saaffiginnittut imal. innersuussat ikinnerunerat, amerlanerilli imigassamik ajornartorsiuteqarlutik saaffiginninnerat innersuunneqarneralluunniit takuneqarsinnaavoq.

Innersuunneqarnermi aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq

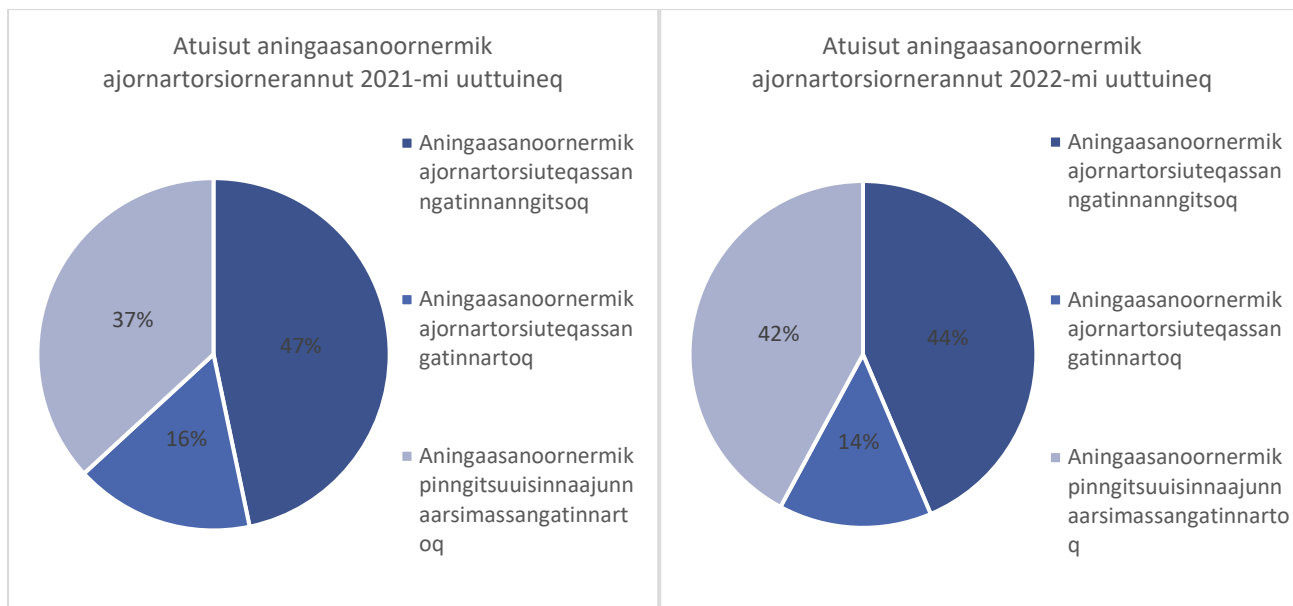
Aningaasanoorneq tassaavoq pinngitsuuisinnaajunnaarneq katsorsartinniartunik ikinnerpaanik innersuussiviusartooq. Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq, apeqqutit qulit aningaasanoornermut tunngasut tunngavigalugit, ataatsimut naliliivigineqartarpoq. Misissuineq nammineq imminut misilinnertut Allorfiup nittartagaani www.allorfik.gl-imi pissarsiassaavoq.

Takussutissiaq 3.15 naliliivigineqareerlutik innersuussat aningaasanooriaassasa ukiunut agguataarneqarnerat 2018-imi (N = 574), 2019-imi (N = 743), 2020-imi (N=785), 2021-mi (N=752) 2022-milu (N=643)

Aningaasanooriaatsit ukiuni kingullerni tallimani ineriartornerat takussutissiami 3.15-imi takutinneqarpoq. Ukiut ingerlanerini aningaasanoorajunnermut katsorsartinniartut aalaakkaallutik 20%-it missaanniittut takuneqarsinnaavoq.

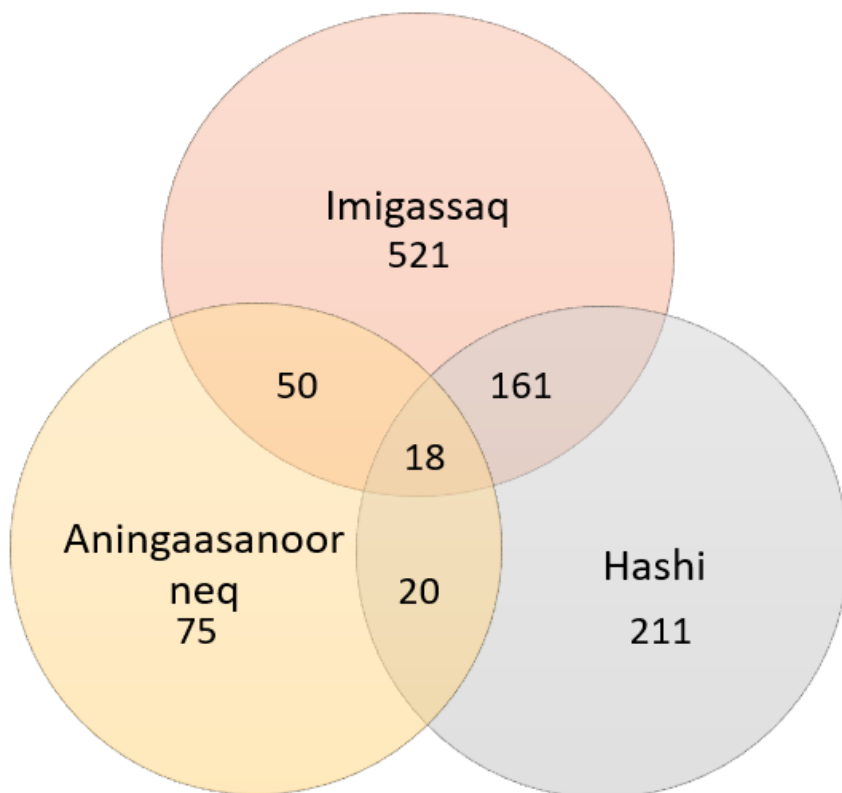
2021-mi 2022-milu nalileeriaaseq aallaavigalugu aningaasanoornermik ajornartorsiuteqartut agguataarsimanagerat procentinngorlugu, takussutissiani 3.16-imi 3.17-imilu takutinneqarpoq. Takussutissiani kisitsini innuttaasut aningaasanoortarneratut kisimik pineqarput. Taakkunannga apeqqutitut nalileeriaatsimut attuumassuteqartunut akissuteqanngitsunik innuttaasut ilaqarput, taakkulu "aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarpasinnigitsutut inissinneqarput". 2021-mi aningaasanoortartut 37%-ii aningaasanoornermik pinngitsuuisinnaanngitsuunermik ilimanarsisitsisumik nalilerneqarput, taakkulu 2022-mi 42 %-iupput. Taamaalillutik aningaasanoortartut akornanni aningaasanoornermik annertuumik ajornartorsiuteqartut 2021-miit 2022-mut amerlisimarpasipput, tamannali ass. coronap nalaani immikkut ittumik pisoqarneranik nassuiarneqarsinnaanersoq imal. taamaaliartortoqarnerasoq nalunarpoq.

Takussutissiaq 3.16 2021-imi aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneratuni ajornartorsiuteqarnerup annertussaa (N = 152)

Takussutissiaq 3.17 2022-imi aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneratuni aningaasanoormillu naliliinermut tunngatillugu apeqummut akissuteqartuni ajornartorsiutip annertussaa (N = 133)

Aangajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq

Takussutissiaq 3.18 Aangajaarniutitik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq, AUDIT, DUDIT apeqquillu aningaasanoormut tunngassutillit aallaavigalugit naliliivigisaq (innuttaasut ilaat arlaleriarlutik ilaasarmata takussutissiami innersuussanit amerlanerupput)

Naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamat innersuussat aangajaarniummik ataasiinnarmik imal. aningaasanoormik ajornartorsiuteqangillat, ataatsikkulli assigiingitsunik ajornartorsiuteqarneq misigalugu. Naliliivigineqareerlutik innersuussat hashimik, imigassamik

anigaasanoorermillu taakkulu arlaatigut akuleriisillugit assigiinngitsunik ajornartorsiuteqartut, takussutissiami 3.18-imi takuneqarsinnaapput.

Takussutissiami 3.18-imi makku takutinneqarput:

- 521-it imigassamik annertuumik atuinermik, ajoqusiinnaasumik atuinermik imal. annertuumik pinngitsuuisinnaannginnermik ajornartorsiuteqarput. Taamaammatt imigassaq tassaajuarsinnarpoq aanngajaarniummik - anigaasanoorermillu ajornartorsiummut katsorsartinnissamut noqqaassutaagajunnerpaq.
- 211-it hashimik- ajornartorsiutinngorsinnaasumik imal. annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarnermik ajornartorsiuteqarput.
- 75-it anigaasanoorermik ajornartorsiuteqarput anigaasanoorermilluunniit pinngitsuuisinnaanatik.
- Imigassamik hashimilluunniit ajornartorsiuteqartunit 521-init 211-inillu 161-it taakku ataatsikkut ajornartorsiutiginerarpaat.
- Hashimik anigaasanoorermilluunniit ajornartorsiuteqartunit 211-init 75-iniillu 20-it taakku ataatsikkut ajornartorsiutiginerarpaat.
- Imigassamik anigaasanoorermilluunniit ajornartorsiuteqartunit 521-init 75-iniillu 50-it taakku ataatsikkut ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasut 18-it, taakku pingasut ataatsikkut tamaasa ajornartorsiutiginerarpaat.

2022-mi katsorsartittunit makku takussutissiamit ima inernilivigineqarsinnaapput:

- Imigassap aanngajaarniummik- anigaasanoorermillu ajornartorsiummut katsorsartinnissamut sulii noqqaassutaagajunnerpaajunera.
- Imigassamik ajornartorsiuteqarnerup saniatigut hashimik ajornartorsiuteqartut 31 %-iusut
- Hashimik ajornartorsiuteqartut imigassamittaaq ajornartorsiuteqartut 76 %-iusut
- Anigaasanoorermik ajornartorsiuteqartut hashimittaaq ajornartorsiuteqartut 27 %-iusut
- Anigaasanoorermik ajornartorsiuteqartut imigassamittaaq ajornartorsiuteqartut 66%-iusut

2022-mi aanngajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiuteqarnerup atugaajartornera, inuit anigaasanoorermik hashimillu ajornartorsiuteqartut, 2021-mi 18 %-iusut, 2022-milu 27% inngorlutik amerleriartut eqqaassanngikkaanni, 2021-misut ingajappoq. 2021-mut tunggatillugu takussutissiaq nalunaarusiami matumani ilaanngilaq 2021-li pillugu ukiumoortumik nalunaarusiami takuneqarsinnaalluni.

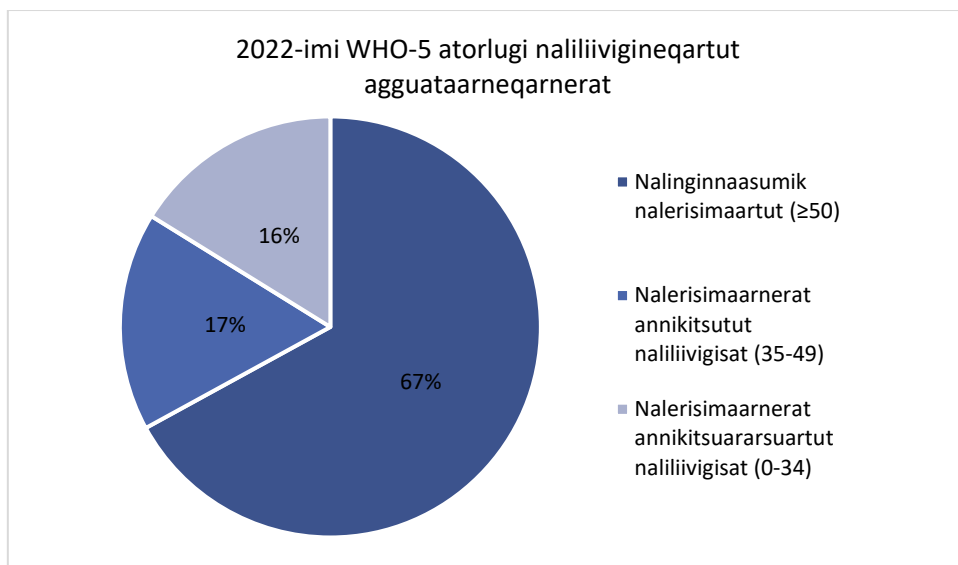
Tarnikkut peqqissuseq nalerisimaarnerlu

Nalerisimaarneq

WHO-5 tassaavoq immersugassaq nunani tamalaani atornerqartartoq tallimanik apeqqtitalik innuttaasut inuunerisa naleqassusaannik nalerisimaarnerannillu naliliinissami ilisimatusarnermi atussallugu piukkunnartutut naliliivigisaq. Apeqqutit taakku tallimat 0-pointimiit (inuunerup naleqassusaata/nalerisimaarnerup ajornerpaaffigisinnaasaanut) 100-pointinut (inuunerup naleqassusaata/ nalerisimaarnerup pitsaanerpaaffigisinnaasaanut) naliligaapput.

WHO-5 -atorlugu agguaqatigiisillugit naliliinermi, 50 taakkuluunniit sinnerlugit pointevarneq pissusissamisoortutut naliliivigineqartoq, 35-it 49-illu akornat innuttaasuni agguaqatigiisitsinermit annikinnertut naliliivigineqartutut inuttaalu ilungersualersimasinnaasutut /stress imal. nikallunganermik annikitsumik atugaqarsinnaasutut naliliivigineqartut, 0-imiillu 34 pointit annikeqisutut naliliivigineqartut, tamanalu inuup pineqartup annertunerumik ilungersuasinnaaneramik imal. nikallunganermik sakkortuneramik atuineramik, taamaammallu Peqqinnissaqarfimmit naliliivigisariaqarnissamik isumaqartutut, pointit immikkoortiterneqarput. Nunatsinni pointinut pissusissamisoortutut tunngatillugu paasisutissanik peqanngilaq, WHO-li naapertorlugu Danmarkimi innuttaasut ataatsimut isigalugit agguaqatigiisillugit 70 pointevartutut naliliivigineqarput.

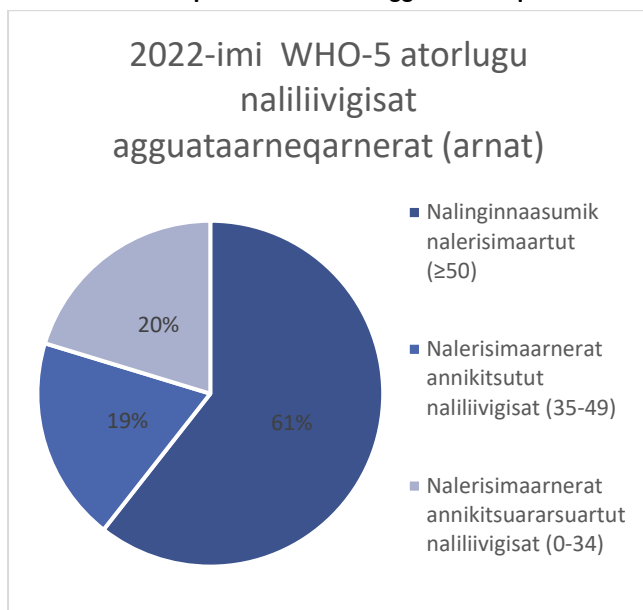
Innuttaasut aanngajaarniutini ajornartorsiuteqarnermut katsorsartittut innersuunneqarnermut ilanngullugu WHO-5-imik immer-suisarput. Innuttaasut 2022-mi innersuunneqartut agguaqatigiissillugit WHO-5 atorlugu naliliineri 61 pointinik naliliivigineqarput. Taan-nalu 2019-ip 2021-llu akornanni agguaqatigiissillugit 55 pointinik naliliivigineqarnermit qaffasinneruvoq. Taamaattoqarnera nassui-arsinnaangilarput, Covid-19-illi kingorna inuunerup naleqassusaata annertusinera nassuiaataasinnaavoq.

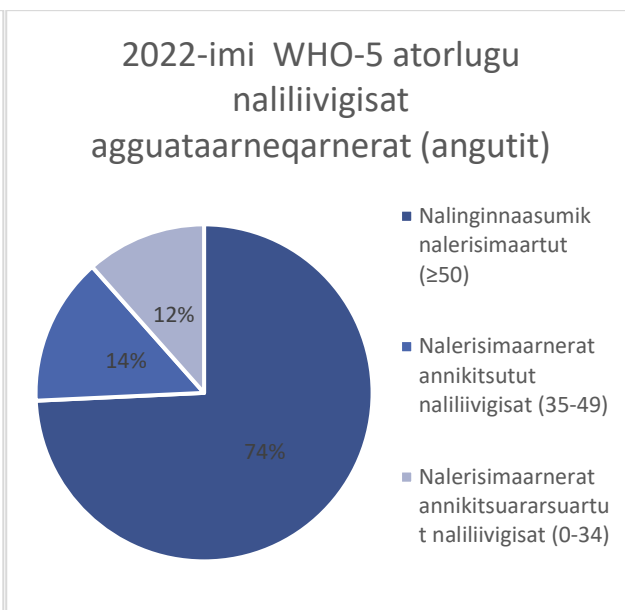
Takussutissiaq 3.19 2022-mi WHO-5 atorlugu naliliinerup agguataarneqarnera (N = 643)

Innuttaasut 2022-mi innersuussat 67 %-ii, WHO-5 atorlugu naliliineri *nalinginnaasumik nalerisimaartut* (≥50) naliliivigineqarnerat takussutissiami 3.19-imi takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut katsorsartittussatut innersuussat 17 %-ii WHO-5 atorlugu naliliineri *nalerisimaarnerat annikitsutut* naliliivigineqarpoq (35-49), innuttaasulli innersuunneqartut 16 %-ii WHO-5 atorlugu naliliineri *nalerisimaarnerat annikitsuararsuurtut* (0-34) naliliivigineqarlutik.

Nalerisimaarnerup suaassutsimut agguataarneqarnera

Takussutissiaq 3.20 2022-imi WHO-5 atorlugu arnat naliliivigineqareernerisa agguataarneqarnerat (N = 340)

Figur 3.21 2022-imi WHO-5 atorlugu angutit naliliivigineqareernerisa agguataarneqarnerat (N = 303)

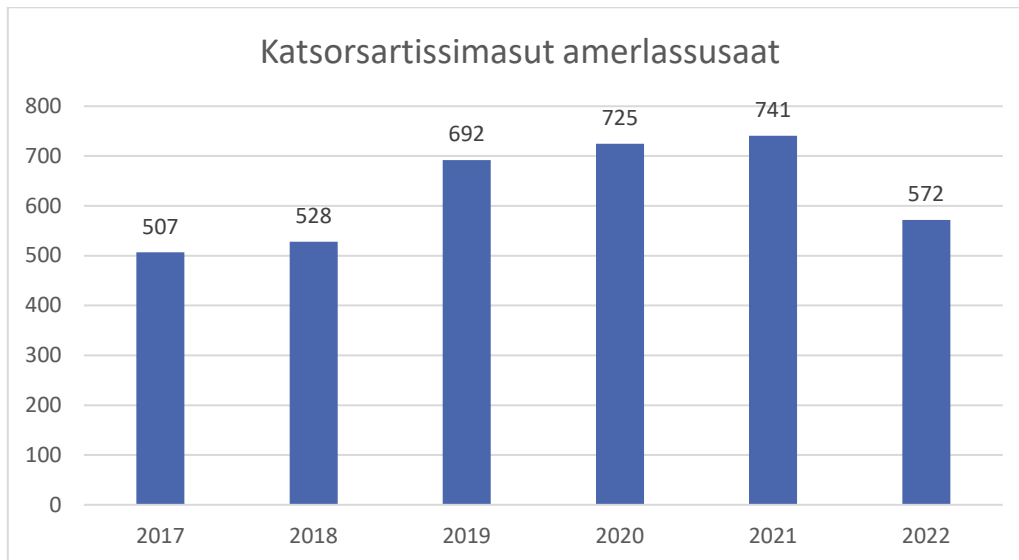
2022-mi ataatsimut isigalugit katsorsartinnissamut innersuunneqarnermi arnat WHO-5 atorlugu naliliivigineqarnerat angutinit appasinneruvoq (takussutissiaq 3.20 aamma 3.21). Aggvaqatigiissillugu arnat WHO-5 atorlugu naliliivigineqarnerat 57 pointiuvoq, angutinilu 66 pointiulluni. Taamaalilluni angutini arnanilu aggvaqatigiissillugit naliliivigineqarnerat 50 pointit sinnerpaat, tamannalu nalinginnaasumiit appasinneruvoq. Arnat angutinit appasinnerusumik naliliivigineqarnerat nunani allanissaaq atuuppoq, assigiinngissutaasutulli paasisaq allanut sanilliullugu annertuvoq.

Arnani 61 % angutinilu 74 % WHO-5 atorlugu naliliivigineqarnermi nalinginnaasutut isigineqartumiittut (50 qaangerluguluunniit), takussutissiami 3.20-imi aamma 3.21-imi takuneqarsinnaavoq. Ataatsimulli isigalugit arnat 39%-ii nalinginnaasumiit, tassalu 50-imit appasinnerusumik naliliivigineqartut angutit 26%-iupput.

4. 2022-mi katsorsaannermut tunngatillugu paasissutissat

Paasissutissiivup 2017-imi pilersinneqarneraniit imarisai arlaleriarlugit annikitsunik allannguuteqarfigalugit nalimassarneqarput.

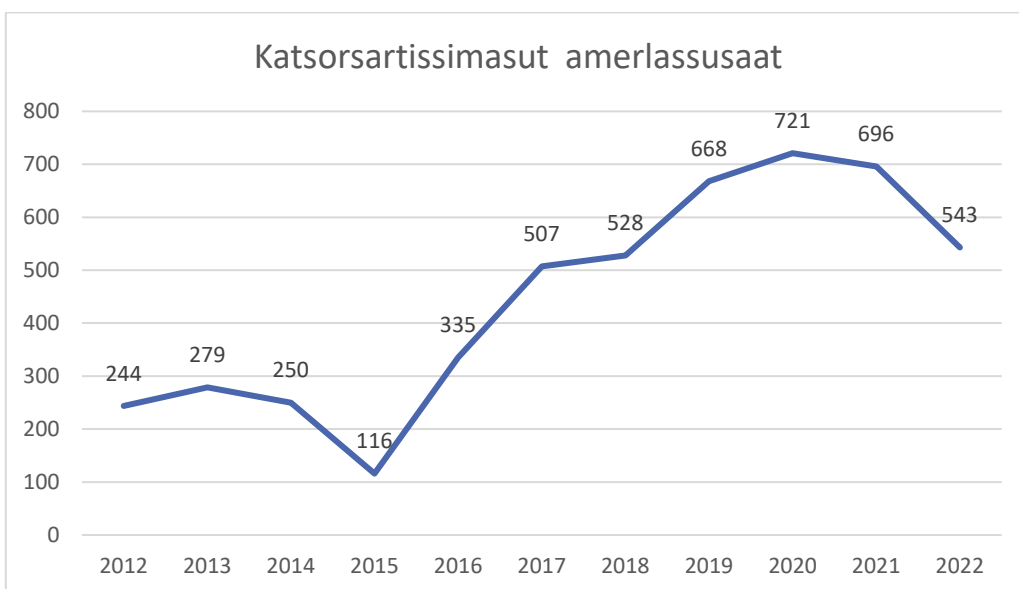
2017-imiit 2022-mut katsorsaanerit

Takussutissiaq 4.1 2017-imi, 2018-imi 2019-imi, 2020-mi 2021-mi 2022-milu (N = 3765) katsorsartissimasut

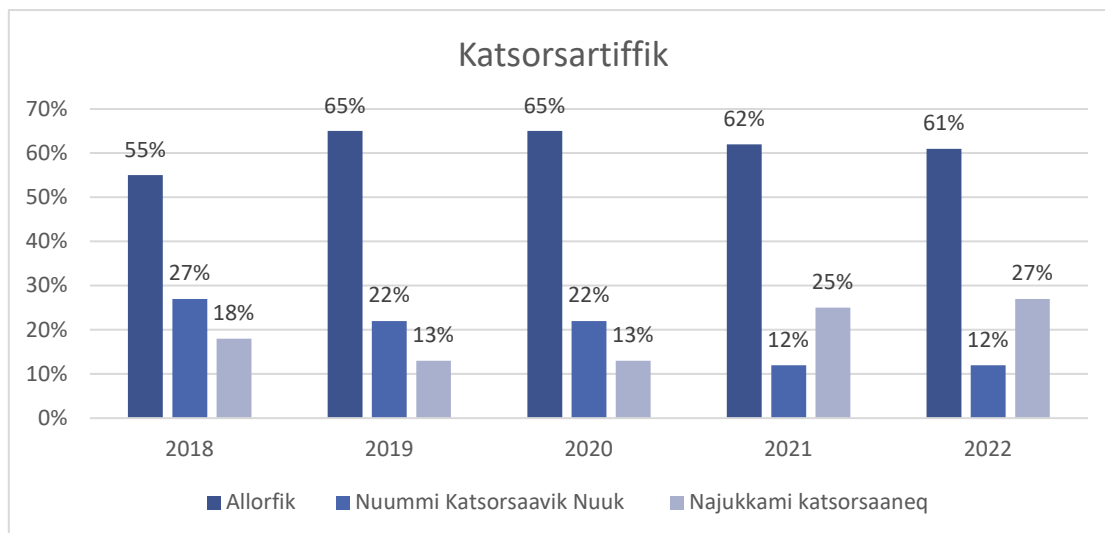
2017-imiilli katsorsartinnerit naammassiat maanaannarluuniit unitsitat amerlassusaasa ukiunut agguataarneqarnerat, takussutissiami 4.1-imi takutinneqarpoq. Katsorsartinnerminnik naammassinnissimasut katillugit 3765-it nalunaarsorneqarput. 2022-mi katsorsartinnerminnik naammassinnittut, innersuunneqartullu nalunaarutigineqartaleranniit aatsaat ikileriarput.

2012-imiit 2022-mut katsorsartittut

Takussutissiaq 4.2 2012-imiit 2022-mut (N = 4887) katsorsartissimasut amerlassusaat

2012-imiit 2022-mut katsorsartissimasut amerlassusaat takussutissiami 4.2-mi takuneqarsinnaavoq. 2012-imiit 2015-imut tamatuma na-laani Peqqinnissaqarfimmut isumaqatigiisut naapertorlugu katsorsartittut namminerlu akiliillutik katsorsartittut ilaapput. Innuttaasut 29-it 2022-mi marloriarlutik arlaleriarlutilluunniit katsorsartissimmata, katsorsaanerit katsorsartittullu amerlassusaat immikkoruteqarput.

Takussutissiaq 4.3 2016-imi (N = 335), 2017-imi (N = 507), 2018-imi (N = 528) 2019-imi (N = 673) 2020-imi (N = 872) 2021-mi (N= 741) 2022-milu (N=545) katsorsartissimasut katsorsartiffinnut agguataarneqarnerat

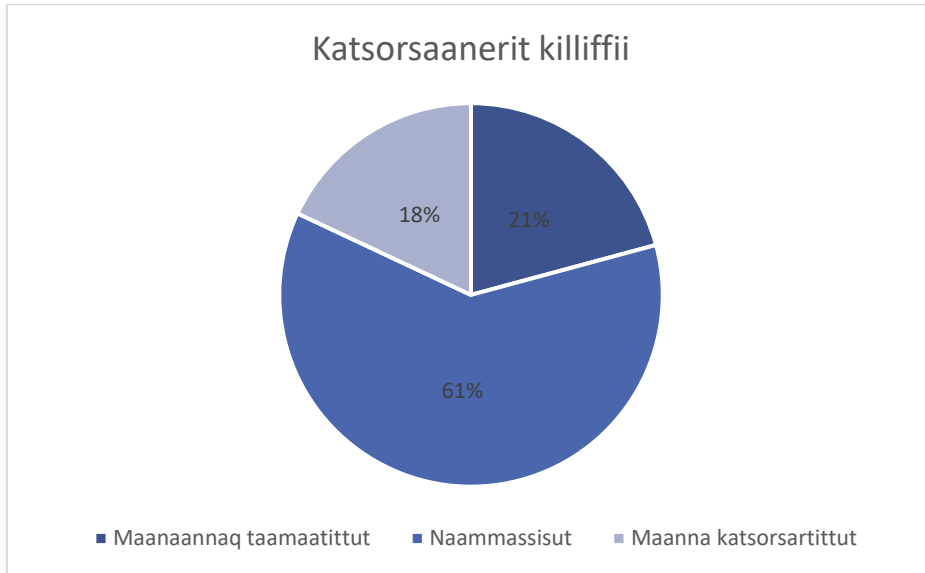
Katsorsaanerit katsorsartiffinnut assigiinngitsunut agguataarneqarnerat 2018-imiit 2022-mut allannguuteqarpoq (Takussutissiaq 4.3). Taamaalillutik innuttaasut Allorfimmi katsorsartittut 2019-ip tungaanut amerlipput, tamatumalu kingorna amerliartuinnarlutik. Ataatsimut isigalugit 2022-mi innuttaasut 88%-ii najukkaminni katsorsartipput (Allorfimmi imal. najukkami). 2021-miit najukkami katsorsaanerit amerlipput, taamaalillutik najukkaminni katsorsartittut 2021-mi 25 %-iupput 2022-milu 27 %-iullutik. Tamanna najukkami katsorsartinne-rup 2021-miit nukittorsarneqarnerata sunniutaatut - Qaanaap Ittoqqortoormiillu ukiumut ataasiarlutik katsorsaavusartut saniatigut - il-loqarfinni najukkani allani tamani ukiumut marloriarluni katsorsaasoqarnissaanik periarfissiisutut isigineqarpoq. Tasiilaq immikkut aqqis-suussivigineqarnikkut, ukiumut marloriarluni - pinerit tamaasa 22-it pallittunut - katsorsaavusarpoq. Najukkani katsorsaannisat pilersaarutaasut ingerlanneqanngitsuukkalli, illoqarfinni nunaqarfinniluunniit allani atorniarneqartarput.

Inooriaatsimik aanngajaarniutitaqanngitsumik aamma /imal. aningaasanoornertaqanngitsumik aalajangiusimanninniarnepur ajor-nakusoornera katsorsartinnermiinnani katsorsartereernerimili ulluinnarnut utermeriippoq. Taamaalilluni najukkami katsorsartinnissap kommuninit kissaatigineqarnera, pitsaasumik isumaqarpoq. Innuttaasup najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami katsorsaanerup neqeroorutaanissaa, pinngitsuuisinnaajunnaarnermut katsorsartinneq pillugu inatsimmi, innersuussinermi toqqammavittut ilaavoq. Tamanna arlalinnik patsiseqarpoq. Innuttaasup katsorsartinnermini, ulluinnarni ilisimalikkaminik inooriaaserilikkaminillu misiliisinaanis-saa. Tamatuma peqatigisaanik innuttaasumut tunngatillugu iliuusissanik allanik nukittorsaanissamut periarfissiivoq. Katsorsartittullu katsorsartinnerani qanigisaasut katsorsartinnissaannuttaaq pitsaanerusumik periarfissiilluni.

Katsorsaanermit killiffik

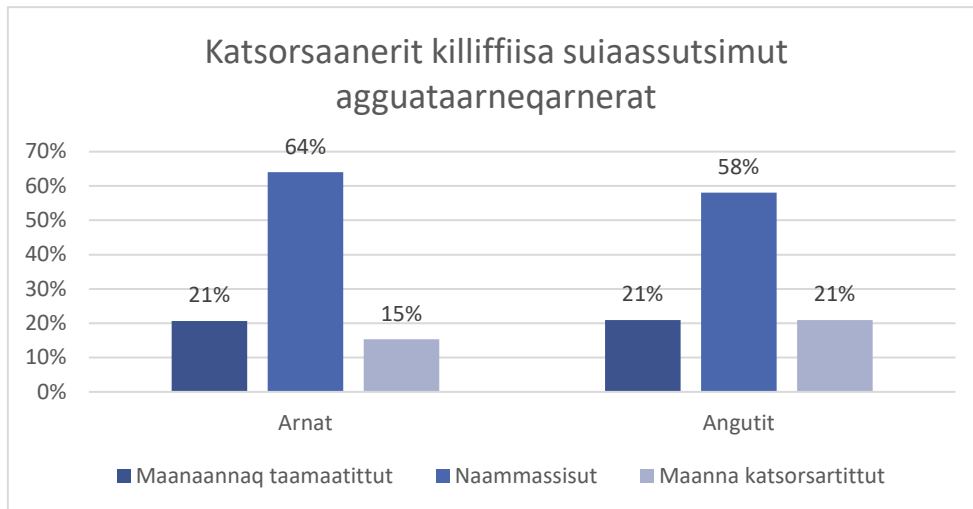
Katsorsaanerit naammassisat, katsorsaanerit innuttaasup minnerpaamik sap. ak arfinilinni katsorsartiffigisaatut nassuiarneqarput. Katsorsaanerit ilaat sap. ak. arfinillit inorlugit naammassineqarsinnaasarput. Taakkuttaaq naammassisanut ilanngunneqarput. Taakkuup-puttaaq katsorsartinnerit innuttaasup nammineq naammassisutut paasisai.

2022-mi katsorsartinnerminnik naammassinnittut 61 %-iupput (Takussutissiaq 4.4). Katsorsartinnerit naammassineqartut, maanaannarlu unitsineqartut, 2021-mut sanilliullugit 2022-mi ikinneralaarsuupput. Tamatumunnga nassuiaataasinnaasoq tassaavoq “katsorsartinnerminnik ingerlatsisut” 2022-mi pisarnermiit amerlanerujussuunerat, taamaalillutillu katsorsartinnerminnik naammassinnittut maanaannarlu unitsitsisut ikinnerullutik. Tamanna katsorsaanerit amerlanerusut, ilaatigut covid-19-imik patsiseqartumik, ukiup ingerlanerani kingusinnerusukkut aallartinneqarnerannik, taamaalillutillu sulii naammassineqarsimanginnerannik patsiseqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 4.4 Katsorsaanerit killiffik (N = 572)

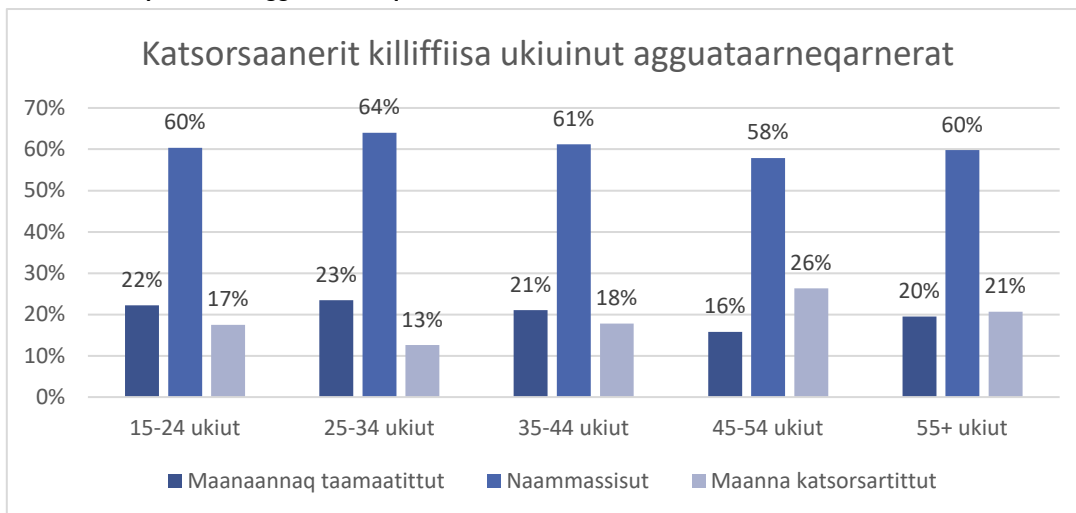
Katsorsaanerit killiffiup suaassutsinut agguataarneqarnera

Takussutissiaq 4.5 Katsorsakkat suaassusaannut agguataarneqarnerat (N angutit = 272, N arnat = 300)

Katsorsartinnermi killiffiup angutini arnanilu agguataarsimanera takussutissiami 4.5-imi takutinneqarpoq. 2022-mi arnat angutinit sanilliullugit amerlanerulaartut katsorsartinnerminnik naammassinisimanerat, assigiinngissulli annikeqisoq, takuneqarsinnaavoq. 2019-imi 2020-milu arnat angutinit amerlanerulaartut katsorsartinnerminnik naammassinissimasut, 2021-mi katsorsartinnerminnik naammassinittuni angutit arnanit amerlanerusut paasineqarpoq. Assigiinngissutaasoq imaaliillaannaq nassuiaatissaqanngilaq, coronamulli tunggattillugu iliuuserisat assigiinngitsumik sunniinerat nassuiaatit ilagisinnaavaat. Tamatuma saniatigut angutit amerlanerusut 2022-mi katsorsartinnerminnik ingerlatsisut takuneqarsinnaavoq.

Katsorsaanneri killiffiup ukiunut agguataarneqarnera

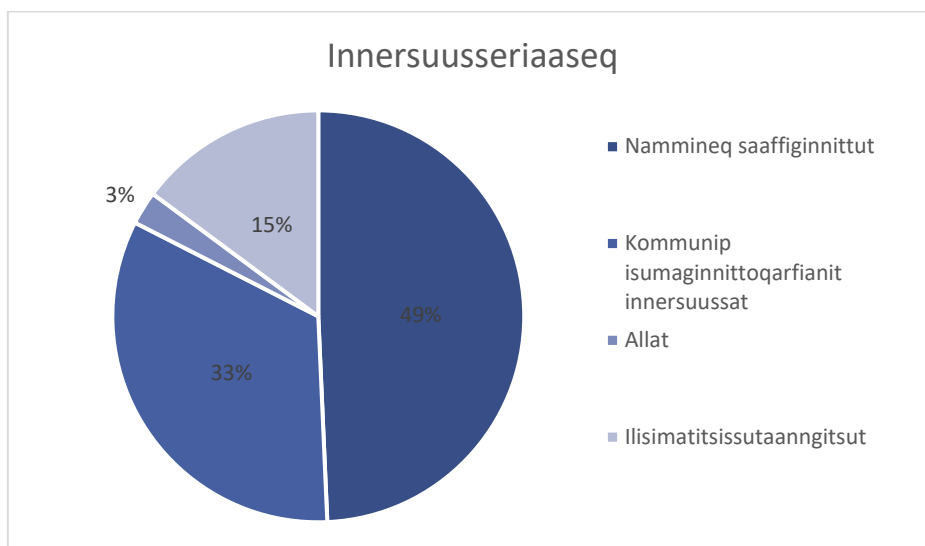

Takussutissiaq 4.6 Katsorsaanneri killiffiup ukiunut agguataarneqarnera (N = 572)

2022-mi ukioqatigiiaani qassit katsorsartinnerminnik naammassinnissimanagerat, taamaatitsisimanagerat imal. suli ingerlatsinerat, takussutissiami 4.6-imi takutinneqarpoq. Katsorsartinnerminnik naammassinnittut ukioqatigiiaani tamani amerlaqatigiinnangajannerat, 25 - 34-nulli ukiulinni, taamatullu 35 - 44-inut ukiulinni amerlanerulaarnerat takuneqarsinnaavoq. I 2021-mut tunngatillugu katsorsartinnerminnik naammassinnittartut ukiumikkut agguataarneqarneranni ukioqatigiiaat akimorlugit assigiaarnerupput, 2021-milu ukioqatigiiaani inuusutuaqqat utoqqaanerillu akornanni katsorsartinnerminnik naammassinnittartut ikinnerullutik.

Innersusseriaaseq

Takussutissiaq 4.7 naapertorlugu, 2022-mi Allorfiit arlaannut nammineq saaffiginnikkut innuttaasut katsorsartilersut amerlanerupput (49%). Tulliupput kommunimi isumaginnittoqarfimmit 2022-mi innersuussat (33%). Taama agguataarsimanagerat 2021-misulli ippoq.

Takussutissiaq 4.7 Innersusseriaaseq (N = 572)

5. Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI) 2022

Nuna tamakkerlugu aangajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI) aangajaarniutinin ajornartorsiuteqartunik katsorsaasunit tamanit ataatsimoorussaavoq. KN-ASI katsorsartinnerup sivisuumik sunniusimaneranik, kikkunnut iluaqutaaneruneranik, imal. ass. sunniutaa anertusiniarlugu neqeroorutinin nalimmassaasariaqarnermut tunngatillugu apeqqutinin malittarinninnissamut periarfissiivoq.

2017-imi paasissutissiiviup allanguiffiqineqalaarneragut kalaallisut danskisullu nalunaaruteqartoqarsinnaanngorpoq. 2017 sioqqullugu katsorsartinnerup aallartinnerani naammassineranilu nalunaarsuisoqartarpoq. Katsorsartiffimmi katsorsartinnerup naammassinerani katsorsartereerneramilu qaammatit arfinillit qaangiunneranni killiffimmik nalunaarsuineq 2017-imiit atuutilersinneqarpoq. Tamatuma saniatigut sap. ak. arfinilinni katsorsartereernerup kingorna killiffissuineq, 2018-ip naalernerani atuutilersinneqarpoq. 2019-imi pingituisinnaajunnaarnek pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq naapertorlugu, kommuunitaaq qaammatit pingasut aqqaneq marlullu qaangiunneranni paasissutissiivimmut nalunaaruteqartarnissaat piumasaqaataalerpoq. Ataatsimut paasissutissat innuttaasup katsorsartereernermini, katsorsartinnermini angusami attatiinnarsinnaanissaannut periarfissinneqarsimaneranik naliliinissamut periarfissiisapput.

2018-imi innersuussivinnik - tassalu Allorfiup kommunimik imal. suliffinnik innersuussisinnaatitaasunik, Allorfimmut isumaqatigiissut aqqutigalugu, suleqateqarniarnek misilippaa. Taakku katsorsartinnerup naammassineraniit qaammatit pingasut aqqaneq marlullu qaangiunneranni nalunaaruteqartarnissaat kissaataavoq. Tamanna 2019-imi inatsisitigut piumasaqaataaleraluaq, taama pisoqanngilaq, 2020-milu katsorsartereernermini qaammatit pingasut aqqaneq-marlullu qaangiunneranni paasissutissiivimmut nalunaaruteqartarnissamik qulakkeerisarnissaq, Allorfimmit aallartinneqarpoq, katsorsartiffiullu nammineq pisarnertut qaammatit arfinillit qaangiunneranni nalunaarutiginnittarnissaq qulakkiigassarilerlugu.

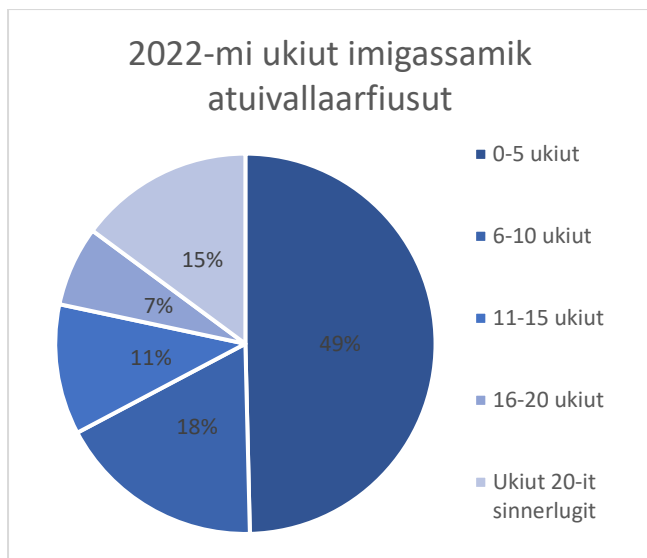
Nalunaarutiginnittarneq maanna katsorsartissimasunut tamanut – naammassinnissimasunuinnaanngitsaq - atuutilerportaaq.

2022-mi katsorsartissimasut 448-it (81%) aallartinnerminni nuna tamakkerlugu paasissutissiivimmut atugassanik apersorneqarput, 2016-imi 2017-imilu katillugit 545-it, 2018-imi 482-it, 2019-imilu 353-it, 2020-mi 422-it 2021-milu 577-it taamatut apersorneqarlutik. Apersuinnermi innuttaasup katsorsaasullu imminnut atassuteqarlunissaat piumasaqaataammat, Allorfinni katsorsartinneq aallatilaareersoq apersuineq ingerlanneqartarpoq. Paasissutissat tamakkiisuunissaannut piffissami eqqortumi apersuineq sapinngisamillu amerlanerpaanik apersuinissaq oqimaaqatigiissaagassaapput.

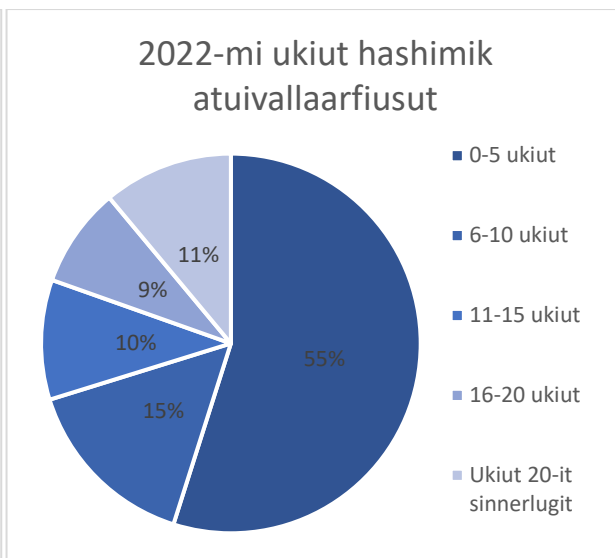
Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivissusaaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq

Innuttaasut aangajaarniutinin – aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqartut, ajornartorsiuteqalernermit piaarnerpaamik katsorsartinnissaat kissaataavoq. Innuttaasup aangajaarniutinin ajornartorsiuteqarnerata sivitsoriartornera ilutigalugu ajornartorsiutip kingunerluutaasullu timimut, tarnimut inuttullu atukkanut sunniutaasa annertusiarortarnerat, tamatumani patsissavoq.

2022-mi katsorsartittut amerlanersaasa ukiut 0 - 5 akornanni imigassamik imal. hashimik atuivallaarsimanerat, takussutissiami 5.1-imi 5.2-milu takuneqarsinnaavoq. Imigassamik atuivallaarnermut katsorsartittuni 49 %-it hashimillu atuivallaartuni 55 %-it ajornartorsiutinngorneraniit ukiut tallimat inortut qaangiunneranni katsorsarterput. Katsorsartittut 18 %-ii ukiut arfinillit qilillu akornanni imigassamik, 18 %-illu hashimik atuivallaarsimmata, ukiuni amerlasuuni ajornartorsiuteqartut sulii amerlapput. 2022-mi katsorsartittuni 7-11 %-it ukiut 11-15-it imal. 16-20-illu akornanni aangajaarniummik ajornartorsiuteqarsimapput, katsorsartissimasut 15 %-ii ukiut 20-it sinnerlugit imigassamik atuivallaarsimapput, 11 %-illu ukiut 20-it sinnerlugit hashimik atuivallaarsimallutik.

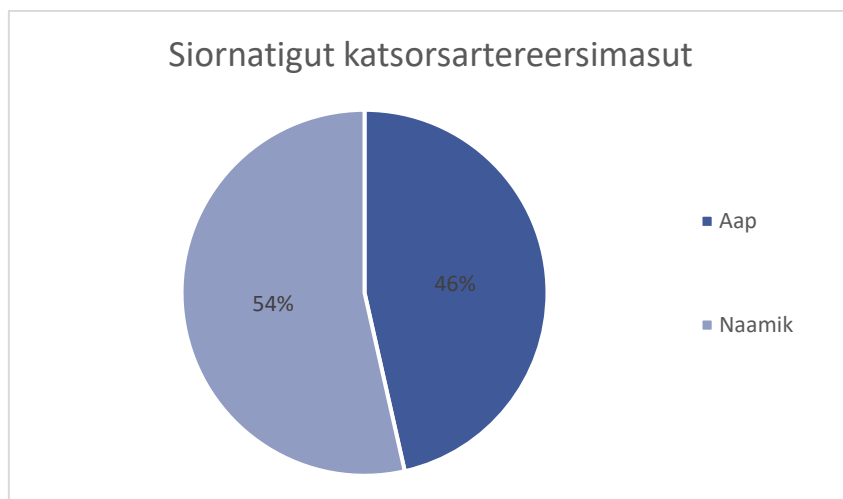

Takussutissiaq 5.1 Ukiut imigassamik atuivallaarfiusut amerlassusaat (N = 397)

Takussutissiaq 5.2 Ukiut hashimik atuivallaarfiusut (N =235)

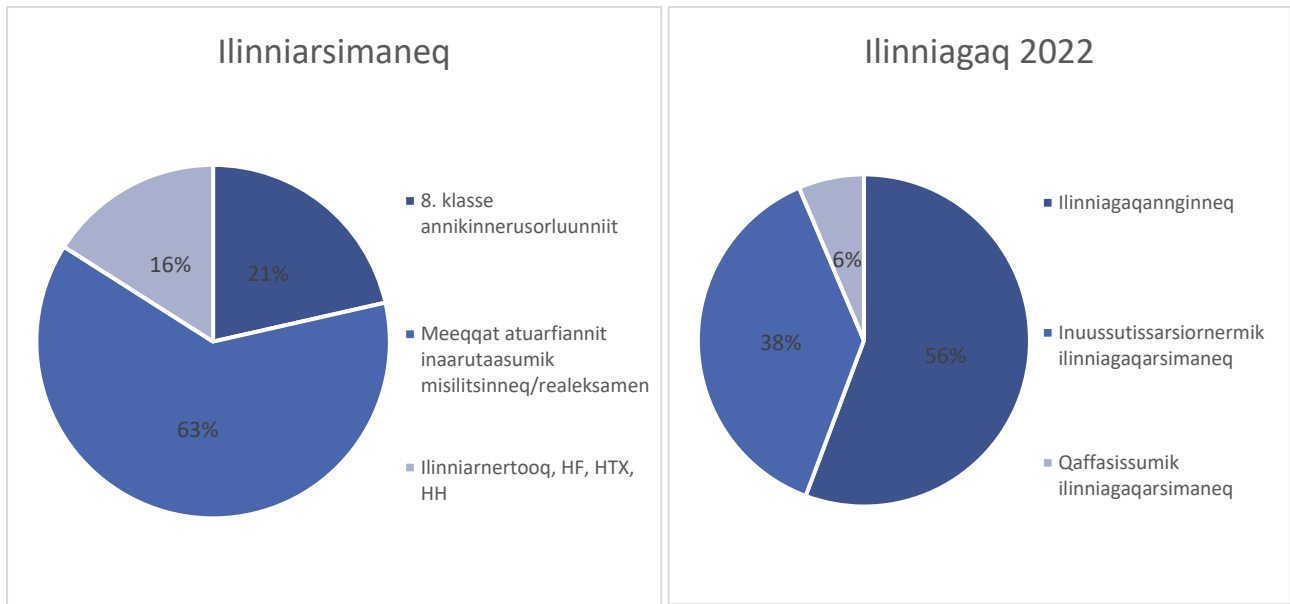
Katsorsartinneq iluaqutaavoq innuttaasulli amerlasuut aangajaarniutinin ajornartorsiuteqartut arlaleriarlutik katsorsartittariaqartarput. Katsorsartinnerup pinngitsuuisinnaajunnaarnermut sunniutaa, tunngaviusumik nappaatitut allatut inooriaatsimut attuumas-suteqartutuulli, ass. tupatornermut pualavallaarnermullu sunniutaatut annertutigisutut naliliivigineqarpoq.

Takussutissiaq 5.3 Innuttaasut sionratigut aangajaarniutinin ajornartorsiuteqarnerminnut katsorsartereersimasut amerlassusaat (N =439)

2022-mi katsorsartissimasuni 46 %-it sionratigut aangajaarniummik ajornartorsiuteqarnermik pillugu katsorsartereersimasut, takussutis-siami 5.3-mi takuneqarsinnaavoq. Matumani aangajaarniutinin ajornartorsiuteqarnermi imigassaq, hashi, aningaasanoorneq, naamaar-neq allallu pineqarput.

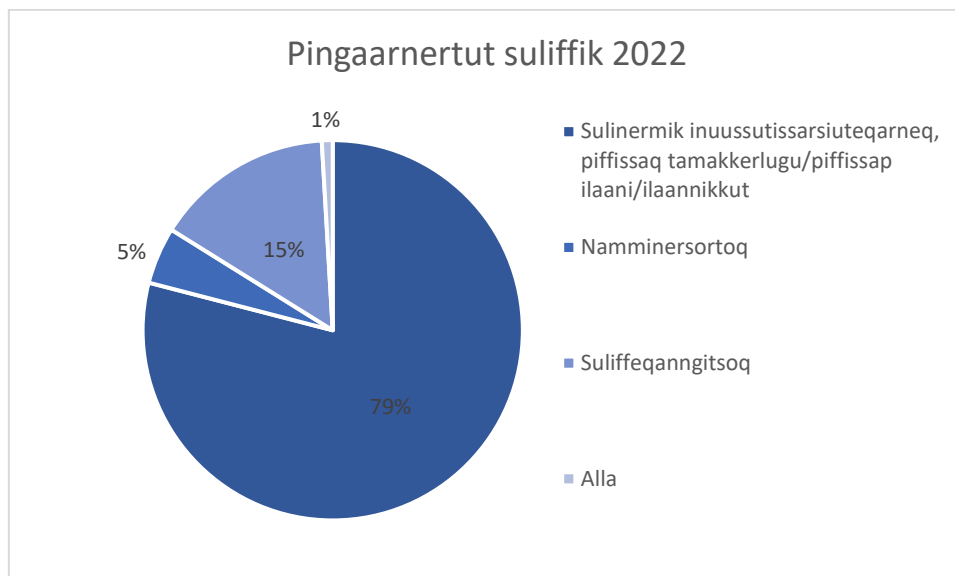
Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu

Takussutissiaq 5.4 Katsorsartittut akornanni ilinniakkat qaffasissusaat (N = 438)

Takussutissiaq 5.5 Katsorsartittut akornanni ingerlariaqqiffiusumik ilinniagaqarneq (N = 438) (inuussutissarsiummut sammititamik ilinniakkanut ilaapput ikiortitut, assistentitut imal. inuussutissarsiutinut sammivilimmik sivisuumik ilinniagaqarneq. Qaffasissumik ilinniakkanut ilaapput universitetimi bacheloritut kandidatitullu ilinniagaqarneq)

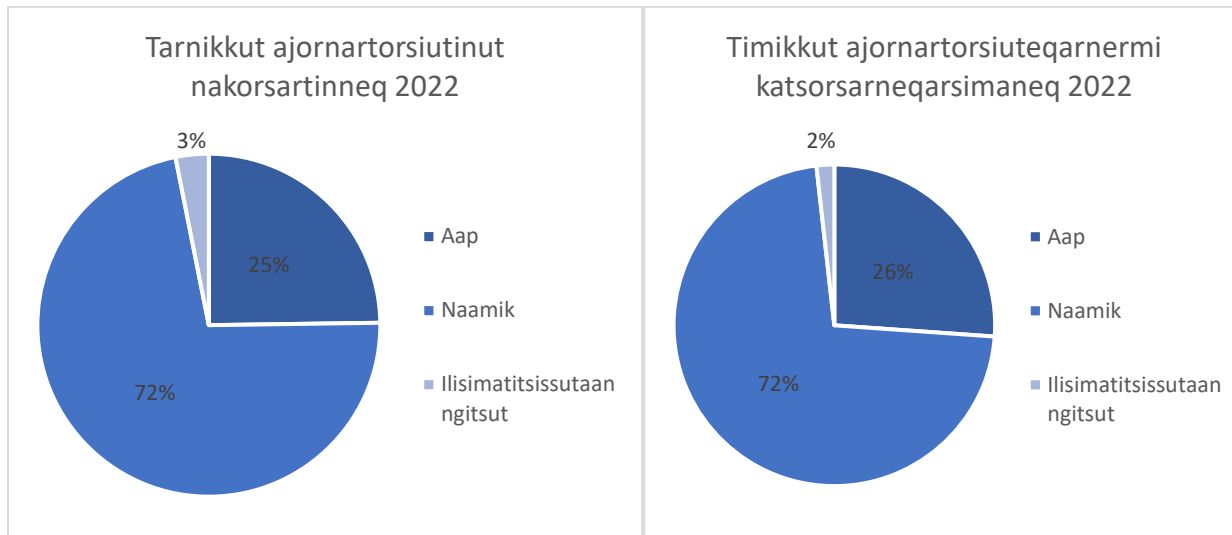
Katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimapput. Katsorsartissimasuni 84 %-it meeqqat atuarfianni inaarutaasumik misilitsinnertut nalilertarialimmik annikinnerusumilluunniit atuarsimasut, 16 %-it ilinniarnertuunngorsimasut qaffasinnerusumilluunniit ilinniarsimasut, takussutissiami 5.4-mi takuneqarsinnaavoq. Takussutissiaq 5.5 naapertorlugu katsorsartissimasuni 56 %-it meeqqat atuarfianniit aninermit ingerlariaqqissimangillat, 38 %-it inuussutissarsiummut sammititamik ilinniagaqarsimapput 6 %-illu qaffasissumik ilinniagaqarsimallutik.

Takussutissiaq 5.6 Katsorsartittut akornanni ukiut kingullit pingasut iluanni suliffik pingarneq (N = 434),
*Piffissaq tamakkerlugu/piffissap ilaanaa/ilaannikuinnaq

Katsorsartittut arlallit suliffeqanngillat. Takussutissiaq 5.6 naapertorlugu katsorsartissimasut katillugit 84 %-it suliffeqarput - akissarsialittut (84 %) imal. namminersortutut (5 %). Katsorsartissimasuni suliffeqanngitsut 15 %-iupput. Innuttaasut taakku angerlarsimaannartuupput, soraarnerupput, ilinniartuupput, suliffeqanngitsuullutik imal. pisortanit ikorsiissutisarlutik.

Peqqissutsimut tunngasut

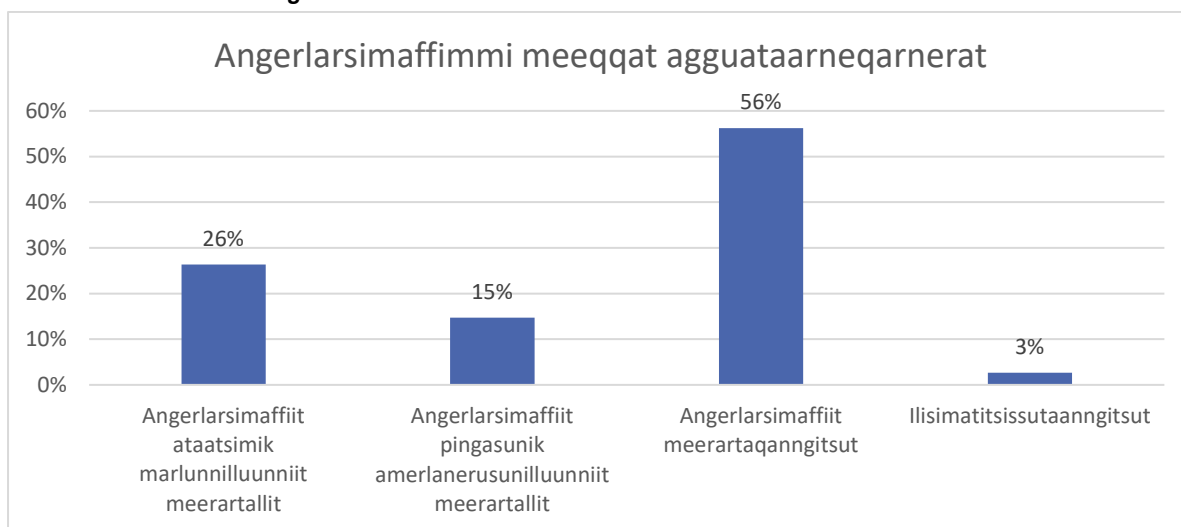

Takussutissiaq 5.7 Uninnganatik uninngallutilluunniit tarnimikkut ajornartorsiutiminnik katsorsartissimasut amerlassusaat (N = 448)

Takussutissiaq 5.8 Timikkut peqqissutsimikkut ajornartorsiutiminnut katsorsartissimasut amerlassusaat (N = 448)

Aanngajaarniutinin ajornartorsiuteqartut peqqissutsimut tunngasunik allanik arlalinnillu ataatsikkut ajornartorsiuteqarajupput. Katsorsartissimasuni 25 %-it tarnikkut ajornartorsiuteqarneq pissutigalugu (uninnganatik uninngallutilluunniit) katsorsartissimanerartut, takussutissiaq 5.7-imi takuneqarsinnaavoq. Apeqqut una tunngavigalugu: " Inuuninnut sunniuteqartunik anigugassaangitsunik timikkut ajoqusersimavit nappaateqarpilluunniit?" katsorsartissimasuni katillugit 26 %-it timikkut peqqissutsimikkut ajornartorsiuteqarlutik nakorsartissimaneraput (Takussutissiaq 5.8).

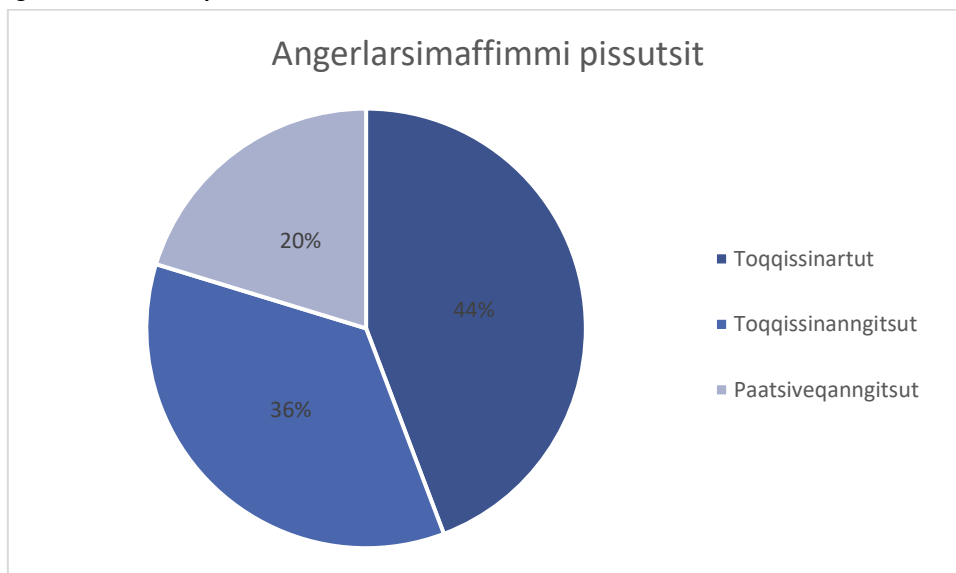
Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit

Takussutissiaq 5.9 Katsorsartittut meerallit akornanni meeqqat angerlarsimasut agguataarneqarnerat (N = 448)

Katsorsartittut amerlasuut angerlarsimaffimmi 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Katsorsartittut akornanni 56 %-it angerlarsimaffimmiittunik meeraqannginnerarput, 26 %-it ataatsimik marlunnilluunniit angerlarsimasunik meeraqarnerarput, 15 %-it pingasunik amerlanerusunilluunniit angerlarsimasunik meeraqarnerarput, sinnerini 3%-ini meeqqanut tunngatillugu paasissutissaqanngilaq.

Meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit

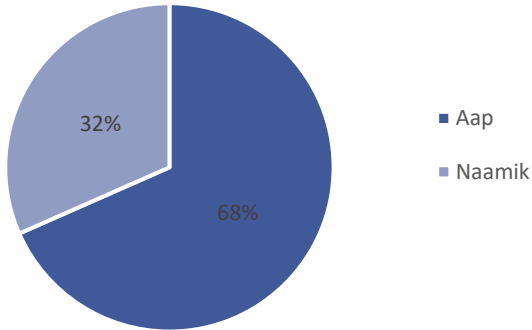

Takussutissiaq 5.11 Peroriartornermi angerlarsimaffimmi pissutsit (N = 434)

Aanngajaarniutinut tunngatillugu "inuttut atukkat kingornunneqartarnerat" oqaluuserineqarajuppoq. Tassalu angajoqqaat pissusilersuutaat inuttut atukkanut ilinniagaqarnermullu tunngasut, meeqqallu kingorna pissusilersuutaasa atukkallu imminnut ataqtiginnerat. Inuttut atukkanut kingornussanut patsisaasut amerlapput - ilaatigut pinngoqqaatit kingornuttakkat kiisalu pissutsit inunnut ataasiakkaanut inuiaqtigiinnullu tunngasut.

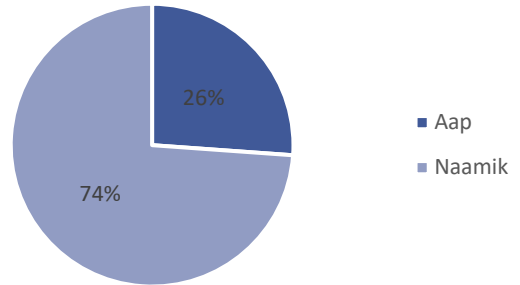
Katsorsartittuni 44 %-it peroriartornermini angerlarsimaffimmi pissutsit toqqissinarneraat, 36 %-it toqqissinannginneraat, 20 %-illu paatsiveqannginneraat, takussutissiami 5.11-imi takutinneqarpoq. Taamaalillutik katsorsartissimasut amerlaqisut meeraanermi angerlarsimaffimmi toqqissinanngitsumi peroriartorsimapput.

Angajoqqaavit arlaat tamarmilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarsimappat?

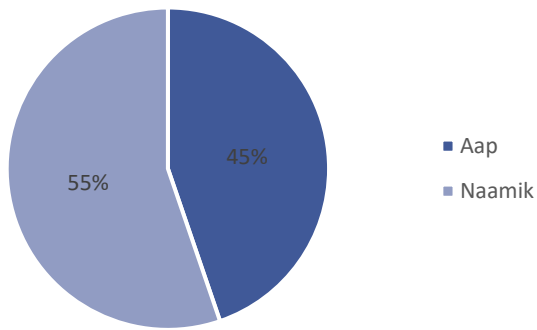
Takussutissiaq 5.12 (N = 424)

Angajoqqaavit arlaat tamarmilluunniit ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimappat?

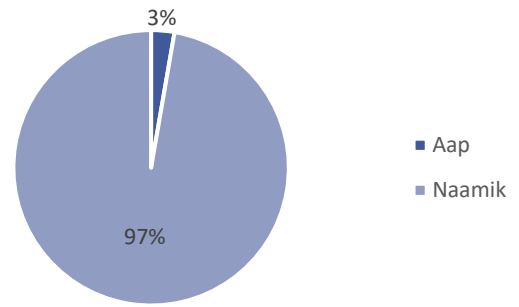
Takussutissiaq 5.13 (N = 417)

Aanakkuit arlaat tamarmilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarsimappat ?

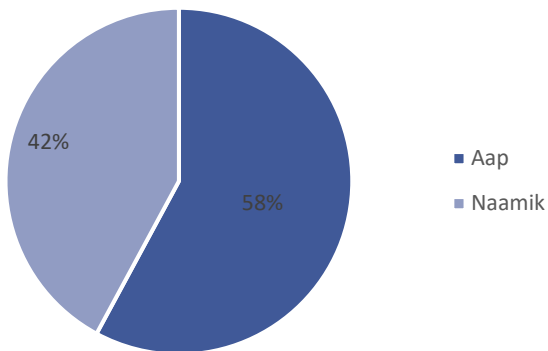
Takussutissiaq 5.14 (N = 286)

Aanakkuit arlaat tamarmilluunniit ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimappat?

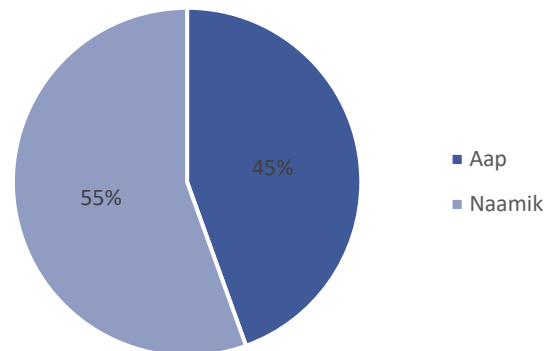
Takussutissiaq 5.15 (N = 293)

Qatanngutit ataaseq arlallilluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarsimappat ?

Takussutissiaq 5.16 (N = 368)

Qatanngutit ataaseq arlallilluunniit ikiaroonartumik ajornartorsiuteqarsimappat

Takussutissiaq 5.17 (N = 364)

Katsorsartissimasut angajoqqaat, qatanngutit aanaakkullu akornanni aangajaarniutininik ajornartorsiuteqarnermik naliliinerat, takussutissiani 5.12-imiit 5.17-imut takuneqarsinnaavoq. Aangajaarniutininik ajornartorsiuteqarnerup ilaqtariinni ingerlaqqikkajunnera, takussutissiani taakkunani ersarippoq.

Katsorsartissimasuni katillugit 68 %-it 2022-mi minnerpaamik angajoqqaamik arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 26 %-it minnerpaamik angajoqqaamik arlaat ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat (Takussutissiat 5.12 -5.13).

Aanaakkumik aangajaarniutininik ajornartorsiuteqarsimanerannut tunngatillugu katsorsartittut 45 %-iisa minnerpaamik aanaakkumik arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 3 %-it minnerpaamik aanaakkumik arlaat ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat (Takussutissiat 5.14 - 5.15).

Aangajaarniutininik ajornartorsiuteqarsimasunitaaq qatanngutilinni, peroriartornermut sunniutaa immikkut takuneqarsinnaavoq, tassani katsorsartittuni 58 %-it minnerpaamik qatanngutimik arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 45 %-illu minnerpaamik qatanngutimik arlaat ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat (Takussutissiat 5.16 - 5.17).

6. Ukiuq manna sammisaq: Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit

Innuttaasoq katsorsartinnermik naammassinnikkaangami aannagaarniutininik atuisuunngitsutut annertuumik sanngiiffillittut inissisimalerajuppoq. Pingaartumik innuttaasoq katsorsartinnissi sioqqullugu inuuniarnermi atukkatigut, aningaasaqarnikkut aamma/imal. suliffeqarnikkut ajornartorsiuteqarpat, taama nutaamik kinaassuseqalerneq attatiinnaruminaappoq. Amerlasuut taama atugaqarnerat kapitalini siuliini uppersarsineqarpoq. Innuttaasoq inuunermut ajornartorsiorfiusumut, katsorsartinneq aallartimmat inuunerisimasamut uteqqissappat, inooriaaserisimasamut utersaarnissamut aarlerinaat annertunerpaavoq.

” Pinngitsuuisinnaajunaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq” aannagaarniutininik ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq, kommunit Peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinnissamut annertuunik piumasaqaatitaqarpoq. Innuttasup qanoq inissisimaneramik ataatsimut naliliinissamik qulakkeerinissamut tunngatillugu inatsimmi neqeroorutit innuttaasut a-taasiakkaat pisariaqartitaannut naapertuunnissaa qititinneqarpoq. Taamaalluni inatsimmi § 14 imm. 1-4 -mi ima allassimasoqarpoq:

- *katsorsartinnissamut neqeroorut, innuttaasut ataasiakkaat suleqatigalugit, taassuma pisariaqartitaata immikkut naliliiviginera tunngavigalugu, aqqqissuunneqassaaq (imm. 1)*
- *Innersuussinermi tamatumaluunniit kinguinngua innuttaasup ataatsimut isigalugu qanoq inissisimaneramik qulaajaasooqassaaq (imm. 2)*
- *Katsorsartinnissaq sioqqullugu kommunimit Peqqinnissaqarfimmiilluunniit iliuseqartoqarnissaanik pisariaqartitsineq qulaajaanerup takutippagu, iliuusissanik pinngitsuuisinnaajunaarnermut katsorsartinnerup siunertatut sunnuteqarnissaanut piumasaqaataasunik, innuttaasup najugaani kommunimi sullissisoq pilersaarusiussaaq.*

Pisortaqarfiit akimorlugit suliniuteqarneq, innuttaasup katsorsartinnissamik neqeroorummi, katsorsartereernermi pinngitsuuisinnaannginermik taamaatsisinerup attatiinnarsinnaanissaata, kiisalu ilaqutariinni meeqqat pinngitsuuisinnaajunaarnermit eqqugaasut nalerisimaarnerisa immikkut maluginiarneqarnissaannik qulakkeereqataassaaq.

Tamanna ilaatigut kommunit katsorsartereernerup kingorna pisussanik pilersaarusiornissaannik isumaqarpoq. Taakkunani inuttut atukkat, suliffeqarneq suliniutillu allat katsorsartinnerup ingerlanneqarnerani suliassat nassuiarneqarput. Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut kikkuusut ilisimanginnerat, kommunit Allorfimmut maalaarutigaa. Taamaammatt innuttaasunut meeraqanngitsunut, suliffeqartunut, ineqartunut maannalu aningaasaqarnikkut tatineqanngitsunut taartaasumik katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiornissaq Allorfimmit toqqarneqarpoq.

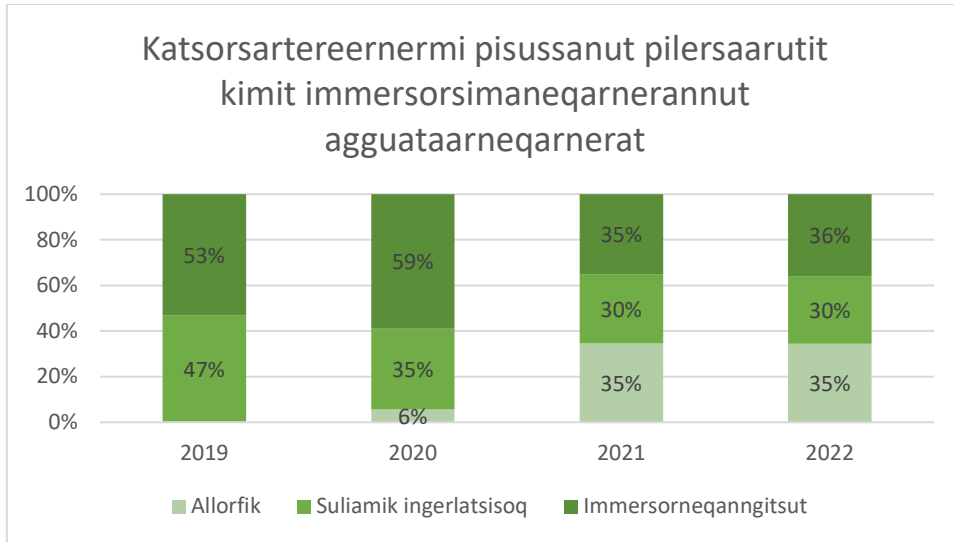
Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiap/taartitit pilersaarusiap katsorsartinneq qiteqquppat pingasuulluni oqaloqatigiinnermik malitseqartinnissaa isumaavoq. Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit katsorsartinnerup aallartinneqarnerani suliari-neqareersimanissaa isumaavoq. Taamaammatt innersuussinermi najoqutassaq, innersuussisup innersuusereernermi toqqaannartumik katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiorniluni suliarnik nangitsisinnaanngorlugu suliarineqarpoq.

Kapitalimi innuttaasunut nammineq katsorsartittunut katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqartussaanerannut, innuttaasullu qanigisaasutut katsorsartittut pilersaarusiunneqartussaannnginnerannut tunngatillugu paasissutissat, innersuussinermi qarasaasiakkut sullississutit paasissutissiiviani misissorneqarput.

Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuisarnerup ineriartornera

Allorfiit innuttasunut meeraqanngitsunut imal. inuttut inuuniarnikkut annertuunik unammilligassaqanngitsunut taartaasumik pilersaarusiussinerannut kommunini pisortaqarfimmiit innuttaasunut pisariaqartitsisunut ikiuinissamut nukiminnik atuisinnaanissaat tunuliaqutaavoq.

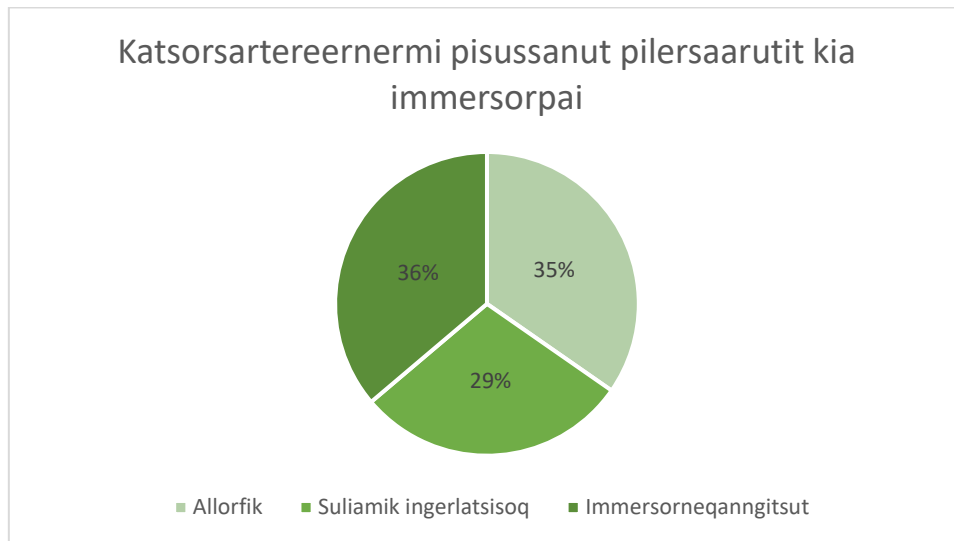
Allannguut Allorfiup 2019-imi katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutininik 0 %-inik immersuisimanera, 2021-mi 2022-milu 35%-inik immersuisimanera takussutissiami 6.1-imi takuneqarsinnaavoq. Taanna 2021-mi katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutininik immersuisarnermut akisussaaffiup allanngortinnerata kinguneratut isigineqarsinnaavoq. Katsorsartereernerulli kingorna pisussanut pilersaarusiunneqanngitsut 2019-imi 53%-imiit 2022-mi 36%-imut apparialaarput. Taamaallutik sulianik ingerlatsisut, 2019-imut 2020-mullu sanilliullugit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutininik 2021-mi 2022-milu ikinnerusunik immersuisimapput.

Takussutissiaq 6.1 Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immersukkat/ immersorneqanngitsut 2019-imiit 2022-imut kikkunnit immersorneqarnerannut agguataarneqarnerat (N = 3051)

2021-mi 2022-milu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit amerlassusaat

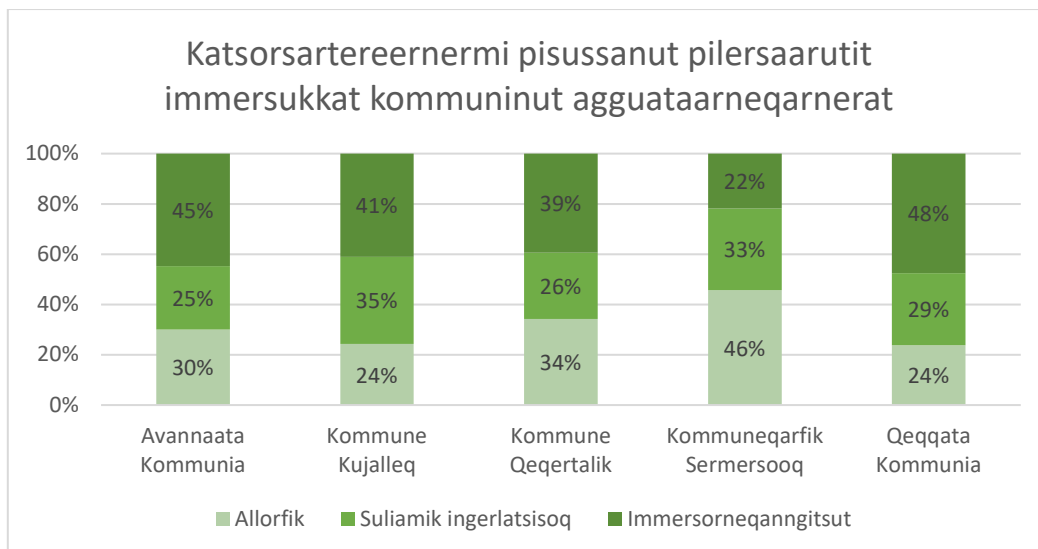
2021-mi 2022-milu innuttaasut 1438-it katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiussassatut nalunaarsorsimapput. Takussutissiaq 6.2 naapertorlugu taakkunannga 64%-it katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqarput. Taamaalillutik innuttaasut 36%-it katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqanngillat.

Takussutissiaq 6.2 2021-mi 2022-milu (N = 1438) katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiussat amerlassusaat Allorfimmut (N = 497) Suliamik ingerlatsisunut (N = 429) kiisalu immersuunneqanngitsunut (N = 512) agguataarneqarnerat.

Kommunit akornanni katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immersuinernik assersuussineq

2021-mi 2022-milu katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit kikkut immersuisimanerannut, innuttaasullu qassit immersuunneqarsimanerannut tunngatillugu, kommunit ataasiakkaat akornanni assigiinngissut annertoqaaq (takussutissiaq 6.3).

Takussutissiaq 6.3 2021-mi 2022-milu kikkut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutinik immersuisimasut kommuninut agguataarneqarnerat (N = 1438)

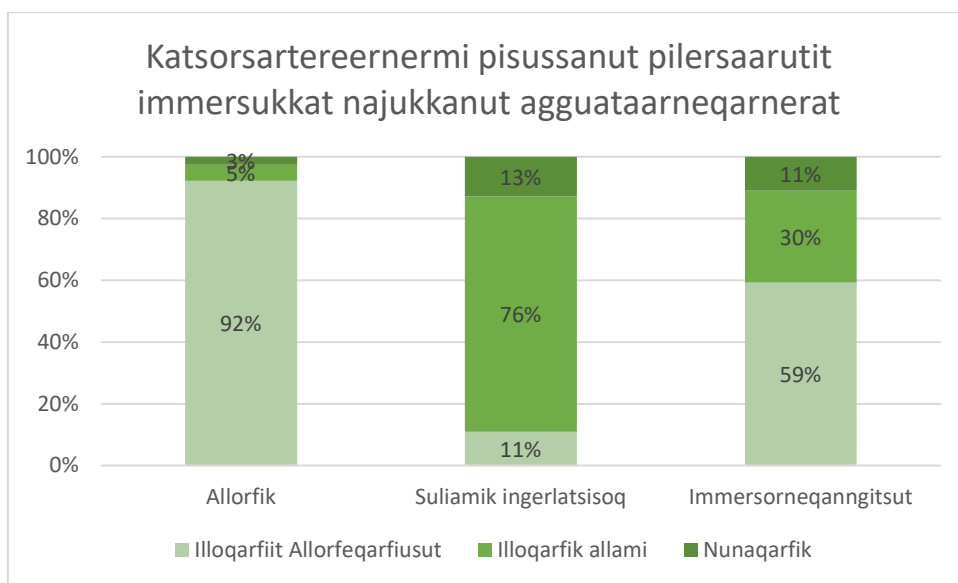
Kommuneqarfik Sermersuumi Allorfik katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutinik amerlanerpaanik immersuivoq (46 %), Allorfiilli Kommune Kujalleri Qeqqatalu Kommuniani immersugaat ikinnerpaajullutik (24 %).

Sulianik ingerlatsisut immersugaasa amerlassusaat assigiinneqaat. Sulianik ingerlatsisut immersugaat Avannaata Kommuniani 25 %-iupput Kommune Qeqertalimmilu 26 %-iullutik. Kommunini allani sulianik ingerlatsisut immersugaat, pingaartumik Kommune Kujalleri 35 %-iullutik, amerlanerungaatsiarput.

Innuttaasut 22%-innaasa immersuunneqarsimanginnerisigut, Kommuneqarfik Sermersuumi katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immersorneqanngitsut ikinnerpaapput. Kommunini allani sisamani 39 %-it 48 %-illu akornanni immersuunneqarsimangillat.

Illoqarfik/nunaqarfik

Innuttaasut sumi najugaqarnerat kialu katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuisimanera apeqquataallutik assigiinngissut annertuvoq (takussutissiaq 6.4).

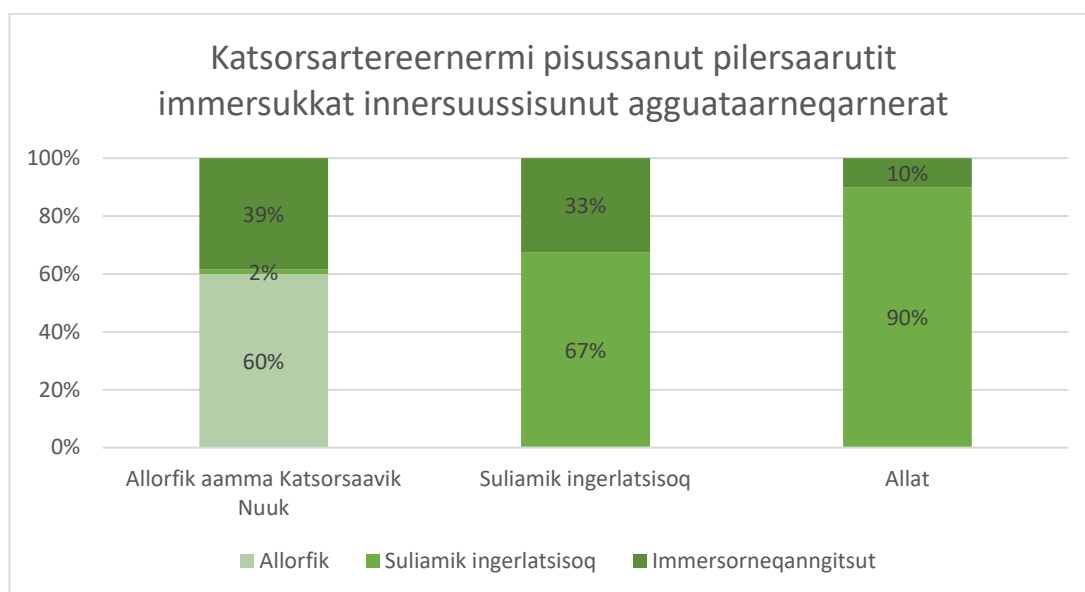
Takussutissiaq 6.4 2021-mi 2022-milu katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutinik immersuisoq Allorfiunersoq (N = 496) sulianik ingerlatsisuunersoq (N = 428), kiisalu innuttaasut qassit katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuunneqarsimangitsut (N = 511) najukkanut agguataarneqarnerat.

Innuttaasut katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutiniq Allorfimmit immersuunneqartut, pingaartumik illoqarfinit Allorfilinneersuunerat (92 %) takussutissiami 6.4-mi takutinneqarpoq. Sulianik ingerlatsisuni innuttaasut illoqarfimmit Allorfilimmeersut 11 %-iinnaapput, akerlianilli innuttaasut sulianik ingerlatsisut katsorsartereernermi immersuussaasa 76 %-ii illoqarfimmit allameersuullutik. 59 %-it illoqarfimmit Allorfilinneersuummata, 30 %-it illoqarfimmit allameersuummata 11 %-illu nunaqarfimmeersuullutik, katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiunneqanngitsut agguataarneqarnerat assigiinngiaarneruvoq. Allorfik, sulianik ingerlatsisoq immersuunneqanngitsorlu akimorlugit, innuttaasut nunaqarfimmeersut nalinginnaasumik ikittuararsuunerat takuneqarsinnaavoq.

Innersuussineq

Siuliani nassuiarneqartut sulianik ingerlatsisup katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarut innersuussinermut atillugu toqqaannartumik immersorsinnaavaa. Allorfiup aamma katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarut innersuussereernerup kingorna toqqaannartumik immersorsinnaavaa. Pinerlussimasunik isumaginittuqarfik aamma Kofoeds skole taamalorsinnaapputaaq. Taakku ataani takussutissiami ataatsimoortillugit "Allanik" taaneqarput.

Suliamik ingerlatsisoq katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuippat, innuttasup katsorsartinnissi suli aallartissimassanngilaa. Innuttaasorli Allorfimmit Katsorsaavik Nuummiillu innersuunneqartoq katsorsartilluni aallartereersimassaaq. Ataani takussutissiami 6.5-imi takuneqarsinnaasutut, sulianik ingerlatsisut innuttaasunut katsorsartilereersunut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutiniq immersuinngisaannangajapput.

Takussutissiaq 6.5 2021-mi 2022-milu innuttaasup sumi innersuunneqarnerata, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit kimit immersorneqarnerannut agguataarneqarnerat (N = 1438)

Takussutissiaq 6.5 naapertorlugu katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit, innuttaasut Allorfik aqutugalugu innersuussat kisimik Allorfimmit immersorneqarput. Innersuussinernit taakkunanga katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit 60 %-it Allorfimmit immersorneqarput, sulianik ingerlatsisunit 2 %-it immersorneqarlutik 39 %-illu immersorneqaratik.

Innuttaasut sulianik ingerlatsisumit innersuussat katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutaat 67 %-it sulianik ingerlatsisut immersorpat, 33 %-illu immersorneqaratik. "Allanit" innersuussat tamangajammik (90 %) sulianik ingerlatsisunit immersuunneqarput.

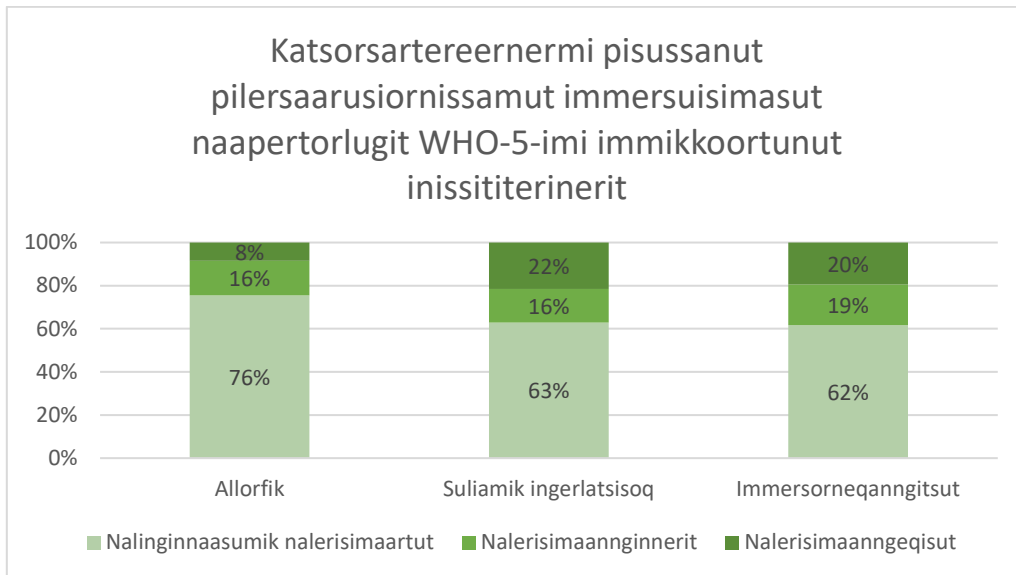
Nalerisimaarneq, aangajaarniummik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa katsorsartereernermilu pisussanut pilersaarummik immersuineq

Kapitalit pingajuanni nassuiarneqartut, innuttaasut innersuunneqarnerminni nalerisimaassusaa WHO-5 atorlugu naliliivigineqartarpoq, imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa AUDIT atorlugu naliliivigineqartarluni ikiaroorartumillu/hashimillu ajornartorsiutaat DUDIT atorlugu naliliivigineqartarluni. Taamaammat innuttaasut kikkut aangajaarniummik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaanut tunngatillugu, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuunneqarsimanersut immersuunneqarsimannginner-sulluunniit paasiniarneqarsinnaavoq, kiisalu kina katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuisimanersoq tunngavigalugu assigiinngissuteqarnersut paasiniarneqarsinnaalluni.

Innutaaup katsorsartereernermini nalerisimaarnera WHO-5 atorlugu naliliivigineqartoq

Innutaaup katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik Allorfimmit immersuunneqartut, innuttaasunit sulianik ingerlatsisunit immersuussanit, kiisalu immersuunneqanngitsunit nalerisimaarnerulaarput, (takussutissiaq 6.6). Tamanna Allorfiup innuttaasunut (inuttut atukkatigut) annertuunik ajornartorsiuteqanngitsunit, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummut taartissanik taamaallaat immersuisarnissaanik eqqarsaammut naapertuulluinnarpoq, innuttaasulli WHO-5 atorlugu nalerisimaannnginnerit pilersaarusiunneqanngitsut amerlanerat ernumanarpoq.

Innuttaasut katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuussat, WHO-5 atorlugu naliliivigineqarnermi, sulianik ingerlatsisunit (63 %-inut) innuttaasunullu immersuunneqanngitsunit (62 %-inut) sanilliullugit, amerlanerulaartut Allorfimmit (76 %) *nalinginnaasumik nalerisimaartut* naliliivigineqarput. *Nalerisimaannnginnerit (35-49)* Allorfik, sulianik ingerlatsisut immersuunneqanngitsullu akimorlugit assigeeqaat (16-19 %). Taamaattoq innuttaasut *nalerisimaanngeqisut (35 inorlugu)* naliliivigisat Allorfimmit immersuussat ikinnerupput (8 %). Taakkunani sulianik ingerlatsisunit immersuussat 22 %-iupput, innuttaasullu immersuunneqanngitsut 20 %-iullutik (takussutissiaq 6.6).

Takussutissiaq 6.6 2021-mi 2022-milu WHO-5 atorlugu naliliivigisat; Allorfik (N = 273) imal suliamik ingerlatsisoq (N = 237), katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuisuunersoq kiisalu innuttaasut qanoq amerlatigisut immersuunneqannginnerat apeqqutaalluni agguataarneqarnerat (N = 298)

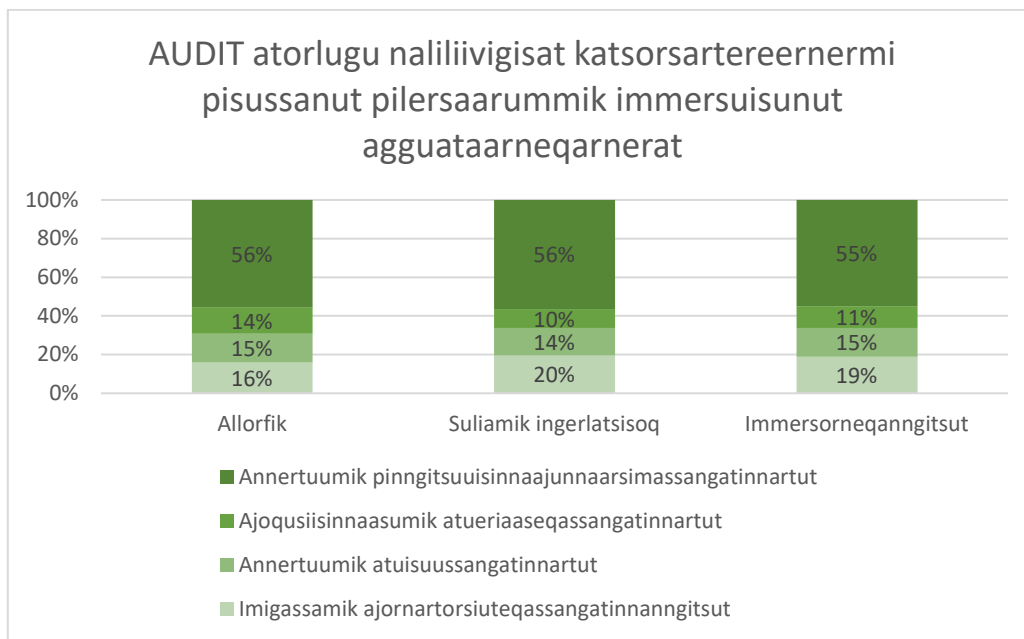
Innersuussinermi WHO-5 atorlugu naliliisarneq 2021-mi kingusissukkat aatsaat atorneqalerat, innuttaasut 630-it WHO-5 atorlugu naliliivigineqarsinnaasimangillat.

Aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa katsorsartereernermilu pisussanut pilersaarummik immersuineq

Misissuinerut taakkununga tunuliaqutaasoq tassaavoq, innuttaasut katsorsartereernerup kingorna pisussanut suliamik ingerlatsisuminiit pilersaarusiunneqartut, innuttaasunit Allorfimmit pilersaarusiunneqartunit imal. pilersaarusiunneqannginnissaat toqqakkanit, imigassamik imal. ikiaroornartumik/hashimik ajornartorsiuteqarnerunerannik paasiniaanissaq.

Taamaattoqanngilaq. Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immersorneqanngippata, imal. Allorfimmit/sulianik ingerlatsisunit immersorneqarpata, innuttaasut imigassamik ajornartorsiutaat annertoqatigiinnangajapput (takussutissiaq 6.6). Pingaartumik pingitsuisinnaanngitsut naliivigisat, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit kimit immersorneqarnera imal. immersorneqannginnera apeqqutaatinnagu, taakkunani assigeegaat, imigassamilli annikinnerusumik ajornartorsiutilinni nikingassutit annikillutik.

Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit Allorfimmit immersorneqartunit, innuttaasut 56 %-iisa *pingitsuisinnaanngitsuunissaat ilimanarluinnarpoq*. Sulianik ingerlatsisuni aamma 56 %-iupput, immersuunneqanngitsuni 55 %-iullutik. Allorfiup AUDIT atorlugu naliinerani *imigassamik ajornartorsiuteqassangatinnaangitsut* ikinnerpaapput, sulianilli ingerlatsisuni amerlanerpaallutik 16 % aamma 20 %-iullutik. Innuttaasut *annertuumik atuisuussangatinnaangitsut* aamma *ajoqusiinnaasumik atueriaaseqassangatinnaangitsut*, immersuisimasut akimorlugit ikinnerpaapput. Innuttaasuni *annertuumik atuisuussangatinnaangitsut* 14 %-it 15 %-illu akornanniupput, innuttaasuni *ajoqusiinnaasumik atueriaaseqassangatinnaangitsut* 10 %-it 14 %-illu akornanniillutik.

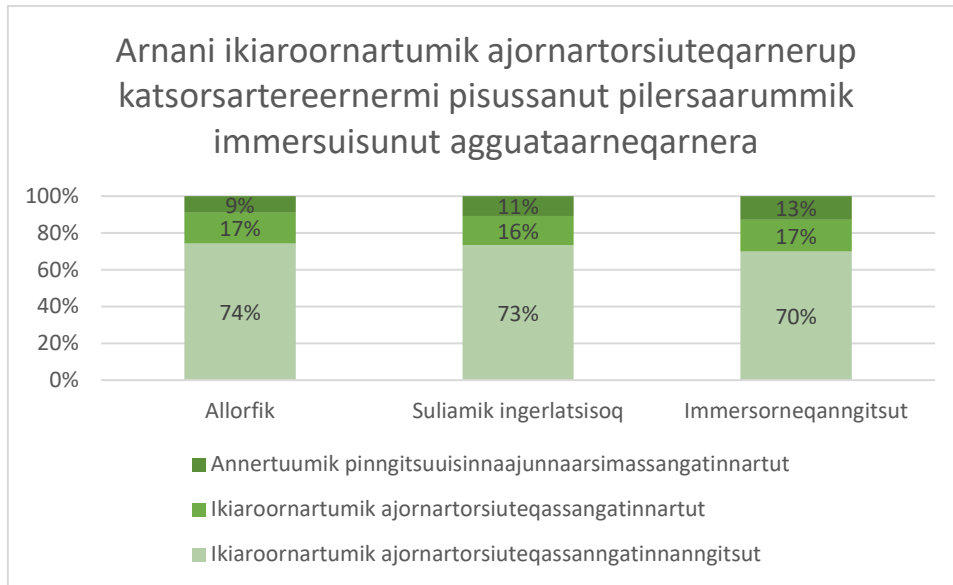
Takussutissiaq 6.7 2021-mi 2022-milu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immersorneqarsimangitsut AUDIT (N = 512), Allorfimmit (N = 497) imal. sulianik ingerlatsisunit (N = 429) immersorneqarsimasut agguataarneqarnerat

Angutit arnallu akornanni immikkoortiterineq assigiinngimmat, DUDIT atorlugu immikkoortiterineq suaassutsimik tungaveqarpoq.

Ataatsimut isigalugu kina katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit immersuinersoq apeqqutaatinnagu, arnani hashimik/ikiaroornartumik ajornartorsiutip annertussusaa (DUDIT-atorlugu immikkoortiterineq) akimorlugit assigiinngimmat agguataarsimanagerat takuneqarsinnaavoq (takussutissiaq 6.8). Taamaattoorli innuttaasut katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuunneqarsimangitsut akornanni annertuumik pinngitsuuisinnaanngitsut amerlanerulaarput, Allorfimiillu immersuussani ikiaroornartumik annertuumik pinngitsuuisinnaanngitsut ikinnerulaarutik.

Allorfimmi, sulianik ingerlatsisuni katsorsartereernerullu kingorna pisussanut pilersaarummik immersuunneqanngitsuni, arnat *ikiaroornartumik ajornartorsiuteqassangatinnaangitsut* 70%-it-74 %-illu akornanniupput, *ikiaroornartumillu ajornartorsiuteqassangatinnaangitsut* 16 %-it -17 %-illu akornanniillutik. *Ikiaroornartumik annertuumik pinngitsuuisinnaassangatinnaangitsut* 9 %-it 13 %-illu akornanniupput.

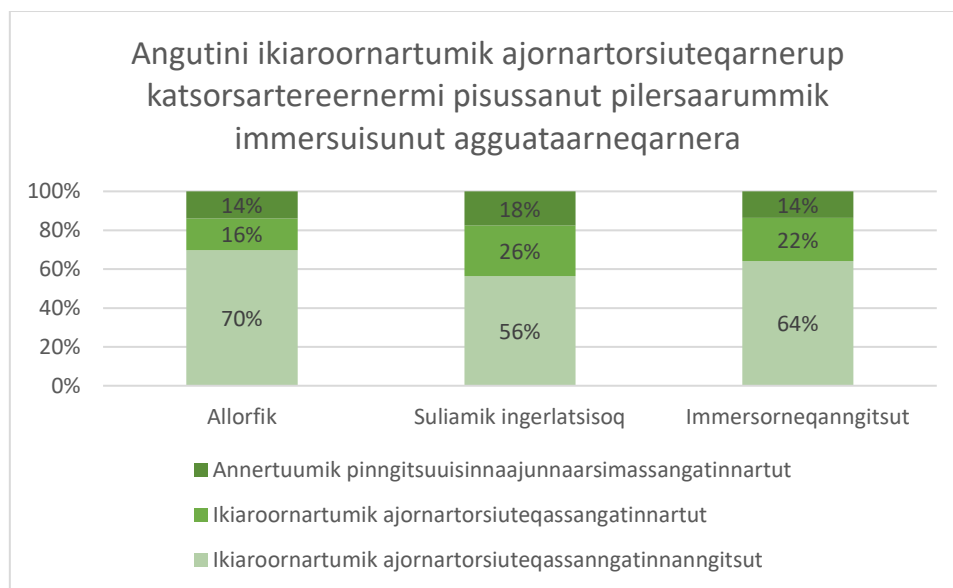
Allorfimmiittut annikinnerpaallutik 9 %-iupput, katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuunneqanngitsut amerlanerpaallutik.

Takussutissiaq 6.8 2021-mi 2022-milu DUDIT atorlugu naliliinermi arnat katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit immersorneqannginnerannut (N = 286) imal. Allorfimmit (N = 252) imal. sulianik ingerlatsisumit (N = 241) immersorneqarnerannut agguataarneqarnerat

Angutini DUDIT atorlugu naliliivigineqarlutik immikkoortitikkani, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit Allorfimmit, sulianik ingerlatsisunit immersorneqartut imal. immersorneqanngivissut akimorlugit assigiinngissuteqalaarnerunerat takuneqarsinnaavoq, assigiinngissutaasorli sulii annikeqaaq (takussutissiaq 6.9).

Allorfiup katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit immersugai *ikiaroorartumik ajornartorsiuteqassanngatinnanngitsut* 70 %-iullutik amerlanerpaapput. Sulianik ingerlatsisut taakkunani ikinnerpaanik immersuipput (56 %), innuttaasullu immersuunneqanngitsut 64 %-iullutik. Sulianik ingerlatsisuni, Allorfimmit (16 %) innuttaasunullu immersuunneqanngitsunut (22 %) sanilliullugit, innuttaasut *ikiaroorartumik ajornartorsiuteqassanngatinnanngitsut* amerlanerpaapput (26 %). Allorfik, sulianik ingerlatsisut imal. Immersuunneqanngitsut akimorlugit, *annertuumik pinngitsuuisinnaajunnaarsimassangatinnartut* amerlaqatigiiginnangajapput. Taakku 14 %-it 18 %-illu akornanniipput.

Takussutissiaq 6.9 2021-mi 2022-milu angutini DUDIT atorlugu naliliivigisani, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutit Allorfimmit immersorneqanngitsunut (N = 226) imal. Allorfimmit immersorneqartunut (N = 245) imal. sulianik ingerlatsisunit immersorneqartunut (N = 188) agguataarneqarnerat.

Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuineranut tunngatillugu inuttut atukkatigit ajornartorsiutit annertussusaat

Misissuineranut taakkununga tunngavisoq tassaavoq, aanngajaarniutininik ajornartorsiutitulli, innuttaasut katsorsartereernerup kingorna pisussanut sulianik ingerlatsisuniit pilersaarusiunneqartut, Allorfimmit pilersaarusiunneqartuniit, inuttut atukkatigit unammilligassaqarnerunersut paasiniarlugu misissuinissaq. Apeqqutit katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummi ilaammata, misissuinerani innuttaasut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuunneqarsimasut kisimik ilanngunneqarput.

Innuttaasut Allorfik imal. suliamik ingerlatsisoq suleqatigalugu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutininik immersuigaangamik apeqqutininik arlalinnik akiuisarput. Sulianik ingerlatsisoq immersuinissaanut oqilisaanniarlugu immersugassaq pisariitsunngorlugu aqqisugaavoq. Aap-imik/naaggamillu krydsiligassaqarpoq, akissutigisallu immikkoortuni makkunani itisiliivigineqarsinnaallutik:

- Innuttaasoq pisortanut akiitsoqarpa?
- Innuttaasoq naleqquttumik inigisaqarpa?
- Innuttaasoq suliffeqarpa?
- Innuttaasoq sulisinnaava?
- Katsorsartereernermi ilinnialernissaq pilersaarutaava?
- Katsorsartereernermi piginnaanngorsaqinnissaq pilersaarutaava?
- Ilaqtariinnik sullissivimmi malitseqartitsinissaq pilersaarutaava?

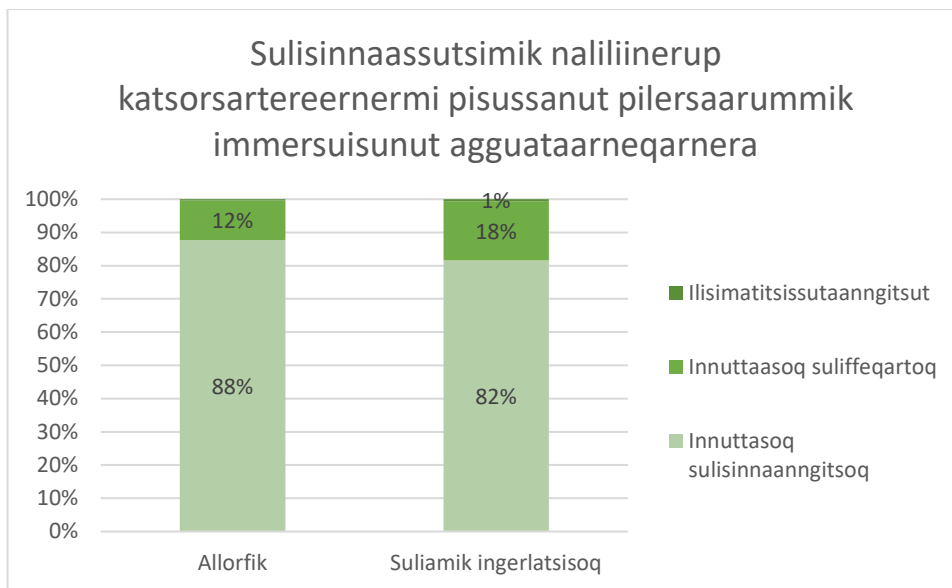
Misissuinerani tulliuttumi Allorfimmit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuunneqartut sulianillu ingerlatsisunit immersuunneqartut, pilersaarummi akissutini assersuunneqarput. Tulliuttumi katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik kina immersuisimaneersoq tunngavigalugu suliffeqarnermut, akiitsoqarnermut ineqarnermullu tunngatillugu assigiinngissutaasut paasiniarnissaat toqqarneqarpoq.

Suliffeqarneq

Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutini apeqqutit marluk suliffeqarnermut tunngassuteqarput. Innuttaasoq *sulisinnaanersoq* innuttaasorlu *suliffeqarnermoq* apeqqutigineqarpoq.

Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummi Allorfiup immersugaani, innuttaasut sulisinnaassusaat annertunerulaartut naliliivigineqarpoq, innuttaasut tallimaagaangata sisamat sinneqartut sulisinnaasut sulianik ingerlatsisunit Allorfimmiillu naliliivigineqartarput.

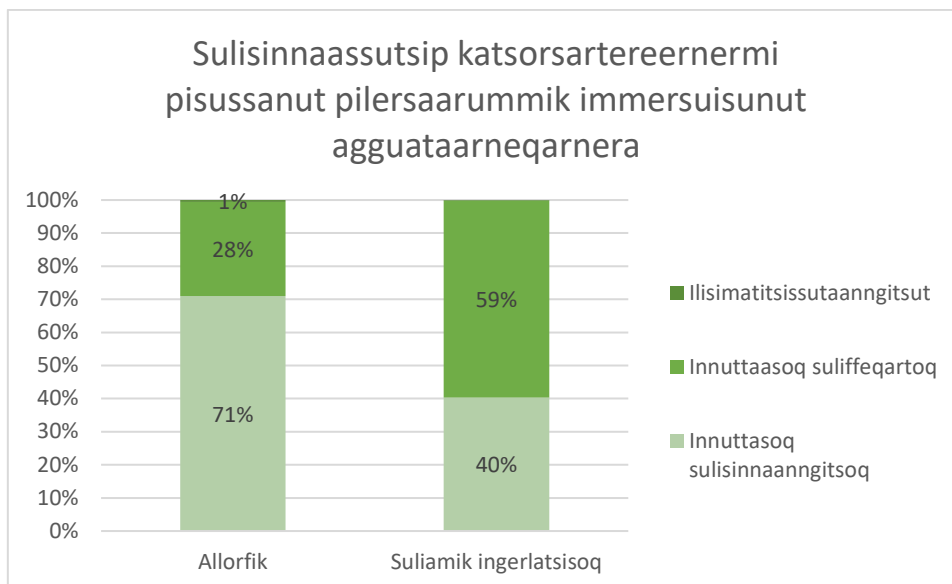
Allorfimmi innuttaasut sulisinnaasut 88 %-iupput, sulianilli ingerlatsisuni ikinnerulaarlutik 82 %-iullutik. 12 %-it sulisinnaanngitsutut Allorfimmit naliliivigineqarput, sulianilli ingerlatsisuni 18 %-iullutik. Innuttaasut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik Allorfimmit immersuunneqartut tamarmik apeqqut akisimavaat, akerlianilli sulianik ingerlatsisuni 1 %-it apeqqut akisimangilaat (takussutissiaq 6.10).

Takussutissiaq 6.10 2021-mi 2022-milu sulisinnaanerup Allorfiup (N = 497) imal. suliamik ingerlatsisup (N = 429) katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuisuunerannut agguataarneqarnera

Allorfik imal. sulianik ingerlatsisut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutinin immersuisuunerannut tunngatillugu, tunngaviusumik Allorfiit innuttaasut suliffeqanngitsut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiuttussaanngimmatigik, innuttaasut suliffeqarnerisut apeqquummut akissutit agguataarneqarnerisa, assigiinngissutaasoq takutittussaassavaat. Taamaattoqarneralumi paasineqarpoq (takussutissiaq 6.11).

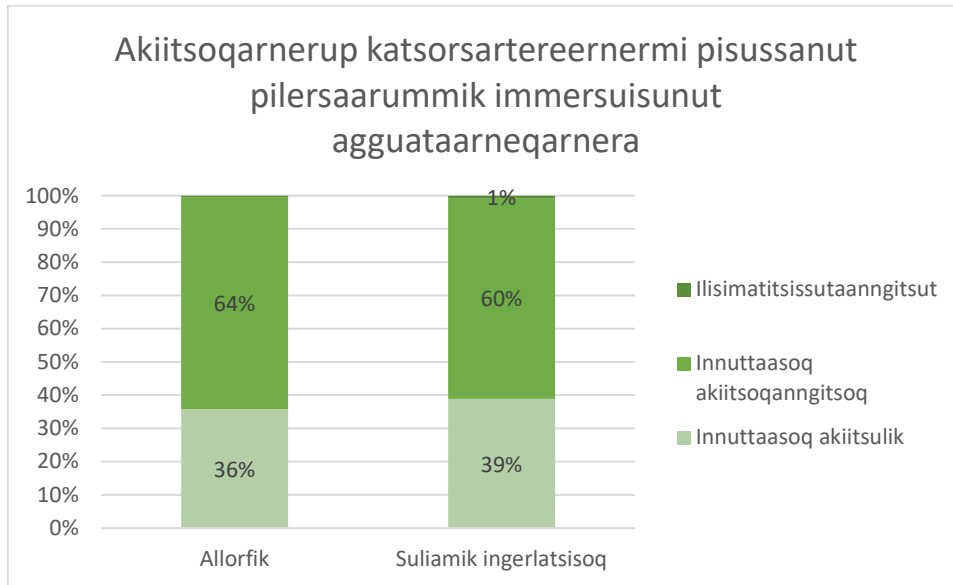
Innuttaasunut suliffeqartunut sulianik ingerlatsisunit immersuunneqartunut (40 %) sanilliullugit, innuttaasut Allorfimmit immersuussat suliffeqartut amerlanerujussuupput (71 %). Sulianik ingerlatsisuni innuttaasut suliffeqanngitsut 59 %-iupput Allorfimmilu 28 %-iullutik. Apeqquummut akissuteqanngitsut sulianik ingerlatsisuni tamakkerlutik akissuteqartunut sanilliullugit, Allorfimmi amerlanerupput (1 %).

Takussutissiaq 6.11 2021-mi 2022-milu Allorfik (N = 497) imal. sulianik ingerlatsisup (N = 429) katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuisuunersoq apequtaalluni suliffeqartut agguataarneqarnerat

Pisortanut akiitsoqarneq

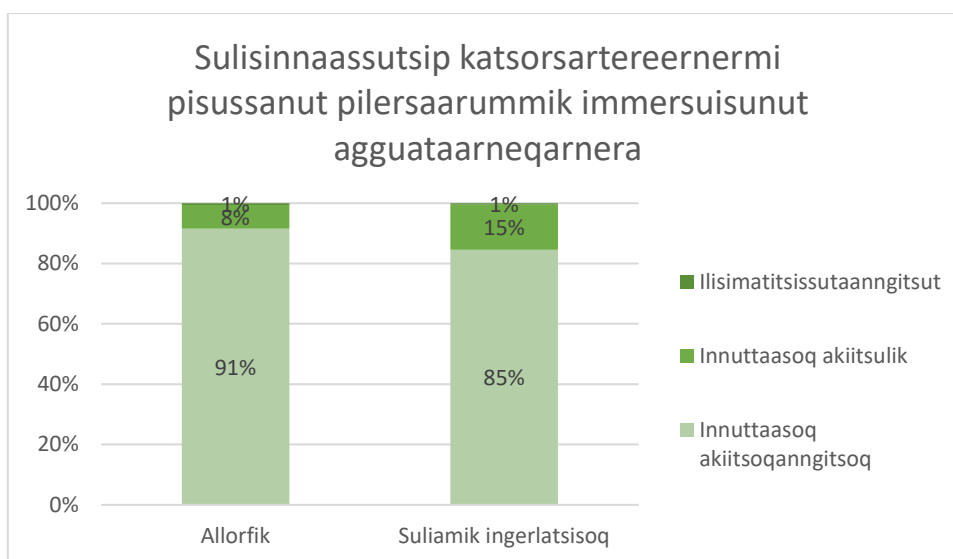
Pisortanut akiitsoqarneq innuttaasunut pisortat inissiaataannik inissarsiortunut immikkut pingaaruteqarpoq. Sulianik ingerlatsisut innuttaasunut pisortanut akiitsulinnut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutini amerlanerik immersuipput (39%), innuttaasullu Allorfimmit immersuunneqartut 36 %-ii akiitsoqarnerarlutik. Innuttaasut pisortanut akiitsoqanngitsut amerlanerit Allorfimmit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutini immersuunneqartut (64%), sulianik ingerlatsisunit immersuunneqartunut (60%) sanilliullugit amerlanerupput, innuttaasullu Allorfimmit immersuunneqartut tamakkerlutik apeqqummut akissuteqartut, sulianik ingerlatsisuni 1 %-it apeqqut akisimangilaat.

Takussutissiaq 6.12 2021-mi 2022-milu Allorfik (N = 497) imal. sulianik ingerlatsisut (N = 429) katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutini immersuisunut apeqqutaalluni akiitsoqarnerup agguataarneqarnera

Naleqquttumik ineqarneq

Ineqarneq pillugu apeqqummi pineqartut tassaapput innuttaasoq ineqarnerisoq, inigisaq inigineqarsinnaanersoq kiisalu innuttaasup ilaqutaasalu pisariaqartitaannut naapertuunnersoq.

Takussutissiaq 6.13 2021-mi 2022-milu Allorfik (N = 497) imal. sulianik ingerlatsisut (N = 429) katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuisimanersut apeqqutaalluni ineqarnermut tunngatillugu agguataarneqarnera,

Tunggaviumik Allorfiit innuttaasunut ineqanngitsunut katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutininik immersuisussaangilat, tamatumalu kingunerisaanik apeqquumi tamatumani naleqquttumik ineqanngitsut amerlassusaat – Allorfiup imal. sulianik ingerlatsisup katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuisimanera apeqqutaalluni, assigiinngissuteqartariaqarput. Tamannalu aamma uppersarsineqarpoq.

Innuttaasut Allorfimmit katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutininik immersuunneqartut katillugit 91 %-it naleqquttumik ineqarput. Sulianilli ingerlatsuni 85 %-it naleqquttumik ineqarlutik. Innuttaasut Allorfimmit immersuussat 8 %-ii naleqquttumik ineqanngillat. Akerlianilli innuttaasut sulianik ingerlatsisunit immersuussat 15 %-ii naleqquttumik ineqaratik. (takussutissiaq 6.12).

Eqikkaaneq

Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarut, innuttaasunik ass. suliffeqarnermut, ineqarnermut aningaasaqarnermullu tunngasunik ajornartorsiutilinnik, ajornartorsiutit taakku katsorsartinnerup naammassisinnaanissaanut sunnuteqarujussammata, ikiuinissamut tunngatillugu atorneqartarnermigut, sakkussaavortaaq pingaarutilik. Tamanna aamma tunggavigalugu katsorsartereernermi pisussanut pilersaarut, innuttaasup, katsorsaasup inunnillu isumaginninnermi siunnersortip akornanni, katsorsartinnerup qiteqqunnerani oqaloqatigiinnermi, qaqqeqqinneqartarpoq.

2021-miit 2022-imut Allorfik 35 %-inut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummut taartaasumik pilersaarusaluartoq, innuttaasut katsorsartittut 36 %-ii katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummik immersuunneqanngillat. Innuttaasut ineqartut, suliffeqartut meeraqanngitsut annertuunillu aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqanngitsut kisimik katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummut taartaasumik pilersaarusiunneqarput. Sulianik ingerlatsisut pilersaarutininik Allorfiup katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummut taartaasunik pilersaarusiunnginneraniit ikinnerungaatsiartunik innuttaasunut immersuussisarannik tamanna isumaqarpoq. Tamannarpiaq pissutaalluni Allorfik taamaallaat innuttaasunut inuttut oqimaatsunik ajornartorsiuteqanngitsunut imal. angerlarsimaffimmiittunik meeraqanngitsunut pilersarusiuussisarmat, taava innuttaasut pilersaarusiunneqanngitsut ikiorserneqarnermut, sullissisussanit ilisimaaneqanngitsunik, inuttut atukkatigut annertuunik ajornartorsiuteqarnissaat naatsorsuutigisariaqarpoq.

Pinngitsuuisinnaannginnerup annertussusaa nammineq ataatsimut isigalugu, Allorfimmit sulianilluunniit ingerlatsisumit immersuunneqarsimaneq immersuunneqarsimannginnerluunniit apeqqutaatinnagu, nalerisimaarnermulli WHO-5 atorlugu naliliivigisamut tunngatillugu, innuttaasut immersuunneqanngitsut akornanni *nalerisimaanneqisut* amerlanerunerat takuneqarsinnaavoq, tamannalu ernumalersitsivoq.

Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummit apeqqutini inuttut atukkanut tunngasuni, kikkut Allorfimmit pilersarusiuunneqannginnissaannik nassuiarneqarsinnaasuni, sulianik ingerlatsisut Allorfiullu akornanni naapertuuttumik assigiinngissuteqarpoq. Taamaallitut Allorfimmi ineqarnikkut ajornartorsiuteqartut imal. suliffeqanngitsut ikinneralaarsupput. Katsorsaareernermi pisussanut pilersaarutit pillugit apeqqutitut akissuteqartut suliamik sullissisut aamma Allorfiup akornanni akissuteqartut amerlassutsimikkut nikingassuteqanngillat.

Innuttaasut sulisinnaassusaannik naliliinnermut pisortanullu akiitsut pillugit paasissutissanut tunngatillugu, Allorfiup imal. innuttaasup suliamik ingerlatsisuata immersuisimanerani, assigiinngissutsit annikitsuinnaapput.

Allorfiup 2023-mi katsorsartereernermi pisussanut pilersaarutit pillugit kommuninik qaninnerusumik suleqateqarnissaq pingasuullunilu oqaloqatigiinnissat suliniutiginiarpai.

7. 2023-imi Allorfimmi iliuussissatut pilersaarutit

2023-imi iliuussissat pingaarnert makununnga tunngapput:

- 2023-imi januaarimi Odensemi aningaasanoorajuttunut katsorsaavimmi (Center for Ludomani) arfineq-marluk angullugit katsorsaasunillu marlunnit peqataaffigineqartumik, aningaasanoormik ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq.
- Nuummi, *maanna inuunermut akuersaarneq* tunngavigalugu katsorsaaneq sap. ak. arfineq pingasunik sivilissusilik februarimi aallartinneqassaaq.
- Kommunimi atuarfinni atuutilersinneqarnissaa siunertaralugu, aanngajaarniutitut tunngatillugu pitsaaliuinissamut najoqqutasap (PAS) Kommuneqarfik Sermersuumi pitsaaliuinerik sulialinnut ilinniartitsissutaanissaa.
- Videokkut ataatsimeeqatigiinnermut qarasaasiakkut sullississut (app-i) Pusa atorlugu, innuttaasut namminneq oqarasuaataat, qarasaasiaat toortakkat assigisaallu atorlugit videokkut oqaloqatigiinnissamik neqeroorsinnaalernissaaq.
- Peqqinnissaqarfiup napparsimasut pillugit allattugaatitut qarasaasiakkut nalunaarsuiffianit Cosmic-imit Allorfimmut toqqaanartumik innersuussisarnermik atuutilersitsinissaaq.
- 2023-imi aggusti qaammat, katsorsaasut angalaqatiguit, Kommuneqarfik Sermersooq suleqatigalugu Tasiilami inuusuttunut ilaqtariinnullu katsorsaarnernik ingerlatsissapput.
- Katsorsartittut ataatsimoortut saniatigut, inuusuttut aanngajaarniutit atuuffiusumi peroriartortut ilanngullugit, inuusuttunut katsorsartinnissamik neqeroorummik annertusaanerup nanginneqarnissaa.
- Inersimasunut katsorsartinnissamik neqeroorummik, aappariinnut ilaqtariinnullu, sulii pitsaanagerusumik inersaaqqinnissaaq
- Pilersaarutaasut illoqarfinni tamani ukiumut marloriarluni katsorsaasarnissat, Qaanaami Ittoqqortoormiini katsorsaasarnissat ingerlanneqarsinnaanngorlugit innuttaasullu amerlanerusut kajungilersinneqarsinnaanngorlugit, katsorsartinnissamik neqeroorutit atuutilersinneqarnerata najukkani nukittorsarneqarnissaa.
- Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni aanngajaarniutit ajornartorsiuteqartuni, meeqqanik inuusuttunillu katsorsaasarnissamut najukkani oqaloqatigiinnissat paaseqatigiissitsinissarluni qulakkeerniarlugit, ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut ilinniartitaanernik immikkut ittumik neqeroornissaaq. Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik suleqatigalugu tamanna pissaaq.
- Innersuussinnermut atatillugu paasissutissiivimmi, katsorsaasarnermut atatillugu paasissutissiivimmi KN-ASI-milu paasissutissat pitsaassusaannik nukittorsaaqarnissaaq, tamatumunngalu atatillugu katsorsartinnerup naammassineraniit qaammatit pingasut, arfinillit aqqaneq-marlullu qaangiunneranni paasissutissanik nalunaaruteqartarnerup pitsaanagerulersinnissaanik qulakkeerinissaaq.
- Ajornartorsiutillit pingaarnertut attaviisa katsorsaasullu ilinniartitaanerisa nangeqqinneqarnissaat. Nunatsinni aanngajaarniutit ajornartorsiutillit katsorsaasut ilinniartitaanerup aqqisuussaanaera akuerineqarpoq, aatsaalli siusinnerpaamik 2024-imi aallartinneqarsinnaassalluni.
- 2023-imi februaari qaammat atuisut iluarisimaarinninneranik misissuinissaaq.

Suliniutit/iliuserisat 2023-imi nanginneqartussat:

- Illoqarfinni Allorfilinni, oqaatsit illugit atorlugit meeqqat atuarfianni atuartunut angajullernut ilinniartinnullu allanut pitsaaliuineri suliniummik PAS / IKA-mik neqeroorneq.
- Oqaatsit illugit atorlugit paaqqinniffinni sulisunut kommuninilu ajornartorsiutillit pingaarnertut attavissaattut ilinniartitaanernik, ullunik pingasunik sivilissusilimmik, neqeroorneq.
- Katsorsartinnissamut neqeroorut katsorsartinnerullu aningaasaqarnikkut, inuttut atukkatigut, timikkut tarnikkullu innuttaasut ataasiakkaanut imminut akilersinnaanera pillugu, innuttaasut ilisimasaannik annertusaanissaaq siunertaralugu paasititsiniaaneq.
- Suliffeqarfinni paaqqinniffinnilu ilinniartitsinikkut katsorsartinnissamut neqeroorutit pillugit ilisimasanik annertusaaneq.
- Aningaasanoormik ajornartorsiuteqarneq pillugu oqaloqatigiinnermik ilinniartitsinnermut tunngatillugu, nunatsinni aningaaserivinni aningaasaqarnermut siunnersortinik suleqateqarnermik nangitsineq, aningaaseriviillu aningaasanoormik ajornartorsiuteqarnermut katsorsartittunut aningaasaqarnermut siunnersuinissaat.
- Imigassamik ajornartorsiuteqarnermi nakorsaait atorlugit nakorsaanernik nutaanerumik annertusaaneq.